

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я

СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК 1 (25)
Том 2

Миколаїв – 2004

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК 1(25)
Том 2

*Матеріали 1-ої Міжнародної
науково-практичної конференції
“Актуальні питання галузі кінології:
проблеми та шляхи їх вирішення”*

18-22 березня 2004 року

*Конференція зареєстрована в Українському ІНТЕІ
(свідоцтво №406 від 9 грудня 2003 р.)*

Миколаїв – 2004

Миколаївський державний аграрний університет

Науково-теоретичний фаховий журнал “Вісник аграрної науки Причорномор’я”
Миколаївського державного аграрного університету.

Редкол.: В.С.Шебанін (гол. ред.) та ін. - Миколаїв, 2004

Спеціальний випуск 1 (25) Т.2 – 2004 - 121 с.

1-а Міжнародна науково-практична конференція “Актуальні питання галузі кінології: проблеми і шляхи їх вирішення”.

У спеціальному випуску викладено результати наукових досліджень актуальних проблем сучасного розвитку кінології.

Проаналізовано та обговорено широке коло питань з генетики і селекції собак, породних особливостей тварин, наведено матеріали з технології годівлі та особливостей відтворення собак, приділено увагу ефективності використання службових собак, висвітлено різні аспекти ветеринарного обслуговування тварин, проаналізовано національну і міжнародну діяльність кінологічних організацій.

Рекомендовано до друку вченю радою Миколаївського державного аграрного університету.

Протокол №5 від 27.01.04

*Точка зору редколегії не завжди
збігається з позицією авторів.*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: д.т.н., проф. В.С.ШЕБАНІН,

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА: д.е.н., проф. І.І.ЧЕРВЕН,

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР: к.ф-м.н., доц. А.Т.МАЛЬЦЕВ

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

д.е.н., проф. І.Н.Топіха, д.е.н., проф. М.Ю.Куліш, д.ю.н., проф. О.В.Скрип-нюк,
д.е.н., проф. Л.О.Мармуль, д.е.н., проф. М.М.Караман, д.е.н., проф. В.Г.В'юн, д.е.н.
проф., В.Д.Пантелеєв, к.е.н., доц. В.П.Ключан, д.с.г.н., проф. В.С.Топіха, д.с.г.н.
Є.М.Азапова, д.с.г.н., проф. Б.О.Вовченко, д.с.г.н., Т.І.Нежлукченко, д.с.г.н., проф.
В.П.Коваленко, к.с.г.н., доц. М.І.Гиль, д.с.г.н., проф. Н.Х.Грабак, д.с.г.н., проф.
А.В.Тихонов, д.с.г.н., проф. В.П.Гордієнко, д.с.г.н., проф. В.І.Жарінов, д.б.н., проф.
А.І.Орлюк, к.с.г.н., доц. Л.М.Шевченко, к.т.н., доц. С.І.Пастушенко, д.т.н., проф.
Ю.В.Селезньов, д.т.н., проф. Б.Г.Тимошевський, д.т.н., проф. Г.Є.Топілін, д.т.н.,
проф. Л.І.Грачова, д.т.н., проф. В.Д.Будак, д.т.н., проф. В.О.Пермяков, д.т.н., проф.
С.Ф.Пічугін, д.т.н., проф. О.Ф.Яременко, д.т.н., проф. В.В.Стоянов.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

СПЕЦІАЛЬНОГО ВИПУСКУ:

д.с.г.н., академік УААН та РАСГН В.П.Рибалко, д.вет.н., проф., академік ААО
РФ та МААО В.О.Берестов, д.с.г.н., проф., чл.-кор.УААН В.П.Коваленко, д.с.г.н.,
проф. В.С.Топіха, д.с.г.н., проф. Т.В.Підпала, д.б.н., проф. І.Ю.Горбатенко, д.б.н.,
проф. О.Л.Трофименко, д.вет.н., проф. Ю.О.Приходько, к.с.г.н., доц. М.І.Гиль, к.б.н.,
доц. С.С.Крамаренко

Адреса редколегії:

54010, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,
Миколаївський державний аграрний університет, тел. 34-41-72

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №6785 від 17.12.2002.

© Миколаївський державний
аграрний університет

ПЕРЕДМОВА

Собака на нашій планеті має найстарішу історію існування в порівнянні з іншими видами тварин, що стали поруч з Людиною за всі часи. Перші фіксовані згадки про роль цих тварин можна знайти в клинописах та манускріптах народів шумеровсько-авілонського царства, стародавнього Єгипту, у народів майя й ацтеків, Тібету та інших.

Згідно з клинописами у стародавній Месопотамії ще у 4-му тисячолітті до нашої ери міст через річку до світу душ покійників охороняв собака з чотирма жовтими очима. У стародавньому Єгипті бог мертвих Анубіс є на вигляд людиною з головою собаки, тоді як у греків пес Цербер охороняв царство Аїда. Зі слів Геродота дізнаєшся, що існувало місто собак — Кінополь, де через стан здоров'я собаки починалися війни з убивцями цих тварин. У Римській імперії собакам дозволяли бути майже громадянами Риму, тоді як в Персії цих тварин використовували у війнах. До сьогодні папуаси Нової Гвінеї вважають, що грім на небі — це лай собак, які охороняють кордони царства мертвих.

У нашу еру собаківництво розвивалося завдяки вмінню собаки безкорисно і мовчки підкорятися волі людини. Так, собаки були знатними пастирями — випасали отари овець, стада великої рогатої худоби і коней, вони охороняли маєтки і землі, допомагали рибалкам витягувати сіті і плаваючи по морях глибоко відчували місце знаходження землі. Собак використовували у війнах на різних парусних суднах, на полюванні. Саме через собак в Іспанії, у Ломбардії, було заборонено інквізицію.

Собака стала причиною виникнення спеціальної форми обліку походження тварин, запису їх властивостей і характеристик як родоводу (pedigree, англ.). Культурне собаківництво, як це стверджують багато дослідників, почалося саме з кінологічних розплідників Великої Британії. Активно йшов процес утворення нових порід — лягавих, гончих, вівчарок, службових і багатьох порід собак-компаньйонів.

*У період IX-XX ст. собака активно використовувалася у Вісник аграрної науки Причорномор'я, ——————
Випуск 1, т.2, 2004*

війнах (І-а та ІІ-а Світові війни), де роль тварин неосяжна і трагічна. Це ѹї здова собака, і підривник танків, і охоронець, і боксувальник лижників, вона і зв'язківець, і шукач диверсантів у тилу.

Собака стала ѹї об'єктом дослідження науки. Відомі фізіологічні закони І.П.Павлова відкрито саме за участю цих тварин (але і Гіппократ ще в свій час досліджував собак для медичних цілей). З дитинства ми знаємо про Білку та Стрілку — двох безпородних собак, які ще до людини відкрили Всесвіт і повернулися на Землю. Багато історій написано про собак-прикордонників, ѹїзових собак Півночі і Півдня.

В Україні історія собаківництва, безперечно, пов'язана з подіями, які відбувалися у Російській імперії, пізніше в СРСР, куди до певного часу входила наша держава. З набуттям незалежності і самостійності український народ зробив новий "крок" і в такій галузі як кінологія. Сформована національна аматорська організація собаководів — Кінологічна Спілка України (КСУ) нині виконує дуже важливу роль — збереження та поліпшення національного генофонду собак; виховання молоді; співпраця з урядовими структурами країни, які за профілем своєї діяльності використовують собак у народному господарстві. КСУ стала рівною серед інших подібних організацій Світу — ввійшла у Міжнародну Кінологічну Федерацію.

Останні роки в Україні активно відбувається процес підготовки фахівців з вищою освітою за кінологічним спрямуванням у вищих навчальних аграрних закладах III-IV рівнів акредитації. Загальна тенденція зміни технологій у різних галузях народного господарства, розвиток науки і суспільства не могли ѹї сьогодні обійтися без участі собаки. А тому серед актуальних проблем науково-технічного прогресу в кінології є:

- підтвердження національного статусу південноросійської породи вівчарок як аборигенної породи України;
- підвищення генетичного потенціалу продуктивних якостей собак та високий показник збереження приплоду;
- забезпечення оптимальних умов годівлі відповідно до фізіологічних потреб організму собак;

- розроблення ветеринарно-санітарних заходів для тварин, що забезпечують ефективне ведення галузі;
- уdosконалення технології дресирування і тактики використання собак у різних видах служб.

Саме вирішенню цих проблем присвячено основні положення спеціального випуску наукових праць. Їх авторами є наукові співробітники, викладачі вищих навчальних закладів, аспіранти, студенти, працівники урядових структур і аматорських кінологічних організацій, відповідні організації України та ближнього зарубіжжя.

У спеціальному випуску висвітлено такі основні проблеми:

- F** біологія відтворення та імунологія собак,
- F** анатомія та фізіологія,
- F** генетика, розведення і селекція,
- F** кормовиробництво, способи підготовки кормів і годівля,
- F** техніка дресирування і тактика використання собак у різних видах служб,
- F** зооветеринарія,
- F** організація і економіка галузі.

Спеціальний випуск рекомендацій щодо використання собак на практиці різними видами служб сприятиме ефективному веденню галузі кінології. Редакційна колегія спеціального випуску дякує авторам за представлені наукові висновки і пропозиції та висловлює надію на подальше проведення міжнародних науково-практичних конференцій, що були започатковані Миколаївським державним аграрним університетом і Кінологічною спілкою України на теренах країн СНД.

**Михайло Гиль,
к.с.-г.н., доцент, завідувач кафедри годівлі та розведення
с.-г. тварин, декан зооінженерного факультету
Миколаївського ДАУ, експерт національної категорії,
заступник голови наукової комісії КСУ**

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Вісник аграрної науки Причорномор'я

Науково-теоретичний фаховий журнал

Видається Миколаївським державним аграрним університетом

Вип. № 1(25)

2004 р.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

УДК 636.7.061.(477)

**КІНОЛОГІЧНА СПІЛКА УКРАЇНИ
ЯК НАЦІОНАЛЬНА КІНОЛОГІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ
ТА СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОЇ
КІНОЛОГІЧНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ**

**С.С.Шевченко, експерт FCI, президент
Кінологічна спілка України**

Собаківництво — одне з важливих явищ всесвітньої культури. Генофонд чистопородних собак — безцінний результат багатовікової селекції, а праця заводчика, що зберігає і вдосконалює цей скарб — процес, безумовно, творчий.

Сьогодні, в епоху розвиненої техніки і урбанізації, собака для багатьох людей — єдина пуповина, що забезпечує сучасній людині зв'язок з матір'ю-природою, зі світом дійсних почуттів, з такими напівзабутими категоріями як справжня любов, відданість, аж до самозречення.

Собака — це більше, ніж просто собака. Це — безмежний світ, що торкається нас поза межами кордонів і політичних умовностей. Кінологія — це не просто напрямок діяльності, а безмежне поле прикладання енергії і це поле інтернаціональне і повинно служити тільки добру.

Сучасний міжнародний рівень кінології — це не тільки виставки і змагання, це велика наукова робота, а також живе спілкування однодумців і ентузіастів, це простий шлях до порозуміння між людьми різних культур, різних народів, яких об'єднує одне хобі і які розуміють один одного “без слів”.

На сьогодні в світі культивується майже 400 порід собак.

Сучасне розведення чистопородних собак повинно служити меті збереження та збільшення генетичного виду (полігенності) породи собак.

Але це неможливо без єдиної системи, єдиної законодавчої бази, єдиних, визнаних в усьому світі стандартів порід собак, всесвітнього вирішення проблеми щодо розведення та розвитку порід собак на підставі довгострокових цілей та міцних принципів, щоб собакам не бракувало міцного здоров'я, характеру або робочих якостей.

У зв'язку з цим майже 100 років тому найбільш розвинені держави світу — Іспанія, Німеччина, Італія, Бельгія, Швеція, Швейцарія, Данія, Голландія, Франція та інші об'єднались у всесвітню громадську організацію (бо чистопородні собаки є особистою власністю людей) Міжнародну Кінологічну Федерацію (FCI), яка на сьогодні об'єднує 80 країн світу в тому числі і нашу державу, яку представляє Кінологічна Спілка України (КСУ).

49 країн — її федеративні члени, 28 — асоційовані члени, 3 країни — контракт партнери. Щодо поділення на секції (континентальні), то країни розподіляються наступним чином: Європа — 44, Латинська Америка — 20, Азія — 12, Африка — 2, Океанія (Австралія та Нова Зеландія) — 2 країни. Наша держава входить до Європейської секції FCI.

FCI є законодавчою організацією в області кінології. Тільки ця організація щорічно проводить Європейську і Всесвітню виставки собак, в яких беруть участь більше 15 тисяч (на кожній) чистопородних собак з усього світу.

Штаб-квартира FCI знаходиться в м.Тюїн (Бельгія). До складу FCI входять тільки провідні національні кінологічні органі-

зациї і тільки одна загальнопородна організація від країни може бути прийнята до FCI.

Представником України в FCI є Кінологічна Спілка України.

До вступу в FCI українська кінологія залишалася не легалізована на міжнародному рівні, мала обмежений генофонд, а ті собаки, що розводились, не були визнані як чистопорідні, експерти-кінологи не входили до реєстру ліцензованих експертів.

KСУ була створена у 1990 році з ініціативи АН України рішенням установчої Конференції провідних собаководів України як принципово нове професійне об'єднання кінологів, що поставило метою привести національну кінологію до визнання міжнародним кінологічним співтовариством. Почесне місце серед засновників KСУ посідає перший Президент України, народний депутат України Леонід Макарович Кравчук, а також академік НАН України, директор Інституту молекулярної біології і генетики Геннадій Харлампієвич Мацука.

KСУ – єдина організація, якій Кабінетом Міністрів України було делеговано право вести Національну Племінну книгу чистопородних собак України і представляти національну кінологію на міжнародному рівні. У 1993 році була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України № 13 від 12.01.1993 р., у якій KСУ було доручено представляти національну кінологію України в Міжнародній Кінологічній Федерації (FCI).

30 травня 1996 року на Всесвітній Генеральній Асамблей FCI Україна в особі KСУ нарешті була прийнята до FCI у статусі контракт-партнера, а у 2003 році KСУ отримала вже статус асоційованого члена FCI, і це є визнанням плідної роботи KСУ як провідної кінологічної організації нашої держави.

Приєднання KСУ до FCI відбулося після кропіткої роботи, що KСУ вела протягом багатьох років, проводячи послідовну політику об'єднання собаководів України, переборюючи відособленість, тенденцію до децентралізації. Протягом ряду років KСУ працювала у тісному контакті з FCI і приймала її представників, що вивчали стан кінології в Україні, у центрі й у регіонах, здійснюючи інспекторську перевірку і проводячи експертизу на

виставках. У результаті FCI прийшла до висновку, що КСУ є єдиною громадською загальпородною організацією собаководів, що гідна представляти Україну в FCI і FCI в Україні.

Нині КСУ працює за всесвітніми законами FCI в галузі чистопородного собаківництва та вирішує питання розведення чистопородних собак всіх порід в національних масштабах. Членами КСУ є більше 130 тисяч власників достовірно чистопородних собак, що мають родоводи з логотипом FCI і визнаються в усьому світі.

Метою діяльності КСУ є сприяння збереженню і поліпшенню національного генофонду чистопородних собак України, як національного здобутку, шляхом їхнього племінного розведення на науковій основі, спираючись на досвід FCI і вітчизняного собаківництва.

КСУ працює за єдиними правилами і єдиними документами, приведеними у відповідність до міжнародних вимог, і в той же час відображає вітчизняну специфіку, має обладнаний комп'ютерний центр, сучасну оригінальну комп'ютерну базу даних для реєстрації і централізованої видачі родоводів.

Основним завданням КСУ є:

- створення, збереження і раціональне використання племінних ресурсів чистопородних собак високої племінної цінності з метою поліпшення та поповнення національного генофонду чистопородних собак України, чий фізичний стан і морфологічні особливості задовольняють вимогам стандарту породи, здібні до навчання і використання робочих функцій у відповідності зі специфічними особливостями своєї породи;
- забезпечення діяльності єдиної системи селекції в собаківництві шляхом ведення достовірного обліку походження, зберігання первинних племінних документів, створення комп'ютерного банку даних чистопородних собак України, оцінка за типом та якістю нащадків, одержання собак з корисними і вищими генетичними ознаками, створення експортного потенціалу племінних ресурсів собак України;
- розробка стандартів вітчизняних порід собак;
- стимулювання наукових досліджень у галузі кінології, розвитку вільного обміну кінологічною інформацією і племінним

матеріалом між членами Спілки та іншими громадянами, як в Україні, так і за її межами.

Усього в Єдину Племінну книгу собак усіх порід України з моменту заснування КСУ внесено близько 185 тисяч чистопородних собак.

Уся діяльність КСУ здійснюється за територіальним принципом — через регіональні відділення. В даний час у системі КСУ плідно працюють близько 120 офіційно зареєстрованих регіональних відділень (у т.ч. 24 — обласних і 88 — міських і територіальних), у рамках яких згуртувалися провідні кінологи країни, зосереджено визнані у всіх країнах світу, офіційно зареєстровані українські розплідники чистопородних собак.

Центральним керівним органом КСУ є Головне управління в м. Києві, яке координує роботу всієї системи КСУ, є безпосереднім організатором відомих за межами України виставок “Україна”, “Кубок мера Києва” і “Кришталевий кубок України”, розробляє нормативну, регулюючу й іншу документацію КСУ, співпрацює з державними органами, науковими й освітніми установами. окремі напрямки роботи визначаються і контролюються постійними Комісіями КСУ.

З 1995 року всі країни світу визнають ліцензованих КСУ експертів з екстер'єру собак та суддів з робочих якостей (службових та мисливських собак).

На міжнародні виставки собак під егідою FCI приїздять найвідоміші заводчики із своїми найтитулованішими собаками з багатьох країн світу, щоб одержати для своїх улюблениців найвищий світовий титул САСІВ (кандидат у міжнародні чемпіони краси), кандидат у міжнародні чемпіони з робочих якостей (САСІТ), визнані міжнародні титули і звання та підтвердження FCI про їхню реєстрацію.

Щорічно КСУ проводить ряд міжнародних, національних, регіональних і спеціалізованих виставок у різних містах України, а також чемпіонати по породах, спортивні змагання, різні особисті і групові конкурси, кваліфікаційні і залікові семінари й інші кінологічні заходи. Двічі на рік у Києві проводяться найбільші в

Україні Міжнародні виставки собак усіх порід FCI-CACIB, що стали вже традиційними для нашої країни – “Україна” і “Кубок мера Києва” (квітень), “Кришталевий кубок України” (грудень), що високо оцінюються закордонними колегами, експертами і власниками собак у всіх країнах світу. Також протягом року КСУ проводить 8 Міжнародних виставок FCI-CACIB (із присвоєнням титулу “Кандидат у міжнародні чемпіони краси”), 27 Національних виставок у різних містах України, на яких присуджується титул САС (Кандидат у Чемпіони України). У них беруть участь тільки собаки з всесвітньо визнаними родоводами.

Метою проведення виставок є виявлення поголів'я, що найбільш повно відповідає вимогам стандартів, затверджених щодо чистопорідних собак різних порід.

Виставки є основним племінним заходом і відображають професійну роботу селекціонерів-заводчиків.

Ці виставки є вінцем кропіткої роботи ентузіастів, подіями національного порядку, що реально відображають ріст культури вітчизняного собаківництва, досягнення селекціонерів-кінологів. Наявність виставкової культури міцно пов'язана із соціалізацією собаки. Собака на виставці повинна спокійно реагувати на оточуючих її людей і собак, не виявляти агресії. Зрозуміло, що службові і спортивні собаки мають всі необхідні навички поведінки в суспільстві, “гарні манери” відіграють не останню роль.

Про високий рейтинг виставок КСУ говорить постійно зростаюча кількість гостей і учасників. Крім професійних конкурсів, виставки покликані пропагувати гуманне і грамотне ставлення до тварин. Власниками собак-учасників і глядачами виставок є представники різних соціальних шарів, професій, вікових груп, громадян різних країн. Це події, що викликають інтерес не тільки фахівців-кінологів, але й, покликані відродити традицію відвідування їх усією родиною.

З 1996 року КСУ провів 37 виставок рангу CACIB, у яких взяло участь 27340 експонентів із різних країн, і вело суддівство 68 провідних експертів світу. Виставок рангу САС проведено 105. У них взяло участь 31903 експонента, і вело суддівство 49

експертів, як національних, так і міжнародних.

КСУ приділяє велику увагу тестуванню нервової системи плідників, перевірці та розвитку робочих якостей службових та мисливських собак, впроваджуючи міжнародні види дресирувань: IPO, Schutshund, Obedience і ін. Собаки таких порід як англійський бультер'єр, американський стаффордширський тер'єр, американський бульдог та інші беруть участь у спортивних змаганнях з пересування важких предметів – “Weight-pulling”. Національна команда КСУ щорічно бере участь у Чемпіонатах світу з IPO, що проходили в Австрії, Словенії, Німеччині і т.д. На Чемпіонаті світу зі слідової роботи (FH) українська команда завоювала сьоме місце (з 18-ти команд). Змагання з IPO-I-III стали в Україні традиційними.

З кожним роком у системі КСУ збільшується кількість собак мисливських (23971 собака) і службових (101 976 собак) порід з високого екстер'єрного рівня і гарних робочих якостей. З ними ведеться серйозна племінна і дресувальна робота, проводяться іспити із робочих якостей, а також польові іспити для собак мисливських порід. Собаки, що пройшли відбір і отримали відповідні документи, можуть виставлятися на міжнародних виставках у робочому класі і брати участь у міжнародних іспитах.

КСУ тісно співробітчує з розплідниками і кінологічними службами міліції, прикордонних військ, митниці, підрозділами рятівальних і охоронних служб. Найбільші розплідники цих служб знаходяться на обліку в КСУ і працюють за правилами FCI.

Організація пропагує цивілізоване собаківництво. У системі КСУ діють демократичні стосовно собаківників і гуманні стосовно тварин принципи.

Особлива увага приділяється роботі з дітьми і підлітками в школах юного кінолога і юного хендлера, що вирішує проблему їхнього дозвілля і вчить гуманному ставленню до тварин, з ранніх років прищеплює любов і повагу до них. В усіх областях України працюють школи юного хендлера. На виставках КСУ проводяться Чемпіонати і конкурси юного хендлера. Юні хендлери з України посідають призові місця на виставках за межами України. Усього в Україні відбулося 137 Чемпіонатів із юніор-хендлінгу, у яких

взяло участь 1825 дітей і підлітків.

КСУ має спеціалізовані інформаційні видання: журнали “Pets-Питомцы”, “Мир собак”, буклети і каталоги виставок, інформаційний бюллетень “КСУ-інформ”, довідники по породах, має в Інтернеті сайт ГУ КСУ і сайти ряду регіональних відділень.

У КСУ постійно діють курси по підготовці фахівців-кінологів, експертів з екстер'єру, суддів по спортивних якостях, фігурантів, тренерів, кер-майстрів, заводчиків, хэндлерів і тощо, проводяться семінари по породах, із дресирування, по підвищенню кваліфікації експертів Кінологічної Спілки України.

Базу для успішної роботи КСУ забезпечують вчені і практики, висококваліфіковані викладачі, що готують кадри сучасної кінології, перекладачі, які здійснюють переклад міжнародної інформації, комісія зі стандартів, що адаптує стандарти порід, фахівці, які координують племінну роботу та ін.

Завдяки сприянню КСУ і НАН України при Державному університеті в м. Одесі й Державному аграрному університеті в м. Миколаєві відкрито відділення, де готують фахівців — спеціалістів і магістрів за фахом “Кінологія”.

Найважливіша і найвідповідальніша робота припадає на племінну та наукову комісії FCI, які працюють в тісному контакті, вирішуючи актуальні проблеми чистопородного собаківництва.

Не тільки головна комісія FCI визначає питання, що хвилюють всіх, хто займається розведенням чистопорідних собак, але й всі племінні та наукові комісії національних кінологічних організацій країн-членів FCI.

Велика увага приділяється ефективності використання в кінології останніх досягнень науки, в тому числі — своєчасних інформаційних технологій.

У зв’язку з цим, ДНК-тести сьогодні є важливим інструментом контролю генофонду чистопородних племінних собак і в майбутньому зможуть стати інструментом, що кардинально змінить племінну роботу в цілому.

Комісія FCI рекомендує кінологічним організаціям держав-членів FCI найскоріше ввести в практику ДНК-обстеження плідників відпо-

відно до методик і стандартів, що прийняті Міжнародним Товариством Вивчення Генетики Тварин (ISAQ). В свою чергу комісія не пропонує єдиних, уніфікованих правил тестування тканин.

Технологія аналізу, рівно як і тип тканин (слина, шерсть, скріб, кров і т.ін.) проводиться залежно від метода і об'єкта вивчення, що дасть змогу визначити походження, з'ясувати спадкові захворювання або провести повне обстеження плідників.

Предметом постійної турботи племінних та наукових комісій залишаються такі питання як темперамент собаки, що не відповідає вимогам стандарту її породи, недостатні робочі якості службових і мисливських собак, заяча губа, вовча паща, епілепсія, крипторхізм, альбінізм, звуження гортані, інтерсексуальність, атрофія та дисплазія сітківки, спадкова глухота, спадкові захворювання і дефекти зубів та зубного апарату, лейкози та багато інших спадкових захворювань та дефектів.

Ми, кінологи, сподіваємося, що вчені разом з нами — практиками прикладуть всі зусилля для того, щоб собаки, національний генофонд чистопородних собак України, були функціонально здоровими, відповідали вимогам стандарту породи і мали необхідні робочі якості.

УДК 820 (73) 2.36

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОРОДНОЙ ГЕНЕТИКИ И СЕЛЕКЦИИ СОБАК

*А.Л.Трофименко, доктор биологических наук, профессор
Национальный аграрный университет*

В недавнее время при всестороннем использовании арсенала методов молекулярной и субмолекулярной биологии общая генетика осуществила значительный прорыв в прикладную. В частности, в видовой генетике собак каталог наследственных признаков, составленный за последние тридцать лет, включает уже более тысячи названий; обнаружено около тридцати тысяч "и-РНК", т.е. функционально активных генов [6, 9]. Последние присутствуют в по-

пуляциях собак в различных аллельных состояниях [2]. Их неоднородность и дисконкордантность выражения в любой программе разведения требует только интенсивной селекции: ведь превосходство по признакам остается выше в той популяции, где больше их генетическое разнообразие [1, 2]. В этой связи являются приоритетными вопросы внутрипородной палитры изменчивости и породной гармоничности признаков. Аналитических обобщений или работ в этом отношении опубликовано мало [3]. Частичному восполнению этого пробела посвящено настоящее сообщение.

Исследования выполнены с использованием фактических данных, собранных по семи породам (1833 гол.матерей; 4462 гол. — потомков первого поколения и 5130 гол. — потомков второго). Материалы собраны в основном у заводчиков и ветврачей в ветеринарных племпредприятиях различных регионов Украины за последние 15 лет (1986-2001). Ученное поголовье было разделено по породной принадлежности — семь выборок, возрасту — 18 групп, полу — две, региональным особенностям — девять, весовым различиям — шесть и популяционным — 27, в которых генеалогическим анализом, популяционным и близнецовым методом обследовано 11425 особей.

Небольшой экскурс в историю разведения и племенного дела в собаководстве свидетельствует, что за последнее непродолжительное время, благодаря целеустремленной работе селекционеров-кинологов, более половины породного генофонда из неулучшенного их состояния превращено в чистопородное. Породные генотипы в нем составляют основу основ многих популяций [1]. Именно здесь, в небольших группах (до тысячи особей), связанных общностью происхождения и особенностью генотипа развивается порода [3-9]. В породе, как огромной ценности многих поколений заводчиков, актуальными были вопросы преумножения лучших генотипов [7,8]. Лучших следует диагностировать по морфологии, здоровью, fertильности, качеству потомства и темпераменту. Результаты первого сопоставления в этом отношении свидетельствуют, что морфологические вариации ряда признаков таких статей (голова, туловище, конечности) только восьми

процентов зависимы от паратипа при оценке некоторых признаков здоровья: эпилепсии, диабета, косолапости, пороков сердца, аномалий глаз мы выявили, что у особей, рожденных одинцами, частота проявления их выше в два-четыре раза по сравнению с многоплодными у многих помесных животных. Чистопородным такие парадоксы не характерны. Последнее является гарантией того, что потомство, полученное только в результате чистопородного разведения, будет обладать генами "приближающимися" к среднему уровню породы. В этой связи представляют иллюстративный интерес результаты анализа ряда других разнообразных показателей: 1 — отъемной живой массы щенков; 2 — размеров помета и 3 — возраста первощеных матерей в семи породах собак Украины (табл. 1).

Как видно, в первом поколении популяционное разнообразие всех этих показателей по сравнению с матерями несколько снижается, но во втором — резко возрастает. О чем это свидетельствует? В первую очередь: в нынешних многих исходных породах, как и в изучаемых, существует невостребованный значительный генетический полиморфизм. Именно полиморфизм разумным селекционерам представляет бесплатную возможность улучшать генофонд своих не только популяций, а даже целых пород. Не это ли один из актуальнейших вопросов?

Желая понять дальше наследование (передачу в поколениях) разнообразия признаков мы обязаны оценить частоту его проявления у разных родителей-детей и в неодинаковое время. Вот почему так нужны максимальные сведения о пометах, о возрасте родителей — поскольку разнообразие потомков старых матерей по сравнению с молодыми генетически неповторимо. Здесь требуется провести тщательный анализ как минимум пяти рядов родословной для вычисления коэффициентов инбридинга и выполнить хотя бы четыре вида отбора: комплексный, целенаправленный, индивидуальный и множественный, чтобы оценить генетику разнообразия признаков.

Таким образом, и вопрос генетики при чистопородном разведении решается в оценке единства генетического разнообразия и определения стабильности особенностей индивидуумов в целом по породе. Достигая в селекции и подборе уплотнений, создавая

новые типы, линии и семейства (повышенными качествами) селекционер-кинолог всегда стремится закрепить в потомстве новые (лучшие) качества. Это второй актуальный вопрос нашего времени. Заметно, что в непрерывной смене разнообразия, селекции по пороговым и полигенным признакам, многоцелевой и цуговой селекции при анализе родословных, индивидуальном отборе, оценке качества потомства, семейств и линий селекционер постоянно совершенствует породу. Чем шире ареал ее, чем сложнее (многообразнее) ее внутренняя селекционная структура, слагающаяся из неодинаковых заводских типов, линий и семейств, тем больше прогресс породы и породообразования.

Таблица 1

**Разнообразие показателей живой массы щенков (1),
размеров помета (2) и возраста матерей (3)**

Исходные породы	n (гол.)	Cv ± m				
		Матери		n (гол.)	F ₁	n (гол.)
Немецкая овчарка	465	1	22,40±6,32	1312	21,66±4,43	26,16±7,58
		2	-		6,94±2,18	10,14±2,17
		3	18,62±4,45		13,90±3,11	21,91±3,14
Ротвейлер	335	1	-	514	18,77±4,93	24,6±5,92
		2	8,80±2,24		-	18,70±2,65
		3	19,55±8,08		10,20	20,40±6,04
Боксер	328	1	16,60±4,31	705	-	21,81±7,04
		2	9,33±2,73		8,40±2,15	10,50±2,20
		3	-		17,90±6,00	-
Доберман	231	1	21,60±4,92	600	19,30±4,41	23,40±5,06-
		2	9,55±2,54		8,08±3,12	22,32±4,12
		3	19,20±6,80		14,10±2,90	
Пинчер*	118	1	20,24±3,19	308	18,04±6,15	27,84±7,14
		2	-		10,00±3,81	16,70±4,85
		3	20,20±4,00		24,40±5,12	21,01±2,94
Пудель*	222	1	25,30±5,35	405	-	-
		2	9,70±2,20		12,10±2,88	19,5±6,04
		3	19,27±4,00		8,10±2,30	14,2±3,42
Эрдель-терьер	134	1	16,10±6,04	618	19,40±7,12	22,12±5,18
		2	9,93±2,12		9,07±2,00	17,73±5,34
		3	9,70±2,11		11,9±3,03	14,8±3,15

* - частично использованы материалы литературных первоисточников [5,8].

Однако, отбор для селекционера не безграничен. Мы не приветствуем, например, использование в популяции лишь одного родителя (племенного кобеля), даже в высшей степени выдающегося. Это может привести к инбредной депрессии. Используя, например, в решении актуальных опросов генетики и селекции уже упоминаемый вопрос о размере помета у боксеров, который в среднем составляет “5,64” щенка при сигме равной “1,89” мы фиксируем эффект “управляемой” селекции по этому признаку лишь при использовании собак из разных “многоплодных” пометов. Если он отбирает, например, сук из 50% самых крупных пометов, а упомянутых выше кобелей — из 15%, то самки превзойдут своих соплеменниц (сверстниц) только на 0,8 щенка, а кобели — на 1,55 щенка (табл. 2). Это показывает, что селекционеры взяли самок, составляющих в среднем из пометов: 7,15 щенка ($5,64 + 0,8 \times 1,89$); а самцов — из пометов: 8,57 щенка ($5,64 + 1,55 \times 1,89$). Выходит, что самки превосходят среднее для породы значение “многоплодных” пометов на “1,51” щенка, а самцы гораздо значительнее — на “2,93”, где среднее арифметическое будет: $M = 2,93 + 1,51 = 2,22$ щенка. Но, если вопрос решать и с учетом наследуемости ($h^2 = 10,0\%$) размеров помета, во втором поколении плодовитость составит — 5,86 щенка ($5,64 + 2,22 \times 0,1$). Значит, прирост поголовья возрастает всего на 0,22 щенка на одно поколение и не актуальные вопросы, а целую актуальную проблему помеченою селекции уже надо решать не только в интенсивном отборе, но и в наследуемости признаков.

Таблица 2
Доля превосходства популяции в породе, по Фальконеру [7]

% отобранный популяции	Превосходство популяции в породе (у самок)
60	0,64
50	0,8
30	1,16
15	1,55
2	2,42

на с генетическими исследованиями и использованием пород. Конечно, не все селекционеры- заводчики в состоянии вести такие исследования. В первую очередь это связано с познанием гибридологического анализа качественных и количественных признаков. Как правило, этот анализ является основным при ветеринарно-генетическом консультировании (если речь идет о хромосомных синдромах), при этом делается не только диагноз, но и прогноз. В родословной каждый член шифруется номером поколения с детьми — носителями анализируемого признака. Тогда используют метод сибсов (метод Вайнберга), основанный на определении отношения числа сибсов пробанда по всем детям в помете:

$$P = \frac{\sum V(V-1)}{\sum V(S-1)},$$

где V — число носителей нормального или патологического признака в каждой “семье”, а S — число всех детей. Если сравнивать полученное отношение с тем, что ожидается при доминантном или рецессивном характере наследования, можно сделать окончательное заключение о гене. Однако, вероятность того, что два гена окажутся вместе, очень мала и равна: 1/36 (гаплоидное число хромосом достаточно больше 36, не считая пары половых). Некоторая информация по генетике собак в этом отношении накапливается и при анализе числовых и структурных мутаций (по встречаемости в генерациях хромосом с морфологическими вариациями). Для этих целей используют и частичные моносомии, возникающие в результате делений. Но, иногда исследуемый ген остается в центрическом фрагменте и его проявление может быть резко ослаблено вследствие эффекта положения или любых других механизмов регуляции (изменение порядка репликации, отрыв промоторного участка и т.д.). В конце 60-х годов прошлого столетия апробирован метод гибридизации “in situ”, в основе которого лежит специфичность комплементарных взаимодействий гена и его копии (и-РНК, а также полученной с помощью обратной транскрипции комплементарной ДНК). Он обещает раскрыть закономерности генетики живой массы, т.е. количественных признаков, как мини-

мум. Вопросы количественной генетики суперактуальны. Практики знают, что при чистопородном разведении отбор по названным признакам зависит от воспроизведения наиболее ценной части поголовья. Чем больше отобранные родители превосходят средний уровень популяции, тем больше, как правило, сдвиг этих показателей у потомства. Характерной генетической особенностью является то, что каждая популяция в породе расчленена на заводские и региональные типы, генеалогические и заводские линии и семейства. В генетическом направлении, как уже отмечалось выше, это составляет базу ортоселекции: за счет использования генов одних типов и линий улучшаем другие. Нам хорошо известна ситуация, когда один завод (добившийся высоких показателей) начинает оказывать сильное влияние на породу в целом. Его племенные кобели производители пользуются повышенным спросом, широко и долго используются до тех пор, пока другие не придут им на смену.

Таким образом, продолжают оставаться актуально-сложными многие технические определения “генетических норм” признаков в породах, хотя большинство генетиков открыто признают достижения клеточной, молекулярной и популяционной генетики в селекции лучших генотипов собак. Селекция успешно работает в породе, где не менее трех-четырех заводов и примерно 10-15 генеалогических линий. А в племенном хозяйстве успехи востребуются там, где есть две-четыре линии не менее пяти-семи семейств. Разумное сочетание наиболее ценных из семейств с ведущими линиями всегда составляет основное генетическое содержание племенной работы, ее генотипическое и ландшафтное многообразие на уровне любой породы в пределах целого вида *Canis*.

Естественным фундаментом селекции является генетический полиморфизм. В связи с этим популяции подразделяются на линии, семейства и типы, в пределах которых генетическое разнообразие уменьшается при одновременном возрастании его между популяциями. Последнее отражается на морфологических структурных признаках, особенностях здоровья и fertильности. Наследование разнообразия практически во всех породах имеет тенденцию возрастать, что подтверждает неисчерпаемый генотипи-

ческий полиморфизм гамет, зигот, генотипов, аллелей и аллеломорфов в разведении собак. Эти научные истины важны для всех современных направлений селекции собак в популяциях.

Сознательный подбор их для вязки (не сопровождающийся отбором) не происходит с изменением часто “отбираемых” генов, но меняется вероятность их комбинирования. Изменения эти поддерживаются до тех пор, пока вязки остаются не случайными. Возвращение к случайным вязкам приводит к восстановлению исходной первозданной равновесной популяции. Число поколений, необходимых для достижения равновесия, зависит от числа признаков и от силы сцепления их генов.

ЛИТЕРАТУРА

1. Мазовер А.П. Служебная собака. ВАП. -М.,1994. -С.76.
2. Мычко Е.Н. Проблемы селекции собак в свете некоторых положений современной генетики. -М., 1991. -С.142.
3. Полищук Ф.Й., Трофименко А.Л. Основы кинологии. Джулия. -К., 1999.-С.216.
4. Bradley W.A. Selection and management of a Beagle colony for experimental dogs. J. Inst. Anim. 1995.
5. Burns M., Fraster M., Genetics of the dog. The basis of successful breeding. Edinb. 1996.
6. Evans M.J. Personal communication. London, 1988.
7. Falconer D.S. Introduction to quantitative genetics. London, 1980.
8. Goddard M.E. A breeding programme for guide bogs. World Cong.genet.Madrid, 1994.
9. Hutt F.B. Genetics for dog breeders.USA, 1989

УДК 631.43.234

ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ СПИРУЛИНЫ В СОБАКОВОДСТВЕ

В.А.Берестов, доктор ветеринарных наук, профессор

*Рязанская государственная сельскохозяйственная академия
им.проф. П.А.Костычева, Россия*

Успех собаководства в значительной степени зависит от способов их разведения, получения жизнеспособного потомства, его выращивания и результатов дрессировки.

Вісник аграрної науки Причорномор'я,
Випуск 1, т.2, 2004

21

Получить хорошее потомство при существующих рационах удается не во всех случаях, поэтому является оправданным использование биологически активных добавок (комплекса витаминов, макро- и микроэлементов и др.) в наиболее важные биологические периоды — при подготовке к случке, в период беременности и лактации, при выращивании щенков.

Идеальным допингом для этих целей является микроводоросль *Spirulina Platensis*, выращиваемая в промышленных объемах МПКФ “Спирулина ЛТД” в г. Николаеве.

Первые упоминания о спирулине в Европе относятся к 1521 году. В наше время первым описал спирулину Г.Хубер-Песталлоци в 1938 году. Еще одно открытие спирулины было осуществлено бельгийской экспедицией через Сахару в 1964 году. Ими было обращено внимание на печенье зелено-голубого цвета, которое местное население называло “дихе”. Исследование сырья для печенья — спирулины показало, что содержание белка в ней достигает 70%, а аминокислотный состав его отвечает лучшим образцам.

В 1966 году про спирулину сообщалось как про новое растение с высокими пищевыми качествами, которая, к тому же, пригодна для промышленного выращивания. С 1970 года начинается процесс распространения спирулины по всем континентам. Инициатором ее выращивания в России стали профессора А.Соловьев и М.Лямин из Московского государственного университета. В настоящее время спирулина выращивается в 62 странах мира.

По заключению ВОЗ, по химическому составу и питательным достоинствам спирулина превосходит все известные продукты на земле. Подтверждением этому служит таблица биохимического состава микроводоросли: белка — до 70%, углеводов — до 20%, жиров — 5%, весь набор витаминов и минеральных веществ, каротиноиды, хлорофилл и голубой пигмент — фикоцианин.

Спирулина обладает радиопротекторными свойствами. В клеточной стенке *Spirulina platensis* содержатся альгинаты — уникаль-

ные биосовместимые полианионные (кислые) полисахариды, обладающие свойством освобождать организм человека и животных от радионуклидов и тяжелых металлов типа свинца. По данным центра радиационной медицины института экспериментальной радиологии УАН, после употребления альгината в течение одного месяца в качестве пищевой добавки, количество стронция в организме уменьшается на 66,9%. Почти также быстро выводится цезий-137 (Романенко, 1997).

Широкий спектр биологически активных веществ (табл.1), содержащихся в спирулине, определяет ее эффективность при лечении целого ряда заболеваний:

- она нормализует обменные процессы в организме (белковый, углеводный, энергетический, липидный, минеральный обмен);
- обладает антиоксидантными, мембраностабилизирующими, антигипоксическими и иммуномоделирующими свойствами;
- способствует выведению из организма инкорпорированных солей тяжелых металлов;
- нормализует систему микросомального окисления в печени при старении и при воздействии ксенобиотиков;
- оказывает гепатопротекторное действие при патологических процессах в печени, нормализует структуру и функцию гепатоцитов;
- снижает уровень холестерина и триглицеридов в крови при экспериментальной гиперлипидемии;
- обладает гемостимулирующими свойствами;
- нормализует показатели функциональной активности генетического аппарата гепатоцитов в условиях облучения и химического поражения органа;
- повышает адаптационно-компенсаторные возможности стареющего организма, нормализует структурно-метаболические и функциональные сдвиги, наступающие в процессе старения (Л.П. Купраш, И.С. Чекман, Н.А. Горчакова, 2000).

Кроме медицины, спирулина находит применение в свиноводстве, птицеводстве, рыбоводстве, пчеловодстве, звероводстве и собаководстве.

Таблица 1

**Биохимический состав микроводоросли спируліни платенсис
(SPIRULINA PLATENSIS)**

АМИНОКИСЛОТЫ	% от общего белка	ПИТАТЕЛЬНЫЕ ВЕЩЕСТВА	%
Изолейцин	5,7	Белок	60-70
Лейцин	8,7	Углеводы	10-20
Лизин	5,1	Жиры	5
Метионин	2,6	Зольность	7
Фенилаланин	5	Клетчатка	2
Тreonин	5,4	Влажность	6
Триптофан	1,5	ПИГМЕНТЫ	%
Валин	7,5	каротиноиды	0,22-0,43
Аланин	7,9	Хлорофилл	0,80-1,00
Аспарагиновая кислота	9,1	Фикоцианин	5,0-15,0
Цистеин	0,9	ВИТАМИНЫ	мг/кг
Глутаминовая кислота	12,7	В-каротин (провитамин А)	1700
Глицин	4,8	В-12	1,6
Гистидин	1,5	В-5	11
Пролин	4,1	Фолиевая кислота (ВС)	0,5
Серин	5,3	Инозитол	350
Тирозин	4,6	Ниацин (РР)	118
Аргонин	7,6	Пиридоксин (В6)	3
ЖИРНЫЕ КИСЛОТЫ	%	Тиамин (В1)	55
Лауриновая С12	200	Токоферол (Е)	190
Миристиновая С14	600	МИНЕРАЛЫ	мг/кг
Пальмитиновая С16	16500-21141	Кальций	1180
Пальмитолеиновая С16	1490-2035	Фосфор	8280
Пальмитолиноленовая С16	1750-2565	Железо	528
Гептадекановая С17	90-142	Натрий	344
Стеариновая С18	20-353	Хлор	4200
Олеиновая С18	1970-3009	Магний	1663
Линолевая С18	10920-13784	Цинк	30
Гамма-линоленовая С18	8750-11970	Калий	1435
Бета-линоленовая С18	160-427	Медь	5
Другие	70-699	Йод	1,5-3
		Селен	2
ДРУГИЕ		% 3,6	
РНК		0,8	
ДНК		85	
Усвояемость		85	
Перевариваемость пепсином		2,4	
Допустимая ошибка		57	
ТОКСИЧНОСТЬ : не токсична.			

Обстоятельные опыты по изучению влияния спирулины на рост и развитие поросят были поставлены в Институте свиноводства (г.Полтавы) под руководством академика В.П.Рыбалко. Введенная в рацион поросят в первые два месяца жизни в количестве 0,5-1,0% к массе корма, она обеспечила увеличение прироста массы тела на 1,5%, уменьшение затраты кормов на 1 кг прироста на 12%, обменной энергии на 13%, переваримого протеина на 12% по сравнению с контролем. Сохранность поросят в подопытных группах была выше на 8%.

Использование спирулины в рационах хряков-производителей в количестве 0,5 и 1,0% массы корма значительно улучшило качество и объем спермопродукции: объем эякулята увеличился на 62% при физиологической норме спермиев в 1 мл; общего белка на 9,6%; активность фосфатазы на 18,0% (В.Рыбалко, А.Полищук, 1996).

В звероводстве спирулина испытывалась в трех зверосовхозах Тверской области на норках в период воспроизведения (с 1 февраля по 5 июня). Спирулина добавлялась в корм в количестве 200 мг на норку в утреннее кормление. Во всех случаях деловой выход молодняка был выше, чем в контроле, в среднем на 0,49-0,54-0,66 щенка. Самки отличались высокой молочностью и хорошими материнскими качествами. После отсадки от матерей, щенки росли и развивались лучше своих сверстников.

Можно не сомневаться в том, что использование спирулины в собаководстве окажется эффективным во все биологические периоды (воспроизведение, выращивание щенков, повышение полноценности рационов, заболевания и т.д.). Рекомендуемые дозы: 100-200мг на килограмм массы тела; для больных животных дозы удваиваются и утраиваются.

ЛИТЕРАТУРА

1. Берестов В.А. Спирулина – наше здоровье и долголетие.- Николаев: Спирулина – ЛТД,1996,1997,1998,1999,2002.-47 с.
2. Купраш Л.П., Чекман И.С., Горчакова Н.А. Спирулина и здоровье. - Николаев: Спирулина – ЛТД, 2000.-76 с.
3. Пилипенко Л.И., Гребенкина В.Т., Архипова В.И. Лечит природа. - Николаев: Спирулина – ЛТД, 2001.- 41 с.

УДК 636.72

ЮЖНОРУССКАЯ ОВЧАРКА В УКРАИНЕ

И.Ю.Фурьянова, эксперт национальной категории

Национальный центр по разведению ЮРО Кинологического союза Украины

Продолжительные прения относительно места создания и будущего породы отвлекли многих талантливых кинологов-специалистов от совершенствования южнорусской породы овчарок, хотя ее развитие в Украине за последние десятилетия характеризуется заметными изменениями, вызывающими бурное обсуждение в профессиональной среде. В силу объективности и открытости наших намерений кратко охарактеризуем генезис украинской популяции породы южнорусская овчарка с одной оговоркой — методом наших исследований явились ежедневные наблюдения за результатами реализации собственных планов племенного разведения и работа с исторической документацией, формами учета племенного поголовья собак различных ведомств и организаций.

В силу исторических событий, некогда многочисленная в нашей стране популяция южнорусских овчарок была почти полностью истреблена, а естественный и исторический ареал ее обитания разорен. Ответственность за восстановление породы взяли на себя российские специалисты. В последствии годы забвения для южнорусской овчарки на Родине завершились только в начале 80-х годов, собака вернулась в Украину.

Благодаря энтузиастам, не забывшим о ее существовании, началась активная, хотя и спонтанная работа по формированию маточного массива будущей украинской популяции породы. Таким образом, привезенные любителями в основном из Москвы и Ленинграда собаки, стали основателями кровных групп: в Киеве — Чанга Хатьма от Вольного и Унги (вл.Костюк), в Чернигове — Ельфа от Демона и Герды (вл.Мерензон), во Львове — Шедда от Антона и Тигры (вл.Федорченко), в Черновцах — Ашеги Умка от Гвидона и Лады (вл.Дорен), в Симферополе — Дагния от Ромки и Бены (вл.Касоева), в Мариуполе — Ярда от

Бима и Оты (вл.Курто), в Харькове – Аро Алиса от Гоши и Азы (вл.Лапко), в Николаеве – Леда от Дюпона и Бины (вл.Фурьянова). В племенной работе с перечисленными собаками использовались производители, принадлежащие к разным, уже сформированным в то время кровным группам: Демона (п-к АЗЛК), Дона (п-к КМЭ), Янтаря (п-к Братска), Луки (вл.Липкина), Барина (вл.Цыганкова). Все разведение, хотя и фиксировалось в клубах служебного собаководства ДОСААФ, но полностью планировалось и осуществлялось в этих городах заводчиками, многие из которых впоследствии, став руководителями породы, планировали и контролировали процесс разведения собак. К сожалению, некоторые из них преждевременно ушли из жизни, другие со временем охладели к собаководству – это стало основной причиной дробления и угасания консолидированного поголовья в Киеве, Чернигове, Мариуполе, Харькове, Львове и Черновцах.

Постепенно централизованная племенная работа с породой переместилась в южные районы Украины – города Николаев, Одессу, АР Крым. В связи с этим, а также с целью создания качественной племенной базы и сохранения породы, по решению Главного Управления Кинологического Союза Украины и по личной инициативе президента КСУ – С.С.Шевченко в 1995 году был создан Национальный центр в г.Николаеве по селекционной и методической работе с породой. Организованные и проведенные Центром национальные чемпионаты в 1996, 1998 и 2000 годах, ежегодные племенные смотры южнорусских овчарок в Николаеве, осмотр и оценка поголовья в других городах, позволили сделать зоотехнический анализ состояния украинской популяции породы, достоверность которого подтверждена сведениями из компьютерной базы Кинологического Союза Украины. Благодаря данным статистического характера из того же источника, можно прогнозировать и перспективу существования породы в Украине.

В результате обобщения всех материалов можно сделать следующее заключение: отсутствие заводских линий в общей генеалогической структуре и, как правило, бессистемное воспроизведение

является результатом планирования заводчиками племенной работы без осознания ее целесообразности; прослеживается практика, когда владелец вяжет свою суку с титулованным представителем породы без учета его фенотипа и генотипа, а также результатов его племенной деятельности и других важных деталей. Такой подход ограничивает возможность использования генетического потенциала популяции с максимальной отдачей, что сказывается на уровне воспроизводства и ведет к сокращению качественной племенной базы породы, является серьезным препятствием в работе с формирующимися заводскими линиями и не способствует благоприятному и устойчивому развитию породы в целом.

15-ти летний опыт работы с породой в Николаеве показал, что наибольший эффект дает разведение закрытой популяции с использованием родственного разведения. Воспроизведение внутри популяции позволяет создать обособленную генеалогическую структуру, выделить заводские линии и семейства, вести селекционную работу, направленную на совершенствование индивидуальных качеств каждого конкретного животного и сохранение в целом внутрипородного типа,нского данного группе собак.

Изначально вся племенная работа с породой в Николаеве строилась на строгих принципах отбора и подбора, при этом важными критериями допуска собак к воспроизведению были, прежде всего — отсутствие у партнеров идентичных недостатков, пропорциональность сложения организма, уравновешенное поведение с проявлением оборонительной реакции в активной форме только при непосредственной угрозе, темная и полная пигментация носа, губ, век, длинная с легким изломом грубых прядей шерсть, равномерность ее распределения на статях, общий вид красивой, крупной собаки. Особое внимание заострялось на технике и сбалансированности движений. Собаки с аномалиями наследственного происхождения, такими как тельно-розовая, коричневая мочка носа, белесые-стеклянные, голубые глаза, депигментированные радужные оболочки глаз, а также особи с нарушениями зубной системы и пигментации кожи на сине носа,

вокруг глаз и прочими, встречающимися в породе пороками, даже при наличии ярко выраженных основных породных признаков в разведение не допускались.

За основу был принят тип представляющий "золотую середину". Собаки такого типа имеют средний рост, достаточно крепки и растянуты, при этом выглядят компактно, имеют умеренно выраженный форбруст, что обусловлено длиной грудной кости и способствует прочности линии спины, последняя плавно переходит в короткую, напруженную поясницу, а затем в длинный слегка наклонный круп. Эти собаки ни высоконоги, ни приземисты, им свойственны прочные, размашистые и пружинистые движения на рыси и хорошая работоспособность. Наконец, одев эту конструкцию в длинную, объемную, хорошо развитую на всех статях шерсть, получим гармонично сложенное животное, имеющее приятные, округлые формы.

Следуя этому направлению в селекционной работе с николаевской популяцией был сформирован новый современный силуэт южнорусской овчарки, и в сочетании со спектром отличительных породных признаков определен в целом "портрет" современной южнорусской овчарки, на который в настоящее время скоординировано все внимание при воспроизведении. В качестве образца современного конструктивного типа можно представить прямого потомка Стеньки Разина – Юджина Лав та Иль, который на протяжении семи лет при обязательной конкуренции представлял николаевскую популяцию породы на главных выставках страны. Эксперты высокой квалификации оценивали его экстерьер и в своем заключении были солидарны. Объединив индивидуальные впечатления из выставочных отчетов Ласло Иштвана, Юрия Овоца, Миклоша Фархаштази, Мстислава Поливанова в одном описании можно увидеть, что эту собаку отличает "...идеальный тип, элегантный, стильный, очень нарядный и эффектный кобель. Достаточно крепкий, компактный, пропорционально сложен. Уравновешенный с прекрасным темпераментом. Очень породная, красивая голова и отличная пигментация, глаза темные. Безупречная линия верха. Конечности правильного постава с хорошо

выраженными углами. Очень уравновешенный шаг и рысь, свободные, легкие, пружинистые и размашистые движения очень красивы. Шерсть идеальная — очень длинная и прямая. Прикус правильный, комплект полный. Семенники нормально развиты". По результатам Чемпионата Украины 2000 года Юджин Лав та Иль был признан самой титулованной южнорусской овчаркой Украины, представляя породу на международных выставках. Он сыграл значительную роль в становлении мнения и утверждения общего взгляда на породу иностранными экспертами, которые неоднократно, признавая его "Лучшим производителем породы", тем самым утверждали желательное для шоу показа, а следовательно — и племенной работы, направление в общей системе воспроизведения. Таким образом, объединив сходных по фенотипу собак в одну группу, определяется критерий с полным названием типа "модель Юджина", который на современном этапе развития породы может служить ориентиром в работе специалистов и действующих экспертов.

В итоге многолетней, спланированной племенной работы с николаевской популяцией породы, в настоящее время у рожденных поколений прослеживается закономерность наследования характерного внутрипородного типа, который в главных деталях определили основатели племенных групп — Стенька Разин из питомника "Славия", Ассоль из питомника "Сандерс Царз", Леда из питомника "Славия". Моделируя образ будущих собак, предполагается сохранить принципиально принятую основу, скорректировать оптимальные для современного применения южнорусских овчарок показатели роста и веса — раздельно для сук и кобелей, а также закрепить в группах положительные характеристики их основателей и в процессе работы совершенствовать типаж в целом. В настоящее время в Николаеве имеются перспективы для создания заводских структур трех групп собак и предстоящая селекционная работа с ними имеет цель превратить достоинства одной собаки в достоинства группы, что не ново в истории кинологии и без чего не может полноценно существовать и развиваться ни одна порода.

УДК 343.982.6

ПРАКТИКА ОПЕРАТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК В СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБАХ І МІСІЇ ООН

**В.І.Гринчак, начальник Кінологічної служби МВС України,
полковник міліції**

**В.М.Ященко, старший інспектор з особливих доручень
Кінологічної служби МВС України, капітан міліції**

Розвиток службового собаківництва і практика застосування спеціально дресированих собак у правоохоронній діяльності має тривалу історію. Кінологія в системі МВС розвивалася упродовж всього історичного етапу діяльності органів внутрішніх справ. Собаки використовувалися для пошуку злочинців та для охорони народногосподарських та особливо важливих об'єктів.

З урахуванням поступової зміни структури і динаміки злочинності постала необхідність чисельного збільшення фахівців-кінологів та розвитку додаткових напрямків використання службових собак.

Загальна чисельність персоналу кінологічної служби МВС України на теперішній час складає понад 2,5 тисячі працівників, які використовують відповідну чисельність службових собак.

При виконанні завдань оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ ефективно використовується потенціал службової кінології у розкритті злочинів, забезпечені громадської безпеки, протидії тероризму, нелегальному обігу вогнепальної зброї та наркотиків.

Діяльність кінологічної служби здійснюється у тісній взаємодії з підрозділами кримінальної міліції, адміністративної служби міліції, Державної служби охорони, внутрішніми військами, іншими службами органів внутрішніх справ та підрозділами інших міністерств і відомств.

2004-й рік став ювілейним для Кінологічної служби Міністерства внутрішніх справ України, від дня її утворення минає 10 років.

Протягом цих років реформовано застарілу систему службового собаківництва міліції. Об'єднані розплідники службових собак

перетворено на кінологічні центри з сучасною матеріально-технічною базою. Розвинуто нову систему кінологічного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ. Зaproваджено нові методики підготовки і використання службових собак. Створено власну навчальну базу з підготовки фахівців кінологічного профілю.

Зазначені перетворення сприяли якісному поліпшенню організації кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ та ефективного використання службових собак у боротьбі зі злочинністю, особливо при розкритті злочинів насильницько-майнової спрямованості.

За минулій рік кінологами було здійснено понад 40 тисяч виїздів на місця вчинених злочинів, ефективне застосування розшукувих собак сприяло розкриттю понад 20 тисяч злочинів.

Найбільш вагомі показники були досягнуті у Донецькій (розкрито 2 тисячі злочинів), Харківській (понад 900), Дніпропетровській (500), Київській (800) областях та АР Крим (понад 1000).

Кінологами зі спеціальними собаками з пошуку вибухівки здійснено понад 2,7 тис. виїздів за сигналами про мінування об'єктів та проведено їх відпрацювання. Знайдено 76 кг вибухових речовин, 67 вибухових пристрій та боєприпасів, 225 одиниць вогнепальної зброї, 4794 набоїв до неї. Застосування спеціальних собак в пошуку наркотиків сприяло вилученню з незаконного обігу понад 1000 кг наркотичних речовин і наркотиків.

Як приклад результативної участі кінологів у розкритті кримінальних злочинів протягом минулого року можна розглянути досвід роботи кінологічного центру УМВС України в Донецькій області. Використання службових собак сприяло розкриттю 2253 злочинів, у тому числі: вбивств – 78, розбоїв та пограбувань – 163, крадіжок – 1250, згвалтувань – 4, тяжких тілесних пошкоджень – 76, злочинів пов’язаних з незаконним обігом наркотиків – 210, зброї – 56. Кінологічними групами при Міських управліннях Горлівки, Макіївки, Маріуполя, МВ Краматорська було розкрито 38% злочинів від загальної кількості розкритих за допомогою розшукувих собак.

Кінологи брали участь у проведенні 978 оперативно-розшуко-

вих та профілактичних заходів. Під час проведення зазначених заходів, за допомогою службових собак, було затримано 117 злочинців та 411 порушників громадського порядку, вилучено 18 одиниць зброї. Відпрацьовано 235 антинаркоманійних заходів і вилучено 22,2 кг наркотиків.

Кінологами патрульно-постової служби було здійснено 5937 патрулювань у вечірні години, ефективно застосувались патрульно-розшукові собаки 562 рази, а їх допомогою було розкрито 76 злочинів.

Спеціальні собаки з пошуку вибухівки використовувалися по всім фактам повідомлень про замінування об'єктів.

З урахуванням можливості виникнення терористичної небезпеки сконцентровано зусилля на ефективній реалізації антiterористичних заходів. Посилено спеціальне кінологічне забезпечення та взаємодія відповідних підрозділів, систематично використовуються спеціальні собаки з пошуку вибухових пристройів, вибухівки і вогнепальної зброї.

У системі МВС України успішно функціонують професійно-освітні центри з кінологічною спеціалізацією, а саме в містах Житомирі, Рівно та Золочеві Львівської області, де навчаються працівники-кінологи із собаками за напрямками спеціалізації: розшуку по сліду, пошуку вибухівки, зброї, наркотиків, патрульно-розшукових та інших.

Цикл кінології в Житомирському училищі профпідготовки працівників міліції є базовим методичним центром з розробки нових методик застосування службових собак. У цьому закладі професійної підготовки отримують кваліфікацію і допуск до практичної роботи кінологи з пошуку вибухівки, зброї та наркотиків. Напрацьовано досвід підготовки спеціалістів на замовлення правоохоронних органів інших країн та недержавних служб безпеки.

На вимогу міжнародної організації АТЕК, у найближчі роки для успішної сертифікації діяльності аеропортів в Україні необхідно буде забезпечити служби безпеки аеропортів спеціалістами-кінологами і спеціальними собаками з пошуку вибухівки, зброї та наркотиків. З цією метою підготовлено групу кінологів зі спеціальними

собаками для забезпечення вибухотехнічної безпеки міжнародного аеропорту Бориспіль.

Організовано одорологічні лабораторії у науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах при УМВС України у Житомирській, Вінницькій та Миколаївській областях.

Ще у 60-х роках розроблено методичну базу по проведенню одорологічних досліджень як перспективного методу отримання необхідної інформації. Досвід практичної діяльності цих лабораторій вказує на ефективність та необхідність подальшого розвитку даного напрямку досліджень. Одорологічні дослідження дають можливість встановити наявність або відсутність запахових слідів особи на певному предметі, тотожність або різницю запахових зразків з різних предметів. Практично за допомогою одорологічних досліджень можна вирішити задачі виявлення індивідуальних запахів особи на предметах, що надаються для дослідження; уточнення обстановки на місці події; виявлення спільноті декількох кримінальних справ; перевірки слідчої версії стосовно до конкретних осіб і епізодів тощо. Дресирування собак для проведення одорологічної експертизи потребує кінологічних знань та поєднується з фаховою обізнаністю в експертній частині одорології, методів зберігання і використання запахових зразків.

Крім того, Кінологічна служба забезпечує активну участь МВС України в міжнародних миротворчих операціях. Так, у грудні 2000 року на запит Секретаріату ООН було відібрано, підготовлено та направлено до місії ООН в Косово Український спеціальний миротворчий кінологічний підрозділ (СМКП) МВС України у складі 40 осіб, з яких 25 службових собак з пошуку наркотиків, зброї, вибухівки та патрульно-розшукових функцій. СМКП є унікальним та єдиним у світі кінологічним миротворчим підрозділом ООН, який залишається до виконання поліцейських функцій на території іншої країни. Щорічно проводиться дві ротації особового складу кінологів та службових собак, які попередньо тестиються групою, а потім відповідною комісією кінологів Секретаріату ООН та представників миротворчої місії. Таким чином, доводиться проводити значний обсяг роботи з навчання

кінологів кінологічним стандартам поліції ООН та їх тестування.

При цьому бралося до уваги те, що виконання покладених на підрозділ завдань відповідальне, має політичне значення, вперше проводиться за межами держави на території з іншими культурними та мовними традиціями в умовах кримінально-терористичних акцій і перманентних бойових сутичок.

Формування СМКП передбачалось як автономного підрозділу, здатного вирішувати більшість питань забезпечення свого існування і службової діяльності. Для цього до складу підрозділу крім 25 кінологів і службових собак включено лікаря, ветеринарного лікаря, механіків-водіїв, кінологів-вожатих, які водночас є резервом під час тимчасової заміни інспекторів-кінологів для проведення тренування собак та догляду за ними.

Одразу після прибууття в Косово визначилась ефективність діяльності та актуальність присутності кінологів і використання спеціальних і розшукових собак для несення служби в пунктах пропуску автотранспорту, аеропортах, патрулюванні кримінально небезпечних районів, місць переходу кордону.

Із звітів, що надходять до МВС України від командира СМКП полковника міліції В.Кузнецова відомо, що у регіоні Гниляне, де саме несуть службу наші кінологи зі своїми службовими собаками, систематично перевіряється транспорт та патрулюється гірська місцевість між сербськими та албанськими селами. Під час масових заворушень албанського населення службові собаки спеціального підрозділу надійно охороняли адміністративні приміщення та поліцейські пости.

Універсальність в роботі, невибагливість, здатність виконувати значний обсяг роботи в екстремальних умовах при фізичному перевантаженні, відмінна професійна підготовка були відмічені комісією UNMIK після проведеної генеральної перевірки спецпідрозділу.

Спецпідрозділ бере активну участь у забезпеченні безпеки супроводження державних посадових осіб, що охороняються, під час їх перебування у даному регіоні.

Виявлення схованок зброї та арсеналів екстремістів профілактує скочення чималої кількості тяжких злочинів і ескалації ворож-

нечі між етнічними групами населення. Таким чином, діяльність спецпідрозділу кінологів МВС України у виконанні миротворчої місії ООН в Косово сприяє налагодженню життя і безпеки населення на даній території.

Підрозділ зарекомендував себе з найкращого боку та постійно отримує найвищі оцінки за фахову підготовку собак та досвід кінологів, свідченням чого є зацікавленість ООН у подальшому розширенні співпраці.

Слід зазначити, що за використання кінологічного миротворчого підрозділу Україна отримує значні валютні кошти в якості компенсації за наданий досвідчений кінологічний персонал та службових собак. Так, розмір компенсації за кожну з наданих собак складає приблизно 5000 доларів США на одну собаку за рік. А взагалі за використання миротворчого підрозділу Україна отримує за рік близько 1 млн.доларів.

Перспективи і ефективність службової діяльності кінологічних підрозділів міліції тісно пов'язані з наявністю якісного породного поголів'я службових собак.

Завдання по забезпеченням органів і підрозділів міліції придатним для служби поголів'ям собак є одним з необхідних у діяльності обласних кінологічних центрів.

Утримання ремонтного молодняка в кінологічних центрах регламентовано нормативними відомчими документами. Виходячи з особливих можливостей кінологічних центрів питання породного відтворення вирішуються по-різному.

У відтворенні племінного молодняку за показниками якості та збереженості поголів'я лідером залишається кінологічний центр, який базується у місті Миколаєві. Розплідник багато років здійснює селекцію собак, скеровану на якісне закріплення робочих якостей необхідних у службовій діяльності.

Необхідно особливо зазначити, що племінне розведення собак можливо успішно виконувати, базуючись на зоотехнічних нормах, які передбачають використання тільки якісного племінного матеріалу, як за походженням так і за станом здоров'я. Крім того, для цього необхідно мати цілий комплекс необхідних умов, приділити

значну увагу професійному ветеринарному забезпеченню профілактичних та лікувальних заходів при утриманні собак.

Племінне поголів'я кінологічного центру складається у більшості з німецьких вівчарок цінних племінних ліній, відібраних з урахуванням робочих якостей і вирощених з імпортованого поголів'я, в меншій кількості використовуються лабрадори, ротвейлери, малінуа, спанієлі.

Професіоналізм та фахові знання працівників кінологічних центрів підтверджено досягненнями в племінній справі та вдалим експонуванням службових собак у виставках. Найбільших успіхів на цьому шляху досягли кінологічні центри Запоріжжя “Ревущі пороги”, Київської області “Вишневий сад”, Кіровограда, Харкова. Представлені службові собаки на національних конкурсах “Кришталевий кубок”, “Україна”, “Універсальному Чемпіонаті України” та інших здобули титули призерів та переможців — кандидатів в чемпіони України та кандидатів в міжнародні чемпіони.

Кінологічною службою забезпечується проведення племінної програми кінологічними центрами з метою відтворення необхідної чисельності поголів'я собак та поліпшення їх службових якостей. Досягнуто домовленості і з громадськими кінологічними об'єднаннями щодо сприяння у зазначеній роботі, наданні допомоги на придбання племінного молодняку собак, використання племінних плідників, безкоштовне оформлення племінної документації на собак МВС, реєстрацію на виставки та інші кінологічні заходи, що проводяться в Україні.

Міністерством внутрішніх справ приділяється значна увага розвитку службової кінології, визначено статус Кінологічної служби МВС України як окремого підрозділу у складі кримінальної міліції, що посилило організаційні можливості щодо вдосконалення службової кінології. Розширено спектр використання службових собак у боротьбі зі злочинністю. Зазначені напрямки діяльності у теперішній час забезпечуються роботою фахівців на сучасній науково-методичній основі і є невід'ємним чинником забезпечення правопорядку у державі.

УДК 636.72

ИЗМЕНЕНИЯ ТЕЛОСТРОЕНИЯ ЮЖНОРУССКОЙ ОВЧАРКИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

М.И.Гиль, эксперт национальной категории, кандидат сельскохозяйственных наук, доцент, заведующий кафедрой кормления и разведения сельскохозяйственных животных Николаевский государственный аграрный университет

Породой мы называем совокупность признаков, которые стойко и постоянно передаются потомству, а устойчивость и неизменяемость отличительных породных свойств указывают на окрепшую и установившуюся породу — каковой и является южнорусская овчарка. Вместе с тем, ни один объект селекции, попавший в “поле зрения” человека не остался неизменным — везде, во всех формах явно заметны изменения, эволюция форм. Последняя и стала предметом наших изучений, осуществленных путем сопоставления экстерьерно-конституциональных характеристик представителей предыдущих и ныне существующих поколений выше названной породы овчарок.

Еще в начале XIX века, ветеринарный врач и кинолог Мазалов составил наиболее точную характеристику экsterьера собак того периода (рис.1): “...южнорусская овчарка большого, даже громадного роста — до 75 см вышины и очень плотного сложения. Вес до 50 кг. Голова вследствие сильной оброслости длинной псовиной кажется широкой и короткой, в действительности она длинная и узкая, напоминает волчью. Уши небольшие, висячие, низко посажены, треугольной формы, покрыты густой и длинной псовиной, свисающая же на них длинная и густая псовина с головы подчас закрывает все ухо. Глаза большие, выразительные, очень умные, темного цвета и закрыты свисающей псовиной. Нос черный, влажный. Туловище удлиненное, вальковатое и длиннее высоты на 7-10 см. Хвост довольно лохматый, длинный, опущенный вниз, конец хвоста иногда завернут крючком. Ноги очень сильные, вследствие

того, что покрыты густой и длинной псовиной, кажется тумбами, на которые поставлено туловище собаки. Псовина на всем теле, не исключая ног, имеет сходство с овечьим (грубошерстным) руном и такое же свойство сваливаться войлоком. Все туловище густо обрастают длинной, достигающей $1/2$ аршина и более псовиной, которая очень обильна, густа, но не шелковиста. Покрывает все туловище, ноги, кроме переносицы, где она короткая. Окрас псовины белый”.

Рис. 1. Южнорусская овчарка начала XIX века

Исторический анализ и сопоставление экстеръерно-коституциональных данных позволили нам установить временную динамику трансформации в строении южнорусской овчарки в целом.

Вместе с тем современный тип (рис.2) и характеристику

Вісник аграрної науки Причорномор'я,
Випуск 1, т.2, 2004

породы можно представить таким образом: южнорусская овчарка — выше среднего роста, эффектная, крепкая собака. При взгляде на нее создается впечатление силы и отваги, уверенности и благородства, гармоничности сложения и красоты. Сложная структура шерстного покрова — космы, и его особенное распределение на статях, создают силуэт с приятными, округлыми линиями и формируют образ рациональной и медлительной собаки, даже беззащитной. Типичная для породы тактика поведения — необходимость для безупречного исполнения своих обязанностей. За внешностью — твердый характер. Это неподкупная, очень внимательная и сообразительная собака. Ее реакция на малейшее проявление агрессии молниеносна и неординарна, в борьбе с противником она активна, изобретательна и беспощадна. Наряду с этим, южнорусская овчарка, очень послушна и предана своим близким.

Рис. 2. Современный вид южнорусской овчарки

Согласно сказанному, видно, что порода не статична — каждая новая генерация усовершенствована, шлифуется внешний вид, появляется определенный стиль, придающий собакам особый шарм. В процессе развития меняется конструктивный тип, при этом набор характерных породных признаков остается неизменным.

Как известно, основным породным признаком в кинологии считают голову, ее форму, на которую почти не влияют условия содержания и кормления. Используя предыдущие описания известных исследователей породы прошлого века, объединим воедино все сведения по этому вопросу и составим полную характеристику.

Со слов Мазалова (1929) “голова (рис.3) вследствие сильной оброслости длинной псовиной, кажется широкой и короткой, в действительности она длинная и узкая, напоминает волчью. Пасть широкая с большими, очень длинными, крепкими, сильными, правильно и вполне противоположно расположеными белыми зубами. Уши небольшие, висячие, низко посаженные, треугольной формы, покрыты густой и длинной псовиной, свисающая же на них длинная и густая псовина с головы подчас закрывает все ухо, мешает тонкости слуха. Глаза большие, выразительные, очень умные, темного цвета и закрыты свисающей псовиной, которая препятствует зрению. Нос черный, влажный”. Дополняет эту характеристику А.А.Браунер (1929) словами “...основная длина черепа южнорусских овчарок в среднем 205 мм, с колебанием от 197-212 мм. Профиль самый разнообразный — от почти прямого до слегка вогнутого; лобные пазухи велики, стреловидный гребень очень высокий, как у волка”, и далее — “...на голове находится такая длинная шерсть, что закрывает глаза, нависая со лба”. Л.П. Сабанеев (1985), ранее указывал на то, что южнорусская овчарка имеет круглую морду “... густо обросшую длинною псовиной, без резкого выдела бровей, усов, броды, как у пуделя”. К этому, существенное дополнение делает В.А.Вайсман (1936) — “...лобная часть несколько широка. Скулы несколько выдаются. Щипец хорошо развит, с крепкими челюстями. Спинка носа прямая и хорошо развитая, с соответствующими величине носа ноздрями, всегда темного цвета”, и далее подтверждает, что —

“...уши треугольной формы, средней величины, низко посажены по сравнению к скуловой части черепа...”. На основании этих свидетельств, составляющих в комплексе обоснование, пригодное для дальнейшего сравнения, перейдем к современной характеристике этого признака, начав описание с визуального восприятия, т.е. с общего вида: густая, длинная с легким изломом шерсть, ниспадающим покровом закрывает все части, формируя цельную и объемную шапку так, что видны только контуры головы. Вырастая из самой высокой точки черепа, шерсть закрывает уши, не выделяя их на общем фоне, слегка обозначает местонахождение глаз, обрамляет мочку носа и плавно, без редких переходов сливается в украшающее шею и переднюю часть груди рельефное полотно. Таким образом, шерсть скрывает истинные формы головы. В действительности же южнорусская овчарка имеет удлиненную, умеренно широкую в лобной части голову со спрямленным профилем. Череп с хорошо выраженной затылочной костью плосковат и низок в области лба, с умеренно развитыми скуловыми дугами. Как правило, череп составляет 52% головы. Морда хорошо заполнена в основании, чуть сужается к черной, крупной и широкой (ширина более, чем в 1,5 раза больше высоты) мочке носа. Челюсти сильны с умеренно широким, объемным подбородком и плотно прилегающими губами, которые имеют глубоко-черную, полную обводку. Спинка носа прямая и параллельна линии лба, хорошо пигментирована. Зубы белые и крепкие, резцы одинаковой величины, плотно прилегают друг к другу и у основания образуют ровную, закругленную линию.

Характерным породным признаком можно назвать язык — его видимая часть у южнорусской овчарки, аккуратно закрывая резцы, никогда не вываливается далеко наружу, как у других пород, что хорошо видно в жару или когда собака продолжительно работает.

Индивидуальность каждой породы, в общей степени, определяют глаза и взгляд — они с определенной долей вероятности характеризуют интеллект и темперамент собаки. Глаза южнорусской овчарки обязательно темно-коричневого цвета (чем они тем-

нее, тем лучше) при этом цвет радужной оболочки и глазного яблока по тону почти не отличаются. Глаза — круглые, средней величины, миндалевидного разреза, прямо и достаточно широко поставлены. Веки сухие, плотно прилегают, имеют полную, черную и глубокую обводку.

Рис. 3. Внешний вид головы

Важной составляющей комплексного описания головы являются уши, придающие ей характерную форму. Чтобы свойственная породе форма головы была выдержанна, уши должны быть висячими, треугольной формы, средней величины (их нижние края по длине достигают внутренних углов глаз) с достаточно мягким, не толстым и плоским полотном. Располагаясь чуть выше уровня глаз, в спокойном состоянии они прилегают к голове, когда же собака проявляет в чем-то заинтересованность, уши становятся подвижными и могут слегка приподниматься.

Приведенная характеристика базируется на практическом исследовании различных отрядов породы юга Украины, и, в частности, Николаевской зональной группы, что подтверждают фотографии собак, в фенотипе которых перечисленные выше особенности ярко выражены. Таким образом, на основании представленных данных логично сделать заключение, что современные южнорусские овчарки имеют более совершенные головы в отличие от собак прошлого и это закономерный результат селекционной работы с породой.

Отличительным признаком собаки является хвост. У южнорусской овчарки в спокойном состоянии он опущен вниз и доходит до скакательных суставов. Утолщенный у основания, он постепенно сужается к низу, создавая форму некрутой, вогнутой дуги. Достаточно пластичный, хвост разгибается без напряжения — свободно в любой части. В возбужденном состоянии он может подниматься выше линии спины, но не забрасываться на нее кольцом. По сути свойственная этому признаку характеристика, до настоящего времени не изменилась. Некоторые коррективы коснулись лишь формы. Так, из всех известных в начале века вариантов: хвост кольцом, крючком, саблей, поленом, — выделены и сейчас закрепляется последний, гармонирующий с современным обликом южнорусской овчарки, что, на мой взгляд, определяет культивируемые внутрипородные типы популяции.

Главное украшение южнорусской овчарки — ее шерсть. Красота этой собаки непосредственно зависит от качества шерстного покрова. Именно этот показатель играет огромную роль в классификации уровня породности собаки — не типичная, породная, высокопородная.

Внешняя схожесть южаков с полярными медведями определяет наличие роскошной шерсти, которая у собаки, сохраняя объемную целостность на всех статях, увеличивает размеры животного и усиливает эффект “медведеподобности”. Если же шерстный покров взрослой и здоровой южнорусской овчарки не способствует такому восприятию, сомнения относительно чистоты ее генотипа оправданы.

Шерстный покров южнорусской овчарки формирует подшерсток, остьевые и покровные волосы. Покровный волос, самый длинный, до 30 см и более, толстый у основания, постепенно сужается

к концу, грубый, с легким изломом образует пряди. Практически вся “рубашка” состоит из покровной шерсти, которая обильно закрывает всю шею, лопатки, переднюю часть груди, она одинаково плотно, распределяясь вдоль позвоночника и на крупье, ниспадающими прядями опускается на бедра, таким образом прикрывая оставшую шерсть и подшерсток. Несколько короче, меньшей тонины и мягче покровных, оставшие волосы, которые хорошо развиты на голове, нижней части груди, боках, передних конечностях, а также внешних и внутренних сторонах задних конечностей. На этих статях шерстный покров смешанный и состоит в основном из подшерстка и оставшей шерсти и лишь в незначительном количестве — покровной шерсти, которая в качестве украшающей, совместно с двумя предыдущими типами, формирует оброслость головы и конечностей. Последние “одеты” так хорошо, что зазор между ними почти не просматривается.

В оброслости южнорусской овчарки значительна роль подшерстка, его длины и плотности, что определяет объемность и цельность шерстного покрова собаки в целом. Мягкий и шелковистый, однородный по всей длине, он слегка изогнут и почти наполовину короче оставшей шерсти — от 10 см и более. Особенно обильный зимой подшерсток сохраняет внутреннее тепло, летом же — предохраняет собаку от избыточной температуры и вообще выполняет функция терморегуляции. Как правило, при замене зимней шерсти на летнюю он может сваливаться в войлок вследствие невнимательного ухода. В это время собака свободно “отдает” ненужный подшерсток; при этом несколько уменьшается, но не меняется ее зимний силуэт. К слову, важным свидетельством породности южнорусской овчарки служит оброслость на голове и конечностях, которая сохраняется при любых обстоятельствах.

Вышеописанная характеристика структуры шерстного покрова, как правило, свойственна обладателям белого окраса, который при тщательном рассмотрении имеет пигмент по цвету сходный с толстой шелковой нитью — люстровый блеск, подшерсток же более светлый и матовый. Исследования показывают, что окрас и структура шерсти находится в непосредственной связи между со-

бой, а представленное описание этого признака, на мой взгляд, является визитной карточкой высокопородной южнорусской овчарки и служит эталоном породности в работе селекционеров.

Внешнее великолепие статичного состояния южнорусской овчарки оживляют свойственные породе размашистые, уверенные и пружинистые движения на рыси.

В случае необходимости сочетания повышенной скорости с максимальной выносливостью собака может переходить на галоп. Такая манера передвижения, как оптимальная для успешного выполнения функций пастушьей собаки, была определена еще в древние времена. Задолго до появления у чабанов огнестрельного оружия, пастушки, к числу которых относится и южнорусская овчарка, охраняли стада от хищников и воров. В связи с этим и формировался тип собаки сильной, уравновешенной, крупной, выносливой и выдержанной, способной в суровых условиях горных и степных пастбищ быть неутомимой, сопровождая овец на пастбища и обратно — при сезонных перегонах, а также умеющей своевременно обнаружить, быстро настичь и уничтожить, подбирающихся к отаре чужаков. Перечисленные требования к работе обусловили формирование конструктивной формы (рис.4) опорно-двигательного аппарата, способствующего экономичным, сбалансированным и продуктивным движениям.

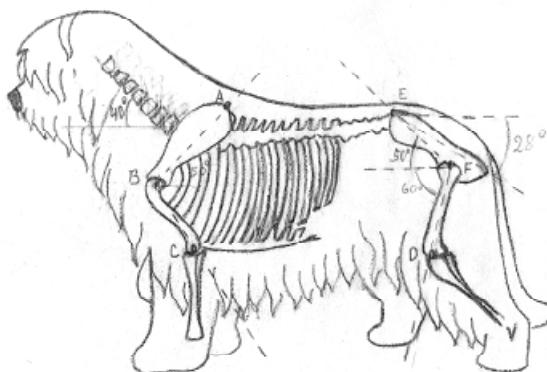

Рис. 4. Желательные пропорции южнорусской овчарки

Сільськогосподарські науки

Долгое время, постепенно вбирая лишь полезные для своего существования и предназначения детали, создавался образ породы, которая была признана лучшей среди пастушьих собак, в прошлом, а сейчас благодаря своей неординарной внешности приобрела популярность на экспозиционных шоу, где главным критерием оценки животных является безупречная красота.

Вместе с тем, до настоящего времени оставался не изученным процесс роста современного представителя южнорусской породы овчарок, что являлось большим упущением в технологиях направленного выращивания собак. Исследования индексов строения южака свидетельствуют о детерминированном росте частей организма. Рожденный щенок не пропорционален, с маленькими и толстыми конечностями, чрезвычайно большой головой, грудной клеткой и длинным туловищем. Голова составляет примерно 70% длины туловища, морда маленькая в длину, но широка в скулах – 56-57% длины головы. В шестимесячном возрасте зафиксировано резкое уменьшение индекса костистости (до 19%), хотя ускоренно растет морда и задние конечности. Формат существенно не изменился, а голова относительно туловища уменьшилась до 41%. Выполненные исследования в последующие шесть месяцев выявили быстрый рост передних и задних конечностей при одновременном уменьшении темпов роста туловища. В этом возрасте крестец у южака выше чем холка, а грудная клетка относительно маленькая. Установлено, что в 18-ти месячном возрасте почти прекращается рост всех частей организма и начинается процесс “уравновешивания” – т.е. организм приближается к пропорциональности. Этот этап онтогенеза продолжается до 3-х летнего возраста. Главными его чертами является формирование объемных и широтных размеров.

Исходя из выше сказанного, можно прийти к выводу, что:

1. Современное поголовье южнорусских овчарок в Украине характеризуется активной динамикой телостроения в разрезе генераций, при этом не выходя за рамки стандарта на породу;

2. При улучшении экстерьерно-конституциональных характеристик организма собаки не утратили способность к служебной деятельности, о чем говорят высокая работоспособность и боевые качества овчарок.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кулешов П. Овчарка//Полная энциклопедия русского сельского хозяйства и соприкасающихся с ним наук. СПб, 1902, Т.6
2. Falz-Fein, Woldemar von. Askania Nova. Das Tierparadies. (В.): J.Neumann – Neudamm, 1930. 324 S., 150 Abb., 7 Karten

УДК 636.7.047

ОЦЕНКА РАБОТОСПОСОБНОСТИ СПЕЦИАЛЬНЫХ СОБАК ПО ПОИСКУ НАРКОТИЧЕСКИХ ВЕЩЕСТВ И ОРУЖИЯ

Л.В.Була, ассистент

Сумський національний аграрний університет

Одним из самых актуальных направлений использования служебных собак в Пограничных войсках Украины является применение их для поиска наркотических веществ. Использование таких животных с каждым годом увеличивается. В свою очередь повышается и квалификация специалистов-кинологов. Об этом свидетельствуют такие факты, как постоянно увеличивающийся процент обнаружения наркотических веществ с помощью служебных собак от общего количества задержаний по границе [2].

Накопленный опыт подготовки и использования животных в охране государственной границы показывает, что результативность их применения на службе определяется показателем работоспособности [3]. Поэтому, специалиста-кинолога при работе с собакой интересует способность её проявлять свои рабочие качества. В зависимости от работоспособности каждого отдельного животного планируется использование его на службе.

Целью наших исследований является оценка работоспособнос-

ти специальных собак по поиску наркотических веществ и оружия и определение влияния отдельных показателей работы животного на эффективность его использования на службе.

Научно-производственные исследования проводились на поголовье собак Сумского пограничного отряда. Всего было оценено 24 собаки, которые прошли курс дрессировки по поиску наркотических веществ и с 1999 по 2003 год использовались на службе.

На момент проведения исследований единой методики оценки комплексного технологического показателя работоспособности специальных собак по поиску наркотических веществ и оружия в доступной литературе мы не обнаружили. В повседневной практике, перед началом работы, животное обычно проверяют на работоспособность с помощью дифференцирующего устройства. Целью подобной проверки является контроль способности собаки дифференцировать определённые виды наркотических средств. В школе служебного собаководства Пограничных войск Украины при проверке собак, прошедших курс обучения, используется балльная система оценки, предусматривающая начисление баллов с учётом штрафных очков за определённый навык. Такая система оценки громоздка, неудобна в повседневной практике и не позволяет учитывать изменения в работе животных. Поэтому, мы разработали свою методику оценки работоспособности специальных собак, позволяющую вести исследования в реальных условиях контрольно-пропускных пунктов [1]. Нами был предложен способ комплексной оценки работы служебной собаки, который позволяет количественно — в виде шестизначного цифрового кода — оценить основные факторы работоспособности. По итогам испытаний работа животного представляется в виде шестизначного кода, каждая цифра которого обозначает степень выраженности определённого показателя, а именно: степень дифференцирования; активность и заинтересованность поиска; характер и системность поиска; высоту поиска; количество обнаруженных закладок; обозначение.

В результате проведения исследований с помощью данной методики нами была проанализирована работоспособность специальных собак Сумского пограничного отряда по подразделениям (табл.1).

Таблица 1

**Оценка работоспособности специальных собак
по поиску наркотических веществ и оружия Сумского пограничного отряда, балл**

Показатели работоспособности		Направление						Всего по отряду
		Сумське	Балтійське	В.Лисаревське	Канівське	Глухівське		
Количество, гол	n	5	3	4	6	6	24	
Степень дифференцирования	M±m	4,2±0,49	4,33±0,33	3,26±0,63	3,33±0,33	4,5±0,34	3,88±0,18	
Активность и заинтересованность поиска	Cv, %	26,1	13,3	38,7	24,5	18,6	23,2	
Характер и системность поиска	M±m	3,62±0,17	3,67±0,38	3,25±0,21	3,12±0,26	3,32±0,15	3,36±0,1	
Высота поиска	Cv, %	10,2	17,7	12,7	20,2	11	14,7	
Количество обнаруженных закладок	M±m	3,42±0,37	3,1±0,42	2,43±0,34	1,73±0,1	2,22±0,24	2,29±0,14	
Обозначение	Cv, %	17,6	19	7,4	41,1	30,6	26,1	

Как видно из таблицы 1, большинство наблюдаемых животных имеет заинтересованный, умеренно активный и относительно системный поиск во время работы; способны обнаруживать и обозначать более половины заложенных учебных закладок. Необходимо отметить более высокие показатели работоспособности у собак Сумского и Белопольского направления, что свидетельствует об удачном отборе животных для службы и постоянном проведении их тренинга. Наиболее низкие показатели у представителей Конотопского направления. Очевидно, это можно объяснить более сложными условиями работы собак, которые контактируют с большим количеством пассажиров железнодорожного транспорта, и усиленными режимными нагрузками, а, также, не доработанной системой поиска у некоторых животных ($1,73 \pm 0,1$). Кроме того, поголовье данного подразделения наиболее неравномерное по проявлению рабочих качеств, о чём свидетельствуют высокие коэффициенты вариации.

Основным критерием работы розыскной собаки, как известно, является количество достоверных сработок животного. Другими словами, при проведении испытаний главным показателем работоспособности есть количество обнаруженных учебных закладок — запахоносителей наркотических веществ. Поэтому, нами был проведён анализ взаимосвязи показателей работоспособности специальных собак между собой (рис.1).

Как видно из рисунка 1, практические все рассматриваемые критерии работы специальной собаки значительно влияют на конечный результат. При этом, наибольшее влияние оказывает способность собаки обнаруживать закладки на высоте более 1,5 метров ($r = 0,69$, $P > 0,999$), что, понятно, увеличивает возможность пеленгования большего количества источников запаха. Также, значительным положительным коэффициентом корреляции ($r = 0,56$, $P > 0,99$) характеризуется взаимосвязь характера поиска с количеством обнаруженных закладок. Это свидетельствует о том, что при методически правильно поставленной системе поиска у собаки повышается результативность её работы.

Необходимо периодически уделять внимание и способности

собаки уверенно и самостоятельно обозначать обнаруженный источник запаха. Хотя, демонстративное обозначение является конечным результатом поиска, но также имеет положительную корреляцию ($r = 0,44$, $P > 0,95$) с итогом работы. Это объясняется тем, что инструктор и собака рассматриваются как единая биологическая система двух партнёров “человек-животное”, и во время проведения испытаний, так же, как и в период служебного использования, учитывается только показание человека. То есть, независимо от того, как и с какой интенсивностью собака обозначила источник запаха, её инструктор должен подтвердить или проигнорировать (не подтвердить) действия животного. И в результате учитываются только показания проводника собаки, так как только он может и должен понимать действия своего животного. Поэтому, уверенное, самостоятельное обозначение собакой обнаруженного источника запаха наркотических веществ уменьшает сомнения инструктора в безошибочности действий своего партнёра.

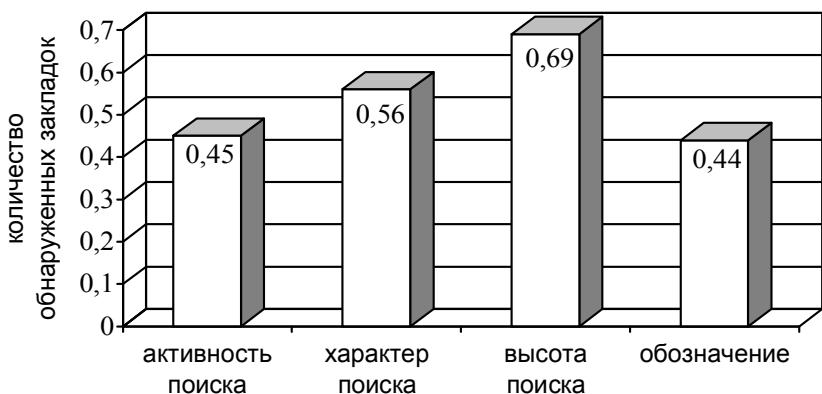

Рис. 1. Взаимосвязь показателей работоспособности специальных собак и количества обнаруженных закладок

Таким образом, проведение испытаний по оценке работоспособности специальных собак по поиску наркотических веществ и оружия даёт возможность комплексно в цифровом выражении

определить рабочие качества животного по отдельным показателям. В результате этого планировать дальнейшие тренировки с ним, а также, в зависимости от его способностей, планировать использование его на службе.

ЛИТЕРАТУРА

1. Балабанов Г.В., Була Л.В. Визначення технологічного показника працездатності спеціальних собак (з пошуку наркотичних засобів, вибухових речовин, зброї та боєприпасів) // Науковий вісник Прикордонних військ: Науково-практичний альманах. – Хмельницький: Видавництво НАПВУ. – 2003. – №1. – С.27-30.
2. Каплунов В.В. Тактика використання службових собак на ділянці військ Південно-Східного напряму. – Харків: Управління військ Південно-Східного напряму Прикордонних військ України, 1998. – 52с.
3. Лысенко Ю., Шалобот Н. Служебные собаки на пограничной заставе. Ч.1. – М.: Граница, 1993. – 192с.

УДК 636.7.082

МОНІТОРИНГ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВІДТВОРНОЇ ФУНКЦІЇ СОБАК

В.О.Друченко, кінологічний центр УМВС України в Харківській області

Б.П.Коваленко, кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Д.І.Барановський, кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Харківська державна зооветеринарна академія

Німецька вівчарка — дуже красивий, гармонічно складений і динамічний собака. Природна витривалість і здатність адаптуватися до будь-яких умов роблять її придатною для утримання і в квартирі, і в заміському будинку, і в розпліднику.

Німецька вівчарка — багатоплідний собака, який за розвитком даного показника не поступається таким видам тварин, як свині та кролі. У той же час у першоджерелах вітчизняної літератури практично відсутні дані по основним показникам відтворючих функцій собак, і не тільки німецької породи вівчарок [1-5]. Тому

перед нами була поставлена мета — вивчити особливості формування відтворних функцій собак породи німецька вівчарка.

Вихідним матеріалом для проведення досліджень послужили дані відтворних функцій 12 сук породи німецька вівчарка кінологічного центру УМВС України в Харківській області, які характеризувалися різною кількістю щенінь. Подовженість періоду щінності визначали у днях від останньої плідної в'язки до щеніння, багатоплідність — за кількістю живих цуценят при народженні.

Статеве дозрівання у більшості сук закінчується у 8-10 місяців, що зумовлює початок тічки, але є собаки, які починають пустувати пізніше, з 12-15 місячного віку. Перша тічка буває, як правило, мало помітною, її називають змазано-безкровною. Здорові суки пустують регулярно, через 6-7 місяців. Більшість тічок приходиться на грудень-березень та липень-жовтень місяці.

В умовах кінологічного центру тічка продовжується в середньому 26,92 дня (рис.1).

Перший період має подовженість 3,5 дня у сук з різною кількістю щенінь. Сука на початку тічки починає частіше присідати і мітити сечою територію, яка робиться пахучою через феромони, які приваблюють псів. Петля збільшується, стає напруженою, крупною, рихлою, з неї починають виділятися грязнуваті виділення. Сука постійно обнюхує та облизує петлю. Суттєвої різниці за подовженістю першого періоду тічки у сук з різною кількістю щенінь не встановлено.

Другий період продовжується від 8,08 дня. З'являються кров'янисті виділення темно-червоного кольору. Сука не підпускає до себе псів, огризається і кусає їх. Встановлено тенденцію до зменшення даного періоду у сук із збільшенням кількості щенінь.

Третій період продовжується від 6,92 дня. У цей період дозрівають і виділяються яйцеклітини. Петля стає м'якою, дрябловою, статева щілина відкривається. Сука готова до запліднення. У більшості сук пік охоти припадає на даний період. Різниці за подовженістю даного періоду у сук практично не встановлено.

Четвертий період має подовженість 8,42 дня і має тенденцію до збільшення із збільшенням кількості щенінь. Незалежно від

того, чи була сука пов'язана чи ні, виділення закінчуються і статева охота закінчується.

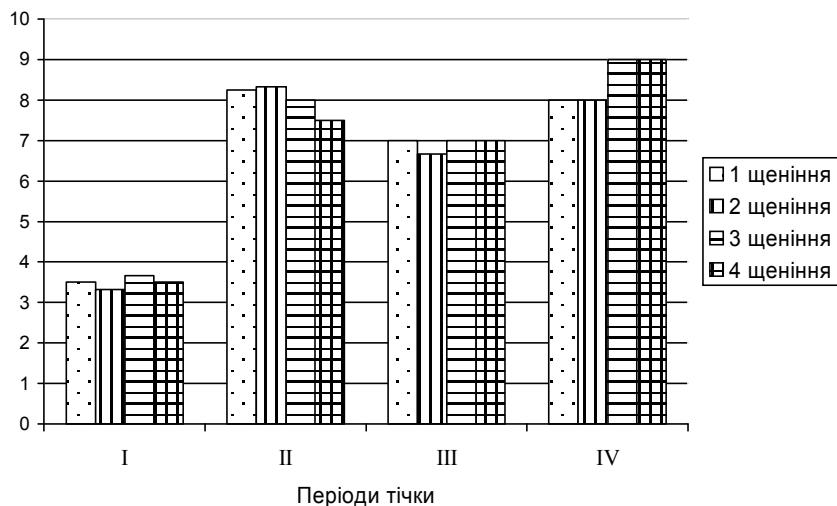

Рис. 1. Подовженість тічки у сук, днів

В цілому суттєвої різниці за подовженістю тічки у сук з різною кількістю щенінь немає, так як відхилення значень від середнього по кінологічному центру не суттєве.

Після проведення в'язки пустовка у суки закінчується. В перший місяць вагітності сука поводить себе звичайно, як завжди. На 2-3 тиждень вагітності сука починає себе оберігати. У цей час посилюється годівля суки — дається більш поживний корм, добавляються овочі, фрукти, багаті вітамінами.

За місяць до пологів уже встановлюється незначне збільшення живота у суки, а за 20 днів до пологів — набухає петля, статева щілина злегка відкривається, з неї починає виділятися прозорий слиз; за 10-15 днів — молочні залози набухають, при надавлюванні з них появляються крапельки молозива; за 4-5 днів до пологів цуценят можна бачити візуально — бокові стінки черевної порожнини явно рухаються при русі ще не народившихся

цушенят. Перед пологами деякі сукі втрачають апетит.

В умовах кінологічного центру УМВС України в Харківській області подовженість вагітності сук знаходиться в нормальних межах (табл. 1).

Таблиця 1

Подовженість щінності у сук, днів

Щеніння	Кількість сук	Біометричні показники	
		$M \pm m$	Cv, %
1	4	$62,5 \pm 0,29$	0,9
2	3	$61,7 \pm 0,33$	0,9
3	3	$61,3 \pm 0,33$	0,9
4	2	$61,5 \pm 0,50$	1,1
Разом по щенінням	12	$61,8 \pm 0,21$	1,2

Вірогідної різниці за подовженістю вагітності у сук з різною кількістю щенінь не встановлено. У той же час є тенденція до незначного зменшення подовженості вагітності із збільшенням кількості щенінь.

В умовах кінологічного центру УМВС України в Харківській області багатоплідність сук знаходиться в межах рекомендованих (рис.2).

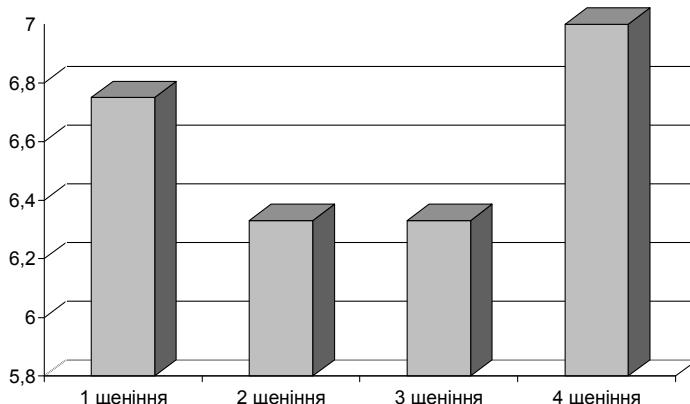

Рис. 2. Багатоплідність сук, голів

Багатоплідність сук німецької породи вівчарок знаходиться на досить високому рівні – 6,33 (2 і 3 щеніння)...7,00 голів (4 щеніння), при високому ступені мінливості даної ознаки ($Cv=18,2\text{--}32,8\%$). У той же час суттєвої різниці між показниками багатоплідності не встановлено ($P<0,95$).

Відтворні функції сук німецької породи вівчарок в умовах кінологічного центру УМВС України в Харківській області знаходяться на високому рівні.

Подовженість тічки складає в середньому 26,92 дня і суттєвої різниці за її подовженістю у сук з різною кількістю щенінь немає, так як відхилення значень від середнього по кінологічному центру не суттєве.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Аллан Р., Аллан К. Немецкая овчарка. -Кировоград, 1998. -398 с.
- 2 Зябрева В. Все о немецкой овчарке. -М.: ЭКОС, 1995. -245 с.
- 3 Мазовер А.П. Разведение собак // Пособие по собаководству / Составитель Заводчиков П.А. -М., 1973. -С.46-65.
- 4 Псалмов М.Г. Происхождение, классификация и назначение собак // Служебное собаководство / А.П. Мазовер, В.Н. Зубко, Л.С. Шерешевская и др. -Петрозаводск: Барс, 1992. -С.3-15.
- 5 Целлер Р. Немецкая овчарка. -Минск.; Экология, 1994. -311 с.

УДК 619:617:616.71:636.7/8

ХВОРОБИ КІНЦІВОК У СОБАК, ЩО ВИКЛИКАНІ ПОРУШЕННЯМ РОЗВИТКУ КІСТКОВО-СУГЛОБОВОГО АПАРАТУ

**В.П.Сухонос, кандидат ветеринарных наук, доцент кафедри хірургії
Національний аграрний університет**

Хвороби кінцівок у собак широко розповсюджені і складають помітну проблему для ветеринарної хірургії, оскільки викликаються багатьма причинами, мають різноманітні клінічні прояви, часто невизначений патогенез. Все це ускладнює їх лікування та профілактику. Значна частина хвороб кінцівок, особливо у чистопородних собак, виникає внаслідок порушення розвитку кістково-суглобового апарату.

Випуск 1, т.2, 2004

57

них собак, обумовлена порушеннями розвитку кістково-суглобового апарату. Дослідження їх етіології, патогенезу, лікування та профілактики мають велике наукове та практичне значення.

В літературі, присвяченій хворобам кінцівок у собак, розглядаються, в основному, травматичні ушкодження (переломи кісток, вивихи, запальні процеси в суглобах тощо) [1,3]. В деяких роботах згадується про спадковий характер певних захворювань кінцівок – дисплазії кульшового суглоба, вивиху надколінка, деформації кісток [5,7]. Тому комплексне дослідження захворювань кінцівок собак, викликаних порушеннями процесів формування різних відділів кістково-суглобового апарату, з визначенням їх патогенезу, особливостей лікування та профілактики, є актуальним і важливим для фахівців ветеринарної медицини та спеціалістів-кінологів.

Матеріалом досліджень слугували собаки різних порід, які надходили на амбулаторний прийом в клініку кафедри хірургії Національного аграрного університету та деякі інші клініки ветеринарної медицини м. Києва протягом 2000-2003 років з клінічними ознаками порушень розвитку кістково-суглобового апарату. Використовували різні методи клінічного обстеження собак, в тому числі рентгенологічні. В деяких випадках проводили гістологічні та гістохімічні дослідження кісткової та хрящової тканин. Ефективність оперативних втручань визначали по ступеню зниження клінічних проявів захворювань та швидкості відновлення функції кінцівок.

Складний процес формування кістково-суглобового апарату може бути порушенний на різних його етапах внаслідок дії багатьох чинників [2,3,6].

У собак найчастіше виявляються такі вроджені вади кістково-суглобового апарату:

1. Медіальний вивих головки плечової кістки. Іноді зустрічається у собак мініатюрних порід. Рентгенологічними дослідженнями при цьому визначається дисплазія проксимального епіфізу плечової кістки, плоска або опукла форма суглобової поверхні лопатки.
2. Латеральний підвивих ліктьової кістки в ліктьовому суглобі. Зустрічається у собак дрібних та середніх за розмірами

ми порід (шелті, пекінеси, тер'єри, спаніелі).

3. Каудо-латеральний вивих головки променевої кістки в ліктьовому суглобі. Частіше зустрічається у собак невеликих порід, але буває і у буль-тер'єрів, бульдогів, мастифів та лабрадорів.
4. Медіальний вивих надколінка. Складає помітну проблему в ветеринарній ортопедії. Часто зустрічається у собак таких порід, як спаніелі та тер'єри. Вивику сприяють недостатня глибина або відсутність борозни для надколінка на блоці стегнової кістки, а також менше за норму значення кута між шийкою стегнової кістки та її повзувальною віссю.
5. Латеральний вивих надколінка. Зустрічається нечасто, в основному, у собак великих порід.
6. Дисплазія кульшового суглоба, яка супроводжується його функціональною недостатністю. Часто діагностується у молодих собак великих порід, як причина хронічної кульгавості. Характеризується порушенням стабільності, виникненням вивикув та підвивикув головки стегнової кістки, розвитком остеоартрозу.
7. Асептичний некроз головки стегнової кістки. Зустрічається у собак невеликих порід, особливо часто у тер'єрів та мініатюрних пуделів.

До хвороб розвитку слід віднести також ті, що виникають у молодих собак внаслідок порушень функції метафізарних хрящів. Наші дослідження показали, що такі порушення виникають в результаті травмування та перевантаження останніх (при епіфізоелізах, внутрішньо-суглобових переломах, переломах метафізів, деформаціях кісток, надмірній вазі щенят тощо), а також при виникненні поряд з метафізарним хрящем запальних процесів. Передчасна втрата функції метафізарного хряща в окремих кістках веде до їх укорочення. Припинення процесів остеогенезу в певній частині метафізарного хряща при продовженні скостеніння в інших його ділянках спричиняє деформацію кістки. Це веде до порушення механізму суглобів та розвитку в них дегенеративно-дистрофічних змін.

Порушення функції метафізарних хрящів лежать в основі

патогенезу ряду захворювань кістково-суглобового апарату кінцівок у собак. Найбільш поширеними серед них є такі:

1. Передчасне припинення остеогенезу в дистальному метафізарному хрящі ліктьової кістки спричиняє краніо-медіальне викривлення променевої кістки, підвивих плечової кістки в ліктьовому суглобі та супінацію зап'ястка.
2. Передчасне припинення остеогенезу в дистальному метафізарному хрящі променевої кістки викликає укорочення останньої, що спричиняє нестабільність ліктьового суглобу з подальшим розвитком остеоартрозу. Одночасно виникає підвивих в променево-зап'ястному суглобі з латеральним викривленням дистальної частини кінцівки.
3. Пошкодження проксимального метафізарного хряща стегнової кістки супроводжується, зазвичай, руйнацією кровоносних судин, що спричиняє розвиток асептичного некрозу її головки.
4. Передчасне припинення остеогенезу в латеральних частинах дистального метафізарного хряща стегнової кістки та проксимального метафізарного хряща великогомілкової кістки призводить до кутової деформації колінного суглоба з виникненням в подальшому цілого ряду ускладнень.
5. Передчасне припинення остеогенезу в каудальній ділянці проксимального метафізарного хряща великогомілкової кістки викликає випинання краніальної частини її епіфіза та зменшення кута між проксимальною суглобовою поверхнею великогомілкової кістки та її повздовжньою віссю. Це спричиняє перевантаження, пошкодження та розрив передньої схрещеної зв'язки колінного суглоба, порушення його механізму та розвиток дегенеративних процесів.
6. Передчасне припинення остеогенезу в латеральній частині дистального метафізарного хряща великогомілкової кістки викликає бокову деформацію передплесні.

Деякі захворювання опорно-рухового апарату у собак є наслідком пошкоджень аналогів метафізарного хряща, тобто прошарків хрящової тканини між кісткою та її виростками, що

утворюються при виникненні в останніх самостійних центрів осифікації. При травмах або перевантаженнях кісткові відростки від'єднуються від кістки саме вздовж таких хрящових прошарків і втрачають можливість зростатися з нею. Це лежить в основі патогенезу таких, найбільш поширеніх захворювань кістково-суглобового апарату у собак, як відрив горбка лопатки та гребня великомогілкової кістки, незрошення медіального виростка плечової кістки, вінцевого та ліктьового відростків ліктьової кістки.

Порушення енхондрального остеогенезу в глибоких ділянках суглобового хряща, що відбувається при продовженні формування кістково-суглобового апарату у собак в постнатальному періоді, спричиняє розвиток розсікаючого остеохондриту. Для цього захворювання характерне відшарування фрагментів суглобового хряща, утворення на суглобових поверхнях дефектів та швидкий розвиток дегенеративно-дистрофічних змін в суглобі. Найбільш часто розсікаючий остеохондрит, як хвороба розвитку, діагностується у собак в плечовому, ліктьовому, коліnnому та заплесневому суглобах.

Багато захворювань кістково-суглобового апарату у собак, спричиняється порушеннями процесів його формування. У ветеринарній хірургії для виправлення вад розвитку кістково-суглобового апарату та їх ускладнень розроблено різні методи лікування, як консервативними засобами, так і за допомогою оперативних втручань. Для попередження порушень формування кістково-суглобового апарату необхідно виключити з розведення собак, у яких були виявлені спадкові вади його розвитку. Профілактика виникнення набутих порушень розвитку кістково-суглобового апарату досягається повноцінною та контролюваною годівлею цуценят, упередженням їх травмування, а в разі виникнення останніх – вчасним оперативним втручанням з метою відновлення функції метафізарних хрящів та усунення деформації кісток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болезни собак и кошек / В.Б.Борисевич, В.Ф.Галат, Г.Н.Калиновский и др.-К.: Урожай, 1996 – 430с.
2. Кабак С.Л., Фещенко С.П., Аниськова Е.П. Костно-суставная система: морфологические и биохимические аспекты формирования. – Мн.: Наука і техніка

- ка.- 1990.-181с.
3. Лук'яновский В.А., Белов А.Д., Беляков И.М. Болезни костной системы животных. – М.- 1984.- 215с.
 4. Мельник К.П., Клыков В.И. Локомоторный аппарат млекопитающих. Вопросы морфологии и биомеханики скелета. – К.: Наукова думка.- 1991.-208 с.
 5. Петренко О.Ф. Коригуючий остеосинтез при деформаціях кісток передпліччя у дрібних свійських тварин.//Наук.Вісник НАУ.- 2000.-В.28.-С.317-323.
 6. Суслова О.Я. Рентгенодиагностика повреждений и заболеваний опорно-двигательного аппарата.- К.: Здоров'я.- 1989.- 256 с.
 7. Сухонос В.П. Особливості патогенезу та лікування пошкоджень кістяка в ділянках метафізарного хряща //Вісник БДАУ: Зб.наук.праць.-Біла Церква.- 2003.-В.25.-Ч.1.-С.239-244.

УДК 636.74

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОПОРОДНИХ ТИПІВ СЕРЕДНЬОАЗІАТСЬКОЇ ВІВЧАРКИ І ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПОРОДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Н.В.Козловська *, студентка

Миколаївський державний аграрний університет

Середньоазіатська вівчарка дуже стародавня порода собак в світі. Багато вчених по-різному уявляють собі її походження (Е.А.Богданов, 1937, Ю.Н.Пильщиков и др., 1973, Д.Палмер, 1988, К.Лоренц, 1992, В.А.Калинин и др., 1992, А.Э.Брэм, 1992, Л.Н.Гумилёв, 1993, В.А.Корабельников и др., 1993, А.А.Лук'яненко, 2002, И.Малайдах, 2002, Е.Цигельницкий, 2003). Але через величезність ареалу розповсюдження по-різному класифікують цю породу на внутрішньопородні типи (И.Ю.Тамайкин и др., 1999, Г.Чарыхов, 2001, В.Б.Высоцкий, 2002, А.К.Воронкова и др.). Враховуючи це, необхідно зазначити важливість вивчення цього питання з метою успішної селекційної роботи з породою. Заради досягнення поставленої мети нами були оброблені чисельні матеріали її публікації щодо розвитку породи та їх аналіз наведено нижче.

Середньоазіатська вівчарка належить до пастушачих собак, які

*науковий керівник доцент Гиль М.І.

походять з Азії, і в першу чергу виконують охоронні функції [18].

Зупинимося на відомостях, що дійшли до нашого часу, бо саме вони привідкривають завісу над походженням цієї породи.

В книзі “Человек находит друга” К.Лоренц поділив всіх собак на “вовчих” та “шакалиних” залежно від ступеня участі диких предків у формуванні порід, виводячи основну різницю не стільки за морфологічними, скільки за дисциплінарними ознаками. Сам Лоренц був прибічником “вовчих” порід, оскільки вважав їх поведінку наближену до природної, не пошкоджених вузько на-правленим відбором окремих якостей. Сереноазіатська вівчарка є яскравим представником “вовчих” порід [13,14].

Прабатьком нині існуючих пастушачих собак вважають ти-бетського дога [9,15]. Звідси і термін “догоподібні”. Відомий натуралист минулого століття А.Е.Брем в своїй книзі “Жизнь животных” при описуванні головних порід собак на малюнок та короткий опис тибетського молоса [3]. З первинного ареала роз-повсюдження в Тибеті та на схилах Гімалаїв ці собаки потрапили в Монголію, Месопотамію, Середню Азію. В нових районах мешкання, схрещуючись з місцевим аборигенним поголів’ям і по-глинаючи його, собаки зберегли головні ознаки предків: як правило, високий зріст і грубу будову, масивну голову з об’ємною, короткою мордою. В.А.Калінін та співавтори вважають, що пер-винний тип зберігся по периферії стародавнього ареалу основного мешкання тибетських собак [9,23]. Самим близьким їх предком вважають монгольську вівчарку.

Монгольська вівчарка зараз не культивується як окрема по-рода оскільки відсутні особини в чистому вигляді, хоча Ю.Н.Пільщіков із співавторами визнали наявність основного по-голів’я в Семипалатинській області в 70-х роках ХХ століття, куди вони були завезені в роки Великої Вітчизняної війни кочую-чими чабанами Монголії [20, 21].

Дуже близька до середньоазіатської вівчарки ще одна дуже давня порода, яка збереглася з давніх часів на Анатолійському плато в Туреччині. Це анатолійський карабаш або анатолійська вівчарка, про яку Д.Палмер пише, що “...пастушча собака-

охоронець дуже давнього походження... Чабани в азіатських країнах обривають щуценятам вуха... З часів Вавилона на Анатолійську-му плато водились великі, міцні собаки з масивними головами. На своїй батьківщині карабаші не пасуть худобу, а несуть варту” [19].

Дуже цікаво згадати ще опис тварини азіатського походження, що наведено А.Ф.Бремом: “Третім видом азиатських собак нужно считать горного волка, которого буряты называют зубри, а тунгозы — джеркуль и который водится в Восточной и Средней Азии. Этот вид похож на очень большую овчарку, имеет большую голову с тупой мордой, не очень большие глаза и средние уши” [3]. Вірогідно, що вчений навів опис диких або здичавілих собак. Наведений приклад показує, наскільки сприятливі умови для виведення великих порід собак має район Тибету з прилеглими мало засвоєними землями.

Чомусь в спробах відродити картину походження середньоазіатської вівчарки дослідниками часто ігнорується історія ектогенезу народів Центральної Азії, Кавказу та Причорномор'я. Наприклад, собаки гунів могли розповсюджуватися в широкому ареалі, супроводжуючи кочовиків в їх завойовницьких походах з 3 по 5 ст. до н.е. по Центральній Азії, Кавказу, Нижньому та Середньому Поволжю, Карпатах та Північному Середземномор'ю [6]. У скіфів широко використовувались великі догоподібні собаки. Так, у аланів були і сторожові, і мисливські, і бойові собаки. В процесі міграції аланські племена проникали далеко на Заход, наприклад, на території нинішньої Іспанії та Франції [10]. Процеси оновлення генофонду догоподібних могли відбуватися і пізніше з походами половців, печенегів, туркменів та інших в 9-11 ст.н.е., в часи татаро-монгольського нападу 11-13 ст., військових подій Тимуридів 14-15 ст., становлення Османського султану та пізніше Великої Порти 13-17 ст., коли відбувалися масштабні міграції населення з районів історичного мешкання стародавніх догоподібних [19].

Таким чином, ми можемо впевнено говорити про те, що середньоазіатська вівчарка є яскравим нащадком стародавніх порід собак, числючи селекцією люди займалися протягом трьох тисяч років [12].

Порода має декілька внутрішньопородних типів, але єдиної класифі-

кації не існує, оскільки різні автори пропонують свою класифікацію [22].

В.А.Калініна та співавтори відносять до середньоазіатської вівчарки собак, давним-давно існуючих в Таджикистані, Узбекистані, Киргизії, Туркменістані, Казахстані [9].

Собаки Таджикистану розповсюджені і в Узбекистані, більш крупні, виключно грубого типу конституції, серед них частіше зустрічається найбільш стародавній тигровий окрас, голова більш довга, з більш довгою, ніж у собак Туркменії, мордою, рідше виражена явна сирість. Переход від лоба до морди менш згладжений, що зовнішньо ще збільшується за рахунок розвинених надбрівних дуг. Собаки мають ребра достатньої довжини, але не завжди достатньої округлої форми та недостатньої ширини корпуса [8].

Собаки Туркменії більш однорідні за фенотипом, що обумовлено деякими особливостями розведення при отарах або в певному районі з використанням достатньо тісного інбридінга [4]. Вони в основній масі мають більш об'ємні широкі корпуси, низькі на кінцівках, тип конституції грубий, частіше з ознаками сирості, вираженим в дуже розвиненій паренхімі шиї, з товстими, добре розвиненими губами, складками шкіри в районі вилиці. Ребра мають округлу форму, довгі, в тому числі і несправжні ребра, як панцир, що захищає життєво важливі органи собак у схватці з хижаками та боях [8].

А.К.Воронкова [5] поділяє породу на три основні типи: пустельний (туркменський), степовий, гірський.

Пустельний тип — відрізняє великий зріст, широкотілість та незначна розтягненість, міцна розвинена мускулатура і велика фізична сила. Собаки цього типу грубо складені, з міцним кістяком і товстою шкірою, що утворює складки на шиї.

Степовий тип — схожий на пустельний, але собаки менш крупні, грубого та грубого міцного типу конституції. Голова більш широка у вилицях, з помітним переходом від лоба до морди. Формат більш розтягнутий. Більш довга гомілка та більш виражений кут скакального суглоба, ніж у собак пустельного типу.

Гірський тип — призначений не лише для пастьби, але і для

охрані в гірських умовах. Собаки міцного грубого типу з високими ногами. У грудях помірно широкі, з дуже міцним кістяком.

Більш вдалі, з точки зору біології, класифікації засновані на особливостях в побудові голови (форма голови – один з самих стійких, консервативних комплексів ознак). Саме це дає можливості поділити породу на три основні типи: клиноголові, цеглолові, ведмежоголові.

Клиноголові. Голова довга, співвідношення черепної та лицьової частин складає 1:1. Верхня лінія голови опадає від потиличного бугра до мочки носа, перехід від лоба до морди дуже плавний. В профіль голова має форму довгого тупого клина. Собаки цього типу дуже високі та дуже крупні. За межами Середньої Азії вони зустрічаються дуже рідко.

Цеглолові. Форма голови близька до паралелепіпеда, морда біля основи за ширину майже дорівнює черепній частині і майже не звужується до мочки носа. В профіль лінія лоба паралельна лінії морди, невисоко поставлена. Корпус міцний, грудна клітина в поперечному розтині округла, несправжні ребра добре розвинені. Собаки на вигляд частіше низькі на кінцівки.

Ведмежоголові. Співвідношення черепної та лицьової частин 3:2, характеризуються виступаючими вилицями. Собаки рослі, з гарним кістяком. Черепна частина дуже велика, лоб плоский, довжина від лоба до морди різноманітна.

Також забарвлення шерсті в цій породі найрізноманітніше. І тому в наш час пари підбираються без врахування цієї ознаки.

Добре поєднуються піскові таджики (характеризуються суцільним пісковим забарвленням) з туркменськими алабаями (зустрічаються білі, білі зrudими або палевими плямами). В результаті частіше народжуються собаки, які мають гарні голови – масивні, з абсолютно плоским лобом і важкою мордою, дуже плавних, текучих ліній. Ця якість дуже добре передається наступним поколінням. Поєдання алабаїв зі світлими собаками Узбекистану допомагає усунути таку небажану якість, як скорочений формат [11].

При розведенні світлих собак, особливу увагу слід приділити співвідношенню черепної та лицьової частин – 3:2, оскільки при

наближенні довжини морди до 1/3 від загальної довжини голови різко зростає вірогідність появи прикусу з недоліком. Також, алабаїв поєднують з сарканджиками (зустрічаються в Узбекистані та Киргизії; відрізняються яскраво-рудим або червоним забарвленням з білими плямами). В результаті отримуємо, по-перше, зникає квадратний формат алабаїв, по-друге, посилюється пігментація.

Червоних та білих собак Узбекистану та Киргизстана сарканджик можна разводити або “в собі” або використовувати для схрещування зі світлими морфами, що дає нащадкам масивний корпус, важку голову правильних ліній та яскраве, святкове забарвлення.

Чорних нуратинських собак (чорні з білим та біло-чорні собаки Узбекистану, Таджикистану, Туркменістану) добре розводити “в собі”. При схрещуванні зі світлими морфами також отримуємо дуже цікавих нащадків, але на білому фоні будуть нерегулярно розміщені великі чорні плями. При розведенні чорно-білих собак “в собі” слід відбирати тварин з міцним кістяком, важкою головою та найбільш плоским черепом, з темними очима [17].

Чорних таджикських собак можна схрещувати з нуратинцями та туркузами (чорні з жовтим або рудим підпалом, частіше з білими плямами). В цих поєднаннях зберігається груба тілобудова, масивність черепа, вони високі на зріст. У виводках будуть регулярно з'являтися тигрові собаки.

Туркузи дають гарні результати як при розведенні “в собі”, так і при схрещуванні з нуратинцями. Також використовують крапчастих персидських собак в схрещуванні з чорно-підпалими. Нащадки успадковують міцний кістяк та важкі голови правильних ліній [8].

Розглянувши питання походження та різні класифікації на внутрішньопородні типи можна зробити висновок, що займатися розведенням собак цієї породи треба чітко представляючи собі, що таке структура породи.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Богданов Е.А. Происхождение домашних животных.-М.:, Сельхозгиз, - 1937, с.90-95.
- 2.Боголюбский С.Н. По поводу пастушьих собак (овчарок) Туркменистана // Собаководство и дрессировка. – 1927. – №15. – с. 3-5.

- 3.Брэм А.Э. Жизнь животных. -Т. 1. М.: ТЕРРА, 1992, -С. 268-292.
- 4.Высоцкий В.Б. Среднеазиатская овчарка. -М.: Компания Дельта М, 2002, -94 с.
- 5.Воронкова А.К., Добротворская Е.А. Среднеазиатская овчарка. -М.: Фраза, -93 с.
- 6.Гумилёв Л.Н. Ритмы Евразии. -М.: Экопрос, 1993, -509 с.
- 7.Гумилёв Л.Н. Древняя Русь и Великая степь. -М.: Мысль, 1993, -С.686-757.
- 8.Дживелегов А. Среднеазиатская овчарка. -Харьков: РегионИнформ, 1997, -116 с.
- 9.Калинин В.А., Иванова Т.М., Морозова Л.В. Отечественные породы служебных собак азиатского происхождения. -М.: Патриот, 1992, -155 с.
- 10.Корабельников В.А., Корабельникова Т.В., Корабельников А.В. Легенды и быль о собаках. -М.: Просвещение, 1993, -120 с.
- 11.Кишенский Н.П. Ружейная охота с гончими. -2е изд.- 1906.
- 12.Лабунский А.Г. Собаки Средней Азии. -М.: Просвещение, 1992, -70 с.
- 13.Лоренц К. Человек находит друга. -М.: МГУ, 1992, -153 с.
- 14.Лукьяненко А.А. Среднеазиатская овчарка – знакомство с породой // Pets – Питомцы. – 2002. – № 1-2. – С. 8-10.
- 15.Малайда И. Среднеазиатская овчарка // Мир собак. -2002. – № 5. – С. 6-13.
- 16.Мычко Е., Беленький В. и др. Среднеазиатская овчарка: мифы, реальность, перспективы. -М.: Новый индекс, -2000, -160 с.
- 17.Мычко Е.Н., Беленький В.А. Среднеазиатская овчарка. -М.: Ипол, 1996, -192 с.
- 18.О собаке. Сборник. -М.: Ташкент, 1992, -С.12-27.
- 19.Палмер Д. Ваша собака. -М.: Мир, 1988, -С.154.
- 20.Пильщиков Ю.Н., Мазовер А.П., Виноградов М.Г. Наш друг. -Алма-Ата, Кайнар, -1973, -С.28-41.
- 21.Семёнов И. Волкодавы:миф или реальность? // Аска. –2001. -№ 1. – С.2-17.
- 22.Тамайкин И.Ю., Моисеенко Л.И., Бушняк А.К. Кавказские и среднеазиатские овчарки в Крыму. -Тюмень: Истина, 1999, -174 с.
- 23.Цигельницкий Е. Среднеазиатская овчарка // Друг. – 2003. – № 4. - С.6-14.
- 24.Чарыхов Г. Среднеазиатская овчарка: охранник, друг. -Ростов-на-Дону: Феникс, 2001, -125 с.

УДК 619:617.55.072.1

РОЛЬ ЛАПАРОСКОПІЇ В ДІАГНОСТИЦІ ХІРУРГІЧНОЇ ПАТОЛОГІЇ ОРГАНІВ ЧЕРЕВНОЇ ПОРОЖНИНИ

М.Г.Ільніцький, доктор ветеринарних наук, професор,

Я.Я.Павлюк, аспірант

Білоцерківський державний аграрний університет

Лапароскопія була застосована майже 100 років тому, але в силу певних обставин мало використовувалась хірургами і не виходила за межі окремих клінік та інститутів [2]. Науково-технічний

прогрес сьогоднішнього дня озброює хірургів новими вдосконаленими технологіями давно відомих методів і вони повинні бути готовими прийняти їх. Лікування хірургічних хвороб дрібних тварин, в тому числі і собак, є пріоритетним напрямком нашої кафедри, де серед інших методів лапароскопія займає своє важливе місце.

Проблема діагностики хірургічної патології органів черевної порожнини і травм живота у собак повністю не вирішена [1]. Лікування екстрених хірургічно хворих собак базується на швидкій і точній діагностиці захворювань, яка опирається на класичні принципи клінічного дослідження тварин і сучасні лабораторні та спеціальні методи дослідження. Але специфіка гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини така, що часу для вивчення хвої тварини відводиться дуже мало, а варіанти захворювань, що спостерігаються, надзвичайно різноманітні. Крім того, навіть сучасні лабораторні показники стосовно цілого ряду гострих захворювань черевної порожнини недостатньо інформативні. Лапаротомія, яку використовують вимушено як останній засіб діагностики, пов'язана з високим ризиком і, як наслідок — погрішням прогнозу.

У зв'язку з цим ми використали лапароскопію в абдомінільній хірургії з метою діагностики і остаточного вибору метода лікування. Цей прийом застосовується тоді, коли виникає необхідність відрізити процеси, що вимагають оперативного втручання, від захворювань, при яких використовується консервативна терапія [5].

Діагностика закритої травми живота у собак також залишається актуальною проблемою :[4]. Лапаротомія, що виконується з метою встановлення діагнозу, у цієї тяжкої категорії потерпілих собак може стати “останньою краплею”, що призведе до зриву компенсаторних можливостей організму, тяжких ускладнень і навіть смерті [3]. Крім того, лапароскопія дозволяє значно розширити діагностичні можливості при ряді захворювань органів черевної порожнини у собак [6].

Метою нашого дослідження було використання лапароскопії, як діагностичного методу при хірургічній патології органів черевної порожнини у собак.

Лапароскопії були піддані десять клінічно здорових і семеро

собак з підоозрою на патологію органів черевної порожнини. Лапароскопію проводили за допомогою обладнання НПК “Азимут” до складу якого входить: лапароскоп операційний ЛО-“Ендоскам”, освітлювач галогеновий, електронний інсуфлятор, набір троакарів із стилетами та маніпуляторами.

Нами встановлено, що повноцінний огляд, лапароскопічні маніпуляції та операції на органах черевної і тазової порожнин у собак можливі при достатньому їх знеболенні і спокійній поведінці. При виборі методу знеболення ми враховували загальний стан тварин, характер патології, прояв перитонеальної реакції, силу бальового синдрому. За 15-хвилин перед наркозом використовували нейролептаналгезію за допомогою 1 % розчину ветранквілу та 5 % розчину кетаміну гідрохлориду згідно з настановою по їх використанню. В окремих випадках (при знаходженні тварини в шоковому стані) дослідження проводили під місцевим знеболенням, із застосуванням 0,5% розчину новокаїну.

Для накладання пневмoperitoneума використовували вуглевисхлий газ, який вводили в черевну порожнину за допомогою спеціальної голки Вереша із запобігаючим механізмом травмування внутрішніх органів. Голку вводили по білій лінії на відстані 1 см в каудальному напрямку від пупка під кутом 45 градусів, попередньо підіймаючи черевну стінку за допомогою прошивної лігатури, що накладена в ділянці пупка. При цьому дотримувались загальноприйнятих правил асептики та антисептики при проведенні хірургічних втручань. В черевну порожнину вводили залежно від розмірів собак від 0,5 до 3 л газу за допомогою інсуфлятора. Внутрішньочеревний тиск доводили до рівня 12 мм рт. ст.

Місце для пункциї 5-міліметрового троакара, крізь який вводився лапароскоп, здійснювали залежно від розміщення об'єкту дослідження. При панорамному дослідженні точка введення троакару знаходилась на рівні білої лінії, краніальніше від пупка на 1 см.

При дослідженії черевну порожнину умовно поділяли на 4 області (передні праву та ліву — перед пупкові та задні праву та ліву — позад пупкові). При огляді в першу чергу звертали увагу на наявність, характер та локалізацію патологічної рідини в черевній

порожніні. Також враховували колір внутрішніх органів, наявність крововиливів під серозною оболонкою органів та їх характер.

У здорових тварин при лапароскопічному огляді очеревина є гладкою, тонкою, напівпрозорою з перламутровим відтінком. Петлі порожньої кишки розміщені зліва від серединної лінії, вони легко зміщуються, блискучі, рожевого кольору. Шлунок являє собою мішкоподібне розширення харчо-травного тракту. Об'єм шлунку у собак залежить від породи, віку, індивідуальних особливостей і ступеню наповнення. Печінка — об'ємний паренхіматозний орган, з рівномірно вишнево-коричневим відтінком. Жовчний міхур грушоподібної форми, синьо-зеленого кольору і різного наповнення. Нирки бобоподібної форми, темно-червоного кольору, з гладкою поверхнею. Сечовий міхур блідо-рожевого кольору. Матка невелика, рожевого кольору.

Із групи тварин з підо遵义 на хірургічну патологію органів черевної порожнини нами було виявлено: 2 випадки гострої кишкової непрохідності — локальне розширення і різка гіперемія ділянки кишки; 1 випадок спленомегалії — збільшення селезінки; 1 випадок гематоми під серозною оболонкою в ділянці правої здухвини розміром із куряче яйце; 1 випадок гострого розлитого гнійного перитоніту нез'ясованої етіології — очеревина позбавлена звичайного блиску, тъмяна, повнокровна, з дрібними крововиливами, у черевній порожнині гнійний ексудат. У 2 випадках патологічних змін органів черевної порожнини не виявлено.

Дослідження тривало в середньому 15 — 20 хвилин.

Проведені дослідження дозволили прийти до таких висновків:

1. Лапароскопія, як метод діагностики, дає можливість візуально оцінити стан органів черевної порожнини;
2. Ветранквіл — кетаміновий наркоз забезпечує достатнє розслаблення м'язів черевного пресу, що покращує огляд вмістимого черевної порожнини.
3. Використання лапароскопії дозволяє в ряді випадків запобігти діагностичній лапаротомії.

Перспектива подальших досліджень полягає в удосконаленні діагностичних прийомів у собак з абдомінальною патологією.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Болезни собак: Справочник /Сост. проф. А..И.Майоров.-3-е изд., перераб. и доп.- М.: Колос, 2001.- 472с.
- 2.Теличкин И.А К 100-летию создания метода лапароскопии// Эндоскопическая хирургия.- 2001.-№3.-с.20-21.
- 3.Boothe HW, Slater MR, Hobson HP, Fossum TW, Jung C. Exploratory celiotomy in 200 nontraumatized dogs and cats. //Vet Surg.- 1992. – Nov-Dec.21, № 6.- P.452- 7.
4. Bush M, Wildt DE, Kennedy S, Seager SW. Laparoscopy in zoological medicine. //J Am Vet Med Assoc.- 1978.- Nov.137,№9.- Р.- 1081- 7.
5. Jones BD. Laparoscopy. //Vet Clin North Am Small Anim Pract.-1990.-Sep.20, №5.- Р.-1243- 63.
6. Rothuizen J. Laparoscopy in small animal medicine. // Vet Q. – 1985. -Jul.7, №3.- Р.- 225- 8.

УДК 636.7:612.6

ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕРМОПРОДУКЦІЇ КОБЕЛІВ – ПЛІДНИКІВ КІНОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ УМВС УКРАЇНИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В.О.Мельник, кандидат біологічних наук, доцент

С.П.Кот, кандидат біологічних наук, доцент

М.Д.Палькіна, студентка

Миколаївський державний аграрний університет

I.М.Пеньков, полковник

Г.М.Залюбовський, майор

Кінологічний центр УМВС України в Миколаївській області

Проблема відтворення в собаківництві зобов'язує кінологів реально досліджувати особливості морфології статевих органів, вивчати рефлекси та природу статевої поведінки собак. Сучасні методи клінічної діагностики, ультразвукові дослідження репродуктивних органів, визначення рівня статевих гормонів у крові дозволяє регулювати та впливати на відтворюальну здатність собак [2, 4]. Але не кожне осіменіння сук закінчується заплідненням та вагітністю і одна з причин — це низька запліднююча здатність сперміїв кобеля. За літературними даними [1, 3] відомо, що навіть від природньої в'язки тільки 60-65% сук запліднюються, решта пустує.

Метою наших досліджень було вивчити та оцінити якість спермопродукції кобелів-плідників німецької вівчарки, які належать кінологічному центру, відпрацювати та удосконалити мануальний метод одержання сперми по фракціям та технологію роботи зі спермою кобеля.

Другу фракцію еякулята досліджували за основними показниками — візуально та за допомогою мікроскопа. Встановили цитоморфологічні особливості сперміїв кобелів-плідників.

Нами була відпрацьована мануальна методика фракційного одержання сперми від кобелів-плідників кінологічного центру. Трениування кобелів проводили в манежі спочатку на підставну суху в охоті. Після закріплення статевих рефлексів у кобеля викликали статеве збудження за допомогою ватних тампонів із запахом суки в охоті. Стерильні ватні тампони вводили в піхву тічкою сукам на 5-7 хвилин і після цього зберігали їх в посудинах з притертими кришками в холодильнику. Перед одержанням сперми, кобеля чистили щіткою, препуцій обмивали теплим розчином фурациліну (1:5000). Витирали препуцій і черево кобеля одноразовим паперовим рушником. У збудженого кобеля правою рукою методом масажу стимулювали ерекцію пеніса. При появлі ознак ерекції тобто збільшення цибулини головки пеніса препуцій відтягували назад і відкривали всю головку пеніса. Коли цибулина головки пеніса не збільшувалася то рухали препуцієм назад і вперед, щоб викликати початкову ерекцію. Після відкриття цибулини, основу головки пеніса великим і вказівними пальцями ритмічно стискали і відпускали. Тиск на основу пеніса стимулює його подальше збільшення незалежно від штовхальних рухів кобеля і виділення першої фракції еякуляту.

Перша фракція еякуляту виділяється під час енергійних штовхальних рухів протягом $43,6 \pm 0,8$ сек, об'ємом $3,54 \pm 0,28$ мл. Перша фракція еякуляту — прозорий секрет, не має сперміїв, промиває уретру, тому не використовувалася для роботи. Після виділення першої фракції внаслідок 6-9 скорочень уретри виділяється друга фракція протягом $75,2 \pm 0,9$ сек, об'ємом $2,34 \pm 0,41$ мл. Друга фракція має білий колір, вершкоподібної консистенції — це спермії з секретом сім'яника та придатка сім'я-

ника. Проміжок часу між закінченням виділення однієї і початком другої фракції склав $14,1 \pm 0,8$ сек. Після одержання другої фракції виникають скорочення уретри, які продовжуються до тих пір поки не виділиться третя фракція протягом $9,8 \pm 1,3$ хв. об'ємом $11,47 \pm 2,75$ мл.

За нашими спостереженнями та підрахунками, рефлекс еякуляції при мануальному методі одержання сперми у кобелів породи німецької вівчарки відбувається за 11,7 хв. За цей час виділяється 17,31 мл сперми. Перша фракція еякуляту складає 20,5 %, друга — 13,3 % та третя відповідно — 66,2 %.

Цитоморфологічну оцінку другої фракції еякуляту сперми кобелів-плідників провели в лабораторії біотехнології відтворення тварин кафедри зоогігієни та ветеринарії Миколаївського державного аграрного університету.

Середня активність сперміїв була $8,3 \pm 0,4$ бали за 10-ти бальною шкалою. Виміряли швидкість руху сперміїв в кожній пробі сперми в притиснутій краплі з теплим ($t = 38^{\circ}\text{C}$) 2,9 % розчином натрію цитрату. Встановили, що середня швидкість руху сперміїв у кобелів дорівнює $45,6 \pm 3,9$ мкм/с.

Для визначення відсотку живих і мертвих сперміїв в еякуляті нами була розроблена вітальна методика фарбування з використанням трипанового синього для мікро ($\text{C}_{34}\text{H}_{24}\text{O}_{14}\text{N}_6\text{S}_4\text{Na}_4$, М.м. 960,82). Найкращі результати були одержані при застосуванні 1% розчину трипанового синього на 0,9 % розчині NaCl. На підгріте до $t = 37^{\circ}\text{C}$ предметне скло з віямкою наносили три краплі фарби на одну краплю сперми, ретельно перемішували протягом 5-7 с. На підготовлене звичайне предметне скло наносили краплю суміші і робили тонкий мазок, який після висушування досліджували під мікроскопом при збільшенні в 400 разів. Підраховували в кожному мазку по 500 сперміїв і визначали скільки сперміїв зафарбовано і незафарбовано. Встановлено, що в середньому 84,1% сперміїв були незафарбовані, тобто вони були живі з прямолінійним поступальним рухом. Концентрацію сперміїв визначали за допомогою камери Горяєва. Встановлено, що концентрація сперміїв в еякуляті була в середньому $248,9 \pm 17,3$ млн./мл.

Для цитоморфологічного дослідження сперміїв кобелів були виготовлені мазки сперміїв за такою методикою. Нативну сперму кобеля в кількості 0,1 мл вносили в пробірку з 0,5 мл 2,9 % розчину натрію цитрату, перемішували і на підготовлене предметне скло наносили краплю суміші, робили тонкий мазок. Мазок висушували і фіксували в 96 % етиловому спирті — ректифікаті протягом 2 хвилин. Фарбування мазків проводили через фільтрувальний папір за Романовським-Гімзою протягом 5 хвилин, промивали дистильованою водою і висушували. Дослідження проводили під мікроскопом з об'єктивом “90” і окуляром “10”.

Визначили відсоток патологічних сперміїв в еякуляті, для чого досліджували по 500 сперміїв в кожному мазку. Встановили, що в середньому в кожному еякуляті було $14,2 \pm 1,3$ % патологічних сперміїв, більшість з яких були з вторинною патологією.

Ми провели цитоморфологічне вимірювання сперміїв за допомогою мікрометричного окуляра під мікроскопом в імерсійній системі при збільшенні 1350 разів. В кожному фарбованому мазку сперми кобелів вимірювали 100 сперміїв. Середня довжина сперміїв становила $62,7 \pm 2,8$ мкм, довжина головки була в середньому $5,8 \pm 0,7$ мкм, ширина $3,4 \pm 0,1$ мкм та товщина $1,1 \pm 0,04$ мкм. Довжина шийки сперміїв $0,91 \pm 0,07$ мкм, тіла сперміїв — в середньому $10,5 \pm 0,8$ мкм, а довжина хвостика — $45,5 \pm 1,9$ мкм. В процентному відношенні від загальної довжини спермія головка займає — 9,3 %, шийка — 1,5 %, тіло — 16,7 %, хвостик — 72,6 %.

На підставі проведених досліджень прийшли до висновку:

1. Удосконалений мануальний метод одержання сперми сприяє прояву кобелями всіх статевих безумовних рефлексів, не викликає їх гальмування і дозволяє одержувати еякулят по фракціях для оцінки та біотехнологічної роботи.
2. Фракційне розділення еякуляту сперми дає змогу об'єктивно оцінити кобеля за спермопродукцією і провести належну оцінку якості сперми.
3. Цитоморфологічна оцінка сперміїв кобелів-плідників може бути додатковою характеристикою спермопродукції і одним з тестів, пов'язаних з запліднюючою здатністю сперміїв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аллен В.Э. Полный курс акушерства и гинекологии собак. – М.: Аквариум, 2002. – 446 с.
2. Дюльгер Г.П. Физиология размножения и репродуктивная патология собак. – М.: Колос, 2002. – 149 с.
3. Коваленко Е.Е. Проблемы разведения собак. Биологические аспекты размножения. – М.: Аквариум, 2000. – 143 с.
4. Пилищук Ф.И., Трофименко А.Л. Основы кинологии. Зоотехнический аспект. – К.: ТОВ Джулія, 1999. – 371 с.

УДК 619:616–089.5:599.742.1:611–08

ЗАСТОСУВАННЯ ЕПІДУРАЛЬНОЇ АНЕСТЕЗІЇ ТРИМЕКАЇНОМ У СОБАК В ЕКСПЕРИМЕНТІ

**Д.В.Слюсаренко, кандидат ветеринарных наук
О.В.Кантемир, кандидат ветеринарных наук, доцент
А.М.Анічин, асистент
Харківська державна зооветеринарна академія**

При виконанні довготривалих та рефлексогенних оперативних втручань анестезіологам доводиться поглиблювати рівень знеболювання, що в свою чергу веде до небезпеки передозування і виникнення ускладнень, пов’язаних з пригніченням дихання, серцевої діяльності, гемодинаміки, а також функції печінки і нирок. Одним із методів зменшення анестезіологічного ризику є місцева анестезія. Епідуральна анестезія є методикою знеболювання, що забезпечує достатній ступінь аналгезії при операціях в ділянці черевної порожнини, таза, тазових кінцівок. Використання її в поєднанні з седацією дозволяє проводити хірургічні операції з більшим ступенем збереження гомеостазу організму, ніж при наркозі, що особливо важливо для пацієнтів групи ризику [4, 5].

Для епідуральної анестезії використовують різноманітні розчини місцевих анестетиків та їх комбінації. Місцеві анестетики діляться на дві основні групи – складні ефіри ароматичних кислот з аміноспиртами (новокаїн, дікаїн) і аміди (лідокаїн, тримекаїн, піромекаїн, маркаїн). В наш час більш широке використання зна-

ходять анестетики другої групи, завдяки порівняно сильній і тривалій дії, при відносно низькій їх токсичності [1]. При порівнянні різноманітних місцевоанестезувальних засобів сила дії і токсичність новокайну взята за одиницю. Характеристика інших препаратів за даними показниками порівнюється з новокайном і становить від 0,75 до 16 [1, 2].

Тримекайн — гідрохлорид 2- 4- 6- триметилацетатаніліду діетиламіно-оцтової кислоти. Сила дії дорівнює 2 – 3, токсичність – 1,4. Молекула тримекайну не містить параміnobензойної кислоти, тому на відміну від новокайну він не має антигістамінних властивостей і не діє антисульфатіламідно. Використовують для інфільтраційної (0,25 % – 1%-ні) та провідникової (1 – 1,5 – 2 %-ні розчини) анестезії [1, 2].

В медичній літературі є повідомлення про застосування тримекайну для епідуральної анестезії [1, 3, 5]. В літературі з ветеринарної медицини подібних даних не відмічено, тому, на нашу думку, дослідження використання цього препарату на тваринах є актуальним.

Пошук альтернативних методик знеболювання з використанням різноманітних препаратів, які не досить широко застосовуються в практиці ветеринарної медицини, послужили поштовхом для проведення даного дослідження.

Досліди проводили на базі кафедри хірургії ХДЗВА. Експерименти вели на 10 собаках віком 1-4 роки, масою 7-20 кг. Завдання досліджень заключалося у визначенні терміну дії 2 % розчину тримекайну при його епідуральному введенні, а також реєстрації динаміки показників температури тіла, пульсу і частоти дихання у піддослідних собак. Іх реєстрували в підготовчий період, після ін'єкції препарату і у відновлювальному періоді з інтервалом 15 хв.

Після седації препаратом “Xyla” собакам виконували пункцию епідурального простору з його катетеризацією за раніше описаною нами методикою [4]. Кінець катетера розташовували на рівні п'ятого поперекового хребця, а сам катетер фіксували ззовні в шкірну складку тварини в ділянці крижа. На наступний день проводили епідуральне введення 2% розчину тримекайну в дозах 0,3 – 0,5 мл на кожні 10 см довжини тулуба. Використання саме

такої дози препарату було обране, виходячи з даних літератури [1, 2, 3], де вказується, що тримекайн за своїми властивостями близький до лідокаїну, а також попередніми власними дослідженнями стосовно визначення дози лідокаїну для собак [4].

Перед введенням тримекайну у тварин реєстрували клінічні показники. Собак фіксували в положенні на животі з відігнутими в краніальному положенні тазовими кінцівками. Обережно виймали катетер з шкірної складки, в якій він був зафікований, приєднували до шприца з ін'єкційною голкою і вводили розчин тримекайну попередньо зігрітого до температури тіла. Місцевий анестетик вводили повільно, протягом 1-2 хв. Під час ін'єкції слідкували за станом тварини. Після закінчення введення повної розрахункової дози препарату у тварин виймали катетер і проводили спостереження за перебігом знеболювання і досліджували клінічні показники. Відсутність болювої чутливості після введення препарату реєстрували в ділянці черевної стінки і кінцівок шляхом вколів голкою. При спостереженні виявлено, що термін скритого періоду (часу від моменту закінчення ін'єкції до реєстрації анестезії) у піддослідних тварин становив $6,3 \pm 0,38$ хв. Анестезія продовжувалась $44,3 \pm 1,72$ хв; а термін відновлення чутливості $21,11 \pm 1,28$ хв. Під час знеболювання реєстрували достатню глибину анальгезії, а також релаксацію м'язів черевної стінки, тазових кінцівок і хвоста.

Під час знеболювання вірогідних коливань температури тіла тварин зареєстровано не було. Якщо в підготовчий період вона становила $38,43 \pm 0,15^{\circ}\text{C}$, то під час анестезії — $38,33 \pm 0,16^{\circ}\text{C}$. Частота дихання також суттєво не змінювалась — $20,4 \pm 0,98$ перед введенням тримекайну, і $20 \pm 0,78$ під час знеболювання. Частота пульсу вірогідно ($P < 0,001$) знижувалася від $102,2 \pm 2,07$ в підготовчий період до $90,4 \pm 1,62$ та $91,2 \pm 1,69$ під час знеболювання. Під час відновлення чутливості частота пульсу підвищувалась до $101,6 \pm 2,12$. Ці зміни можна пояснити загальною заспокійливою дією місцевоанестезувальних препаратів [3], яка може спостерігатись при епідуральному введенні.

Тримекайн гідрохлорид у вигляді 2 % розчину має хороші знеболюючі властивості і з успіхом може застосовуватися для епідуральної

анестезії у собак. Однократне його введення забезпечує термін знеболювання в межах $44,3 \pm 1,72$ хв. Використання тримекаїну у собак при епідуральному введенні потребує уточнення доз препарату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурых М.П. Основы технологии хирургических операций. – Харьков: РА и ООО “Знание”, 1998. – 480с.
2. Власенко В.М., Тихонюк Л.А. Ветеринарна анестезіологія. – Біла Церква, 2000, – 336 с.
3. Прянишникова Н. Т., Шаров Н. А. Тримекаин. Фармакология и клиническое применение. -Л.: Медицина, 1967. – 183 с.
4. Слюсаренко Д.В. Пролонгована епідуральна анестезія у собак і кіз.: Дис... канд. вет. наук. ХЗВІ. – Харків, 2000. – 155 с.
5. Щелкунов В. С. Применение тримекаина для периуральной анестезии // Экспер. хир. и анестезиол. – 1970. – № 2. – С. 77-80.

УДК 636

ДОСВІД ПОКРАЩАННЯ ШОТЛАНДСЬКИХ ТЕР'ЄРІВ В УМОВАХ ПЛЕМІННИХ ЗАВОДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

О.Б.Д'яконова, старший викладач

Миколаївський державний аграрний університет

Останнім часом людина зазнає великих психічних, розумових перевантажень, та сплікування з собаками-компаньйонами допомагає позбутися щоденних стресів. Тому в сучасних умовах декоративні породи собак мають якісно іншу цінність для людини, ніж собаки службові та мисливські. Поряд з цим, собаки декоративних порід залишаються об'єктом селекції, їх удосконалення відбувається в бік наближення екстер'єру до модельної тварини певної породи при збереженні міцної конституції та здоров'я.

Метою досліджень було узагальнення досвіду розведення шотландських тер'єрів, або скотч-тер'єрів, в умовах півдня України. Результати досліджень допоможуть підвисти підсумки проведеної протягом останніх 15 років племінної роботи та з'ясувати напрямки та особливості удосконалення собак вказаної породи в регіоні.

Батьківщиною шотландських тер'єрів вважають Західну Шотландію. Порода формувалася протягом XVIII сторіччя. Дебют породи відбувся у 1879 році. В 30-40 роки ХХ сторіччя скотч-тер'єр входить до числа десяти найпопулярніших порід світу. Вже в 60-70 роки шотландські тер'єри посідають в Росії одне з перших місць за популяльністю. Наприкінці 70 років скотч-тер'єри потрапляють в Україну. За власними спостереженнями автора, у 70-80 роки в Україні популяція шотландських тер'єрів була великою неоднорідною: поряд з собаками достатньо високого класу (кобелі Фіджі, Ланді-Шедл, Дантон, суки Моллі, Жессі та ін.) на виставках часто зустрічалися собаки не тільки з простим екстер'єром та недостатньо породні, але й ті, що мали явно виражені вади — великуваті круглі очі, великі білі плями на грудях та по корпусу, недоліки постанови та будови кінцівок, занадто м'якучу шерсть, заломи на хвості. Більшість собак, що експонувалися в ті часи на виставках, відрізнялися великою важкою вилицовуванням головою, недостатньо міцною лінією верху, розтягнутим форматом. Однак, позитивним в них було те, що вони стійко передавали міцний кістяк, відмінну зубну систему, бажану будову грудної клітини та мали врівноважену нервову систему при збереженні добрих мисливських якостей.

Розведення скотч-тер'єрів в м. Миколаєві розпочалося із завезення у 1988-1989 роках з Ленінграду чорних собак: кобеля Шико (б. Сакс — м. Оня) та суки Ричи (б. Єгорка — м. Яніка). Собаки були середнього росту, мали ідеальну зубну систему, міцний кістяк, відрізнялися бажаним типом тілобудови. На жаль, кобель загинув, а до Ричи (вл. Солохіна Л.) було підібрано кобеля ленінградського розведення з Харкова Шелла (вл. Авоян М.), та 4.11.1991 року одержано щуценят чорного забарвлення, що склали основу секції шотландських тер'єрів КСУ в м. Миколаєві: кобеля Чорі-Чан Соллі (вл. Картавцева Г.), сук Чейссіка Соллі (вл. Грузевська І.) та Черрі-Бренді Соллі (вл. Сташкевич О.). Всі вказані собаки мали племінне призначення, однак їм був притаманний своєрідний екстер'єр: великуваті на зріст (висота в холці кобеля — 32 см, сук — 30 см), бажаного

формату, з міцним кістяком, але декілька недостатньо міцною лінією верху, короткуватим стегном, занадто жорсткою шерстю при недостатній кількості підшерстку. Поруч з цим вони мали дуже породну велику голову з добрими лініями та заповненою мордою, ідеальну зубну систему, чудову нервову систему при збереженні яскраво вираженого мисливського інстинкту та мали оцінки на виставках “відмінно”. Вдалою виставочна та племінна кар'єра склалася лише у Черрі-Бренді Соллі (вл. Сташкевич О.), від якої при паруванні з кобелем “старого” київського розведення Фіджі (вл. Лебедєва Ж.М.) одержано п'ять цуценят, з яких продовжувачем родини стала сука Витні Пітчі-Пет (власник Баличева А.), яка за типом тілобудови відповідала сучасним вимогам: була невеликою (висота в холці – 26,5 см), не розтягнутою, компактною, з породною та довгою головою (довжина 22 см), відмінною будовою та поставом кінцівок, міцною лінією верху, вільними правильними рухами. На жаль, її не використано в умовах КСУ, але вона при паруванні з Елон Принц де Валь Алекс одеського розведення (б. Hailender Scottish Tauer, вол. Вакарчук Е. – м. Cherry Tribink Scottish Tauer, вл. Довбиш В.) дала кобелів бажаного типу з відмінним екстер'єром.

Наступним кроком в племінній роботі з породою було завезення з м. Челябінськ (Росія) вагітної суки Tesli Impress Kokik Gauvan (б. Zersy-Gauvan-Taus-Darv -м. Grushenka Del-Vi), власник Набоков О. Від Eddy Happy Life (вл. Воложеніна І., м. Челябінськ), онука звісного фінського плідника Bag Pipe You Are The One, вона народила шість цуценят, з яких в м. Миколаєві залишилося лише три чорні суки: Sonaly Kokik Life (вл. Сташкевич О.), Sarita Kokik Life (вл. Шустер М.), Sivilla Kokik Life (вл. Тимофієв С.). При проведенні аналізу їх походження було відмічено, що вони одержані при спорідненому паруванні на одноплідників Sheriff Scotty Gauvan та Sherry Scotty Gauvan, тобто на батьківську пару Havannahugo-Malvina в ступеню III-IV за Пушем-Шапоружем. Вже перші виставки у відкритому класі довели, що вказані суки мають відмінний екстер'єр, певний виставочний кураж та є конкурентоспроможними на виставках рівня САС UA.

Власники сук Sonaly Kokik Life та Sarita Kokik Life не мали метою виставочну кар'єру. Певного інтересу мало племінне використання цих сук в умовах України з використанням кобелів, які одержані або тривалий час вже мешкають в державі, тобто певною мірою адаптовані до умов існування. Було складено план парувань, відповідно до якого вперше Sonaly Kokik Life спаровано з плідником Елон Принц де Валь Алекс. Одержано чотири цуценята: чорні кобелі – Ерл-Паркер та Гессен, суки забарвлення бріндал – Евіта та Ейпріл, що поклало основу створення племінного заводу “Moustache”. Ерл-Паркер виставлявся обмежено, але мав тільки відмінні оцінки. Евіта є чемпіонкою України та матір'ю чемпіонки України Ассоль Сottіsh Кілт, матір'ю кращого кобеля II Національного чемпіонату породи шотландський тер'єрів, Всеукраїнського переможця-2002, BIG – IV Альфред Сottіsh Кілт (вл. Кравченко В., м. Одеса). Ейпріл має вдалу виставочну кар'єру, є кандидатом в чемпіони України. Повторне парування Sonaly Kokik Life відбулося з кобелем, одержаним в розпліднику “Skailains”-Absolut Definition, вл. В. Довбиш (м. Одеса), якого одержано від завезеної з Німеччини зі звісного розплідника “Downtown” суки Downtown Adelaida (інтерчемпіон, юний чемпіон світу) та імпортованого чеського кобеля Klifford Target (інтерчемпіон). Від такого парування одержано п'ять сук, з них Coco Chanel Moustache (IxCAC) – вл. Швецьова І., м. Миколаїв, та Konsuello Mi Corazone Moustache (1xCACIB, 2xCAC) – вл. Хургін О., м. Київ – поєднали виставочну та плідну кар'єру. Син Coco Chanel (від Talisman Val Alex) Фабержє на виставці “Арсанія-2003” одержав титул кращого цуценяти породи.

Перше парування суки Sarita Kokik Life з плідником московського розведення з м. Києва I Night Magic with Scotland Yard (вл. Панфілова О.) дозволило одержати у племзаводі “Pretty Caterpillars” (вл. Шустер М., м. Миколаїв) нинішнього чемпіона України Merlin Pretty Caterpillars, хоча повторне парування вище означених собак між собою дало посередні результати. Третє парування відбулося із завезеним з Москви Spektr Lain De-stroyer (вл. Панфілова О., м. Київ), що дозволило одержати нинішнього

чемпіона України Nelson Pretty Caterpillars (вл. Кучерін К., м. Миколаїв). Слід також підкреслити високу якість екстер'єру його одноплідниць Natalie та Negra. На жаль, в племінному заводі на залишено сук, що змогли б продовжувати родину.

Не всі кінологи, що займаються розведенням шотландських тер'єрів, звертають увагу на наявність фронтального квадрату, міцного кістяку та бажаної будови грудної клітини. Внаслідок, собаки втрачають притаманний їм бажаний тип, хоча, безсумнівно, вони краще рухаються на ринзі під час виставок, оскільки мають більш довгі кінцівки та пласкувате ребро, що легко скривається довгою "юбкою" та професійно виконаним тримінгом. В цьому відношенні найбільш успішно побудовано племінну роботу в племзаводі "Валь Алекс" (власник В. Довбиш, м. Одеса), який займається розведенням скотч-тер'єрів більше 11 років. Дуже вдалим було завезення до заводу з Росії сук Cherry Tribink Scottish Tauer та Кілморі Бенкар. Це були собаки нового для України типу: порівняно короткі, компактні, широкі, з короткими кінцівками. Перша з них зразу ж стала безсумнівним лідером на рингах в Україні та першою з шотландських тер'єрів здобула звання кандидата в Національні чемпіони в 1995 році (нині – Чемпіон України). В роботі з породою власники використовують методику, відповідно до якої з кожного приплоду залишають для племінного використання найперспективнішу суку. Так від першого парування Cherry з Hailender Scottish Tauer (вл Вакарчук Е.) залишено Жуанну Валь Алекс (переможець національних та міжнародних виставок), яка від Int.Ch. Klifford Target (вл. Баранчикова О., м. Москва) серед інших видатних цуценят дала Леону Валь Алекс. До неї підібрано CH Rus Borha Bengamin Kasanova & Co пшеничного забарвлення, та в умовах розплідника одержано CH UA Itshaak (вл. Привалко В., м. Київ); CH UA, Всеукраїнський переможець Intriga (вл. Панфілова О., м. Київ); багатократний переможець виставок України та Молдови Imperiya, яку залишено в племзаводі для племінного використання. Від останньої при паруванні з Gemma Stonehange Abbaje De Timadue пшеничного забарвлення поряд з чорними цуценятами одержано вперше в

Україні цуценят пшеничного забарвлення. Вони тільки розпочинають виставочну кар'єру, та перші їх перемоги підтверджують правильність використаного шляху: Пандорра (вл. Пацула Л., Молдова) — кращий юніор Міжнародної виставки в Молдові, Патрісія (вл. Сташкевич О., м. Миколаїв) — кращий юніор породи виставки “Арсанія-2003”, кращий юніор III Національного чемпіонату шотландських тер’єрів, Пасіфік (вл. Максименко О., м. Одеса) — кращий кобель-юніор III Національного чемпіонату шотландських тер’єрів.

Від завезених з Росії та Чехії плідників в племзаводі одержано видатних представників породи: You Aren’t Engel Val Alex — переможець національних виставок, переможець 1 Національного Чемпіонату шотландських тер’єрів медіа-класу; Шанталь Валь Алекс — переможнице та призер міжнародних виставок в м. Одеса; Жетем Жофреї Валь Алекс — переможець та призер національних виставок (всі від Skailains Absolut Definition); від Кілморі Бенкар та Hailender Scottish Tauer — Ізабель Валь Алекс — краща сука 1 Національного чемпіонату шотландських тер’єрів; її донька Теодора Валь Алекс — переможець та призер міжнародних виставок (від Marco Polo vis Tabasco), від якої при паруванні з Skailains Absolut Definition одержано кобеля Зиппо Валь Алекс, який став переможцем відкритого класу 3 Національного чемпіонату шотландських тер’єрів в 2003 році, та ін.

Останнім часом заявив про себе племінний завод “Браво Шотландія Ева” (вл. Костюченко Е., м. Одеса). Але робота його тільки розпочинається, та на виставках дуже вдало експонуються перші одержані молоді собаки та завезені для заводу суки. Їх генотип та фенотипова оцінка дозволяють сподіватися, що вони при вірному підборі зможуть дати неординарний приплід, що буде сприяти поращанню масиву шотландських тер’єрів в регіоні.

Таким чином, послідовне цілеспрямоване парування шотландських тер’єрів у племзаводі “Moustache” за 15 років дозволило одержати сук високого племінного класу, що підтверджується як оцінками екстер’єру, так і якістю одержаних нащадків. Особливістю племінної роботи в племінному заводі є використання на суках

власного розведення кобелів, завезених в Україну в ранньому віці. Для племзаводу "Pretty Caterpillars", який працює з породою б років та використовує аналогічні методи підбору, є характерним одержання саме кобелів достатньо високого екстер'єрного класу, однак їх використовують як плідників обмежено, незважаючи на видатну виставочну кар'єру. В племзаводі "Валь Алекс" племінну роботу побудовано на послідовному цілеспрямованому покращенні сук власного розведення з кращими плідниками, які походять з найвідоміших розплідників Росії та Європи. Це дозволяє собакам походження саме цього племінного заводу бути лідером на виставочних рингах не тільки в Україні, але й за її межами.

УДК 820(73)2.36

ВПЛИВ ЛІНІЙНОЇ НАЛЕЖНОСТІ ПЛІДНИКІВ ПОРОДИ РОТВЕЙЛЕР НА ЖИВУ МАСУ І ТІЛОБУДОВУ НАЩАДКІВ

О.В.Іванова, асистент

О.С.Висоцький, студент

Миколаївський державний аграрний університет

При чистопородному розведенні велику увагу приділяють походженню тварин. Здійснюють його за допомогою різних методів відбору та підбору, розведенням за лініями та родинами. При цьому можна одержувати не тільки окремих собак світового класу, але й створювати цілі популяції, які представляють собою величезну племінну цінність. Роль висококласного плідника у племінній роботі величезна.

Кожному собаці у популяції, а тим більше в породі притаманна своя індивідуальність, свої особливості, які виражені не тільки у відмінностях тілобудови та характеру, але й у здатності зберігати ці властивості у нащадках. Чим цінніше тварина, тим більшою мірою іде накопичення, концентрація у породі її спадковості.

У селекційній роботі з породою ротвейлер в наш час застосо-

вують тільки чистопородне розведення. Але сконцентрувати у кожному собаці все цінне, чим характеризується порода, неможливо. Різні видатні якості породи накопичуються в окремих лініях, які входять до структури породи, надаючи їй пластичності, бажаної для подальшого її удосконалення.

Наше дослідження стосувалося плідників породи ротвейлер, представників двох різних ліній: Оберта з Рус Таманії лінія Фріско ф. Шлос Хаус Форет, Боніфація Чорний гладіатор та Мерфі Чорний Гладіатор лінія Хасана ф. Кенігсгартен. Всі три плідники є видатними представниками породи ротвейлер, але деяко розрізняються за типом (табл. 1).

Таблиця 1

Екстер'єрні характеристики досліджуваних плідників

Кличка плідника	Оберт	Боніфацій	Мерфі
Жива маса, кг	55	51	61
Вік плідника, років	4,5	2,5	6
Лінійні та об'ємні проміри, см			
Висота у холці	65	68	67
Коса довжина тулубу	72	72	69
Обхват грудей	84	83	92
Глибина грудей			
Ширина грудей	35	36	32
Довжина голови	27,5	28	26
Довжина морди	10,8	11,8	10,5
Об'єм морди	34	33	31
Обхват п'ясті	14	13,8	14
Довжина п. к. до ліктя	37	36	37
Індекси тілобудови			
Костисті	21,5	20,3	20,8
Формату	110	106	103

Усі три плідники мають породні голови, але у Оберта та Боніфація більш об'ємні та широкі лобні частини, більша ширина голови у скулах, більш об'ємні та глибокі морди середньої довжини.

ни, яскраво виражені кути задніх кінцівок. В екстер'єрі Мерфі присутні елементи грубості, під час руху трохи гірша лінія верху (більш рухлива), похилі крижі, кути задніх кінцівок у нормі, шерсть довгувата з незначною хвилястістю по лінії верху.

Оберт з Рус Таманії та Мерфі Чорний Гладіатор мають спільногого видатного предка Ірка ф. Обергромбахера лінії Хасана ф. Кенігсгартен у третьому коліні, але у Оберта цей предок проходить з боку матері, а у Мерфі – з боку батька. Мерфі Чорний Гладіатор успадкував тип Ірка, а Оберт з Рус Таманії тип свого батька Оллі ф.д. Флюгшнейзе лінії Фріско ф. Шлос Хаус Форет. Третій з досліджуваних нами плідників Боніфацій Чорний Гладіатор, мати якого є однопомъотницею Оберта. Оллі ф.д. Флюгшнейзе зустрічається у його родоводі 1 раз, у II коліні з боку матері, знаменитий Ірк – двічі, з боку батька (у III коліні) і з боку матері (у IV коліні), але переважаючий вплив на тип цього кобеля мав Оллі.

Наступним етапом дослідження було виявлення залежності живої маси нащадків від генотипу (лінійної належності) їх батьків (табл. 2).

Найважчими за живою масою при народженні (у середньому і окрім кобелі та суки) були нащадки Мерфі Чорний Гладіатор лінія Хасана ф. Кенігсгартен, не зважаючи на те, що цей помъот був найбільший за кількістю – 11 голів. Майже не поступалися їм за цим показником нащадки близького йому за походженням Боніфація Чорний гладіатор, їх народилося 7 голів. Порівняння проводилося за нащадками, одержаними від однієї й тієї ж суки, критої цими плідниками у різні роки. У обох випадках були одержані повноцінні помъоти, з нормальню для породи кількістю нащадків у приплоді.

Племінні якості Оберта з Рус Таманії були досліджені на помъотах, одержаних від двох різних сук. Обидві суки принесли незначну кількість нащадків (6 і 5 гол.). З нащадків Церери та Оберта (всього одержано 6 голів) троє не дожили до віку два тижні. І від цієї суки була одержана найменша за живою масою при народженні сука. Сука, одержана від плідниці Бланки та Оберта, була при народженні важча за доњку Церери на 50 гр., але

при цьому поступалася за живою масою при народженні донъкам Боніфая та Мерфі на 40 та 50 гр. відповідно. Загалом нащадки одержані від обох сук критих Обертом, поступалися за живою масою при народженні нащадкам, одержаним від Боніфая та Мерфі.

Таблиця 2

Показники залежності живої маси нащадків від лінійної належності плідників

Кличка плідника	Оберт				Боніфай		Мерфі	
Кличка суки	Церера		Бланка		Стелла		Стелла	
Кількість нащадків	3		5		7		7	
Стать нащадка	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀
Середня жива маса, кг								
При народженні	0,485	0,390	0,452	0,440	0,497	0,480	0,498	0,490
У 4 днія	0,600	0,460	0,517	0,600	0,520	0,558	0,600	0,633
1 тиждень	0,800	0,660	0,645	0,720	0,717	0,650	0,905	1,017
2 тижні	1,490	1,200	1,025	1,100	1,367	1,200	1,425	1,533
3 тижні	2,400	2,000	1,720	1,800	1,883	1,600	2,200	2,533
1 місяць	4,050	3,250	3,103	2,800	3,333	2,850	3,525	3,433
1,5 місяця	6,150	5,000	4,850	4,950	4,933	4,300	5,825	4,967
Середня ж. м. при народженні	0,438		0,433		0,489		0,494	
Середня ж. м. у 1,5 місяця	5,575		4,900		4,617		5,396	
Швидкість росту, %	170,8	171,1	165,9	167,3	163,4	159,8	168,5	164,1
Швидкість росту, %	171,0		167,5		161,7		166,5	

У віці 1,5 місяця нащадки Оберта з Рус Таманії переважали за живою масою та швидкістю росту нащадків Боніфая Чорний Гладіатор, а помъєт Оберт-Церера за середньою живою масою та швидкістю росту переважав і нащадків Мерфі Чорний Гладіатор, але це переважання пояснюється, звичайно, меншою кількістю нащадків під сукою у підсисний період.

Таким чином, на підставі вище викладеного можна зробити наступні висновки:

- Лінійна належність плідників впливає на живу масу на-

нащадків при народженні, а кількість нащадків у приплоді суттєвого впливу на цей показник не має.

2. На швидкість росту нащадків впливає їх кількість під сукою у підсисний період.
3. Плідник Оллі ф.д. Флюгшнайзе лінії Фріско ф. Шлос Хаус Форет за препатентністю переважає Ірка ф. Оберг-ромбахера лінії Хасана ф. Кенігсгартен, його вплив на екстер'єрні особливості нащадків більш вагомий.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джимов М. Ротвейлер. – М.:АСТ; Д.: Издательство Сталкер, 2002.–368 с.
2. Красота В.Ф., Лобанов В.Т., Джапаридзе Т.Г. Разведение сельскохозяйственных животных. – М.: Колос, 1983. – 413 с.
3. Кот М.М. Теоретические основы разведения животных по линиям. Клуб служебного собаководства.: Сборник.: – М.: Патриот, 1991. – С.42-60.
4. Урс Охзентайн Ротвейлер. – М.: Аквариум, 2003. – 160 с.

УДК 619:615.33:616.727/.728:636.7

ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТУ ХІОНАТ ПРИ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ ХВОРОБАХ СУГЛОБІВ КІНЦІВОК НЕІНФЕКЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ У СОБАК

О.Ф.Петренко, доктор ветеринарних наук, професор

Національний аграрний університет

Ю.М.Данілейко, головний ветеринарний лікар

Київського району м. Одеси

К.В.Луценко, лікар приватної ветеринарної клініки

“Андрій-ветсервіс” м. Львів

О.О.Петренко, лікар ветеринарної медицини

Національний аграрний університет

Хвороби суглобів дуже різноманітні за етіологією, патогенезом і ступенем втягнення суглоба в патологічний процес. Багато з них протікають тяжко і важко піддаються лікуванню. Ураження

суглобів нерідко не обмежуються тільки місцевим процесом, а значною мірою відображаються на загальному стані тварин. За ступенем втягнення в процес складових суглоба розрізняють захворювання, пов'язані з ураженням різноманітних шарів капсули суглоба, суглобових хрящів, перипартикулярних тканин.

За нашими спостереженнями, хвороби суглобів кінцівок у собак займають від 8 до 14 % серед хірургічних захворювань опорно-рухового апарату.

За період 2002-2003 рр. із 179 зареєстрованих собак, що надійшли у державні та приватну клініки, серед уражень суглобів найбільший відсоток припав на артрити (15,0 %), розтягнення (13,4 %), дисплазію кульшового суглоба (12,8 %) та забиття (8,9 %) (табл. 1).

Враховуючи елементи патогенезу окремих захворювань суглобів, а також етіологічні фактори, у кожному випадку проводили різnobічне комплексне консервативне та оперативне лікування. Собакам, хворим на артрити, розтягнення, забиття та дисплазію кульшового суглоба, лікування доповнювали, використовуючи Хіонат. Препарат Хіонат вводили внутрішньовенно в підшкіруну вену передпліччя по 2 мл з інтервалом у 7 діб чотири рази.

Як показала практика, при проведенні курсу відповідної консервативної терапії з використанням Хіонату для тварин, хворих на артрити, розтягнення і забиття, виліковування становило 95-100 %.

При лікуванні собак, які мали діагноз дисплазія кульшового суглоба I-II ступеня, використовуючи Хіонат в поєднанні з допоміжними методами, було досягнуто значного покращання загального стану. Кульгавість поступово зникала, а при II ступені хвороби вона зменшилася. Залежно від ступеня дисплазії кульшового суглоба на рентгенографічних знімках відмічали як динаміку поліпшення конгруентності суглобових поверхонь, так і відсутність подальших патологічних змін у морфології суглобів.

* Хіонат – розчин гліказаміноглікану (гіалуронова кислота), виділеного з оболонки селективних мікроорганізмів та очищеного від білка та нуклеїнових кислот, у фізіологічному натрієво-фосфатному буфері.

Таблиця 1

Найбільш поширені хвороби суглобів неінфекційної етіології у собак

Хвороби суглобів	Кількість тварин	%
Забиття	16	8,9
Гемартрози	7	3,9
Розтягнення	24	13,4
Вивихи	11	6,2
Синовіti (серозні, серозно-фібринозні, фібринозні)	9	5,1
Парапериартикулярні фіброзити	2	1,1
Периартрити	2	1,1
Контрактури	1	0,6
Відкриті пошкодження суглобів	6	3,4
Капсулярна флегмона	1	0,5
Артрити	27	15
Остеоартрит	14	7,8
Параартрикулярні флегмони	3	1,7
Панартрити	3	1,6
Гнилісні артрити	5	2,8
Деформуючі артрити	8	4,5
Артрози	11	6,2
Анкілози	6	3,4
Дисплазія кульшового суглобу	23	12,8
Всього	179	100

УДК 636.72

СОБАКИ И ОВЦЫ – ИСТОРИЧЕСКИЙ ТАНДЕМ**В.А.Сухарлёв, доцент**

Харьковская государственная зооветеринарная академия

В историческом развитии человека и его сегодняшнем существовании собака и овца являются наиболее приближенными к нему животными. Ибо если овца — это “шуба, свита и губа

сыта”, то собака — друг, первый помощник, способный сберечь жизнь человека и его имущество, а также разделить одиночество и тяготы повседневности. Однако и между двумя этими видами животных (собака — овца) установился биологический симбиоз, переросший при одомашнении в межвидовой тандем. В историческом плане установилась тесная триада — человек-собака-овца в виде пирамиды на вершине, в которой божество животного мира — человек, а по углам основания — собака и овца. Между ними весь ряд домашних видов животных и птиц, ибо первейшими были одомашнены человеком собака и овца.

Как отмечает С.Н.Боголюбский [2], одомашнивание происходило в местах проживания диких видов животных. В Южной, Средней Европе и в Азии во времена палеолита и неолита были предки собак и овец.

При этом в лесной зоне первыми среди домашних животных были одомашнены собаки, которые и сегодня там остаются основным животным рядом с человеком, ибо являются незаменимыми помощниками в охоте.

В степной зоне (этот пояс тянется в Евразии от Карпат и до Алтая) первыми животными были одомашнены овцы, ибо они, будучи некрупными животными, легко добывались для мяса, а следовательно и приручались.

В равнинной зоне собаки привлекли к себе внимание человека тем, что их дикие стаи постоянно сопровождали, как бы пасли, на огромных территориях стада диких овец. При этом в пищу хищникам доставались отставшие слабые и больные животные. Такую способность диких или одичавших собак можно наблюдать в некоторых местностях света и сегодня.

Умение выпасать стада овец было использовано человеком и послужило причиной приручения собак. Поэтому слово овчарка имеет в себе корень овца, то есть та, что возле овец. Позже овчарки разделились на сторожевые породы и пастушьи.

Как отмечает Е.А.Богданов [1], появление овчарки в Европе (бронзовый период) совпало с расширением овцеводства и изменением типа овцы, при этом овчарка произошла от азиатской формы.

Е.А.Богданов [1] писал: “Исходной формой овчарки мог быть индийский волк, встречавшийся и в Персии. Обыкновенно индийский волк обитает в открытых ровных местностях и избегает лесов. По рассказам жителей, эти волки имеют обыкновение, собравшись стаей, сгонять антилоп и диких коз в какое-нибудь удобное для ловли место, и быть может именно этим-то инстинктом и воспользовались первобытные обитатели, развивая его в желательном направлении добились того, что собаки овчарки, выведенные из волков, стали сгонять скот и превратились в хороших сторожевых стад”.

Как отмечает В.М.Даниленко [4], в Азово-Черноморской линии развития медного века Украины 6 тыс. лет тому индоевропейские животноводы разводили в основном овец.

Л.Л.Зализняк [6] подтверждает, что первыми носителями самой древней отгонной (кочевой) формы скотоводства были индоевропейские племена юга Украины. При этом, на наш взгляд, собаководство играло очень большую роль.

Приручение собаки на Украине произошло в переходный период мезолита (10000–7000 лет до н. э.). Памятники тех событий имеются в Крыму и на нижнем Днестре.

В те же времена на Украине происходило одомашнение овец, коз, быков и других животных. Материальная культура Триполья имела высокоразвитое земледелие и животноводство. По этому поводу С.Н.Боголюбский [2] отмечал: “...овчарки появились в Европе в бронзовом веке при усилении развития овцеводства и земледелия. Работой их была пастьба стад, помо^{ть} паствуham. Возникли овчарки разным путем”.

На Украине и ныне собаки типа овчарки широко используются, в том числе и в овцеводстве [9]. При этом такие породы, как московская, кавказская, среднеазиатская и южнорусская (новороссийская) овчарки как сторожевые, а немецкая, восточноевропейская, венгерская и шотландская колли, как комбинированного типа — пастьба-сторожевые. Особенно прирожденным пастихом является овчарка колли, которая легко обучается, очень привязана к человеку и овцам, послушна, безотказна, легка и неутомима в

работе. В отличие от нее среднеазиатская, кавказская, московская овчарки очень злобные, массивные, сложно обучаемые и для пастьбы почти непригодны.

Для Украины наибольший интерес представляет аборигенная новороссийская — южнорусская — южноукраинская овчарка, уникальная порода, являющаяся золотым национальным генофондом.

Эта порода собак южноукраинской названа в работах академика М.Ф.Иванова [8], всемирно известного овцевода, корифея отечественной зоотехнии.

До первой мировой войны у крупных овцеводов и на хуторах юга Украины насчитывались тысячи овчарок этой породы. Лучшие экземпляры имелись в большом количестве в имении Аскания-Нова, принадлежащем крупнейшему овцеводчику Фальц-Фейну, у которого поголовье овец в отдельные годы составляло более 350 тыс. голов. Поэтому Фальц-Фейн любил говорить некоторым помещикам, что у меня собак больше, чем у вас овец. Ибо при каждой отаре овец было 3-4 чабанских собак для охраны от волков. В 30-е годы 20-го века этих собак оставалось очень мало. Постепенно с уничтожением волков место южноукраинских овчарок заняли породы пумы, пули и дворняжки.

По мнению А.А.Браунера (1922), впервые научно описавшего южноукраинскую породу, этим собакам совершенно тождественны немецкие шаф-пудели (дословный перевод овце-собака).

Большой знаток собак Л.П.Сабанеев отмечал, что южнорусская собака имеет шерсть подобную руну грубошерстных овец, в основном белой масти. Это делало овчарку схожей с овцами и позволяло зимовать прямо на снегу, охраняя овчарню.

Считалось, что в Россию эта порода была завезена из Европы вместе с мериносовыми овцами. Однако А.А.Браунер считал южноукраинскую породу аборигенной, очень близко стоящей по происхождению и экстерьеру к степным волкам. Поэтому большой рост, масса, сила и злобность позволяют им успешно бороться с волками.

В.А.Бушаков и Н.Е.Дрогобич [3], ссылаясь на С.В.Безобразова, пишут, что от южнорусской овчарки, вероятно, происходят венгерские, некоторые немецкие, английские и французские овчарки.

Кроме этого авторы обращают внимание на то, что южноукраинская овчарка в народе называлась — “барак”. Это древнее тюркское слово “барак” имеет значение “овчарка”, “собака с лохматой шерстью”. Поэтому делается вывод, что эта порода собак осталась от ногайцев, проживавших на юге Украины и занимавшихся овцеводством.

В последние десятки лет нападения волков на овец в Слобожанщине не зарегистрированы. Однако имеют место частые случаи нападения на отары одичавших или бесхозных собак [5]. Эти стаи подобны париям (собакам, обитавшим в бесхозном состоянии и массами бродившим во многих южноазиатских городах и в Египте с древних времен, их роль сводилась к уничтожению отбросов населения городов и селений).

Одичавшие собаки проникают на овцефермы и или рвут овец, которых потом приходится дорезать и утилизировать, или же загрывают и съедают.

Защитить овец в таких случаях могут только сильные и лохматые овчарки южноукраинской породы, или им подобные.

Таким образом, южнорусская, или же южноукраинская овчарка — это аборигенная порода, представляющая большую ценность для животноводства Украины и поэтому она заслуживает возрождения и широкого использования.

Кроме сторожевых и комбинированных пород собак в животноводстве мира широко используются специализированные пастушки.

В 1957-1958 г.г. собаки пастушьих венгерских пород пули (венгерская маленькая овчарка), пуми, люкс были завезены в Украину и в другие овцеводческие регионы СССР. При этом при ВНИИ овцеводства и козоводства (г. Ставрополь) был создан питомник племенных собак и курсы дрессировки пастушьих собак.

Хорошо выдрессированная собака этих пород четко выполняет подаваемые чабаном команды (поворнуть отару влево или вправо, собрать отару, развернуть фронтом, подогнать отставшую группу, найти потерявшегося ягненка, загнать в овчарню, прогнать через раскол или на купку, загнать на стрижку).

В Сумскую область (ныне племзавод “Руно”) завозились из

Ставрополя несколько собак породы люкс. Это короткошерстная, энергичная, темпераментная порода пастушьих собак сухой конституции, ниже среднего роста. Собаки проявили себя очень хорошо и сейчас у населения хозяйства имеются нечистопородные потомки в типе породы люкс, которые сильно наследуют экстерьерные особенности и являются превосходными пастухами.

Как отмечает В.А.Мороз [9], считается, что у пастушьих пород собак наследственность определяет около 70 % поведения собак, а их дрессировка — 30 %. Поэтому многие собаки могут управляться с отарами овец без всякого участия человека.

Тем не менее, использование пастушьих собак в СНГ — совершенно не изученная и не освоенная проблема отрасли. Наибольший опыт использования пастушьих собак накоплен в Австралии.

Австралия — это страна с наиболее развитым овцеводством в мире, как по вопросам объемов производства, так и по ценности пород овец и качества продукции. Применение упрощенной технологии ведения овцеводства и низкий уровень энергозатрат позволяет одному овцеводу обслуживать от 1 до 10 тыс. овец. Большая часть успеха при этом достигается за счет использования пастушьих, специально обученных собак. Самой популярной среди пастушьих пород в Австралии является порода Келпи.

Затраты на хороших собак стали традиционными в Австралии с середины 19-го века, когда в штате Виктория поселился первый выходец из Шотландии Г.Робертсон с двумя собаками, который и начал весь этот бизнес. Собаки Г.Робертсона завоевали высокую репутацию по всей западной части штата благодаря своей способности “объезжать” пастбища [9].

За хорошо дрессированную келпи фермеры готовы платить 25000 долларов, но даже через 10 лет (предполагаемая продолжительность рабочей жизни собаки), по-видимому она обходится дешевле, чем сжигание бензина во время объезда овец на мотоцикле. Собак на начальной стадии в возрасте 4-5 месяцев продают по 600–15 000 долларов в зависимости от их кровной линии и способностей, которые они проявляют.

Хорошая собака может работать самостоятельно с овцами не

только на пастбище, в загоне, вдоль раскола (удерживая овец, плотно прижатыми друг к другу и заставляя их продвигаться), но и передвигаться по спинам животных, стоящих в ряду.

Собаки породы келпи, возможно имеют в себе кровь марокканских пород, поэтому они процветают там, где другой тип собак не прижился бы.

Около 5500 собак породы келпи работают на фермах Австралии и других стран мира. Так они пасут оленей в Лапландии, скот в США и Мексике, Саудовской Аравии, Японии, в Африке и т.д. Считается, что генетические признаки колли проявляются на разговорный язык зоны использования собаки. Таким образом, эффективность овцеводства Австралии во многом обеспечивается умелым использованием пастушьих собак, как элемента малозатратной и энергосберегающей технологии.

На Украине пастушки собаки, типа келпи пока не используются, поэтому труд чабанов является тяжелым и слабо эффективным.

Известный в СНГ специалист по овцеводству академик В.А. Мороз сказал по этому поводу так: "Мы до тех пор будем делать в животноводстве собачью работу, пока будем относиться к собакам по-собачьи".

Таким образом, проведенные исследования позволили сформировать такие выводы:

1. Использование в овцеводстве Украины специализированных пород сторожевых и пастушьих собак является актуальным.
2. Необходимо возродитьaborигенную сторожевую породу собак — южнорусская овчарка и распространить ее по всем регионам Украины, как неприхотливую, сильную и адаптированную в течении веков.
3. Создать пастушье собаководство путем завоза лучшего мирового генофонда собак, организовав питомники и школы подготовки собак и инструкторов их дрессировки.

ЛИТЕРАТУРА

1. Богданов Е.А. Происхождение домашних животных. – М.: Сельхозгиз, 1937. – С. 82-83.

2. Богословский С.Н. Происхождение и преобразование домашних живот-

- ных. – М.: Сов. наука, 1959. – С. 570.
3. Бушаков В.А., Дрогобич Н.Е. Новороссийская овчарка – аборигенная евразийская порода. // Памяти профессора А.А. Браунера: сборник воспоминаний и научных трудов, посвященных 140-летию со дня рождения А.А. Браунера. Одесса: Музейный фонд им. А.А. Браунера; Астропrint, 1997. – С. 153-157.
4. Даниленко В.Н. Энеолит Украины. – К., 1974. – С. 87.
5. Деревянко О.Ф., Сухарьлов В.А., Богдановский А.В. Одичавшие собаки – серьезная угроза овцеводству. // Екологія та проблеми зооінженерії і ветеринарної медицини: матеріали між нар. наук.-практ. конф., присвяченої 160-річчю з дня народження О.А. Колесова. / Мін. АПК України. ХЗВІ. – Харків: РВВ ХЗВІ, 1997. – С. 39-40.
6. Залізняк Л.Л. Першіна історія України. – К.: Вища школа, 1999. – С. 120.
7. Жуковський А., Субтельний О. Нариси історії України. – Львів, 1993. – С.7.
8. Иванов М.Ф. Овцеводство. – М.: Сельхозгиз, 1935. – С.683.
9. Мороз В.А. Мериносы Австралии. – М.: Колос, 1992. – С.327-328.
10. Сухарьлов В.О., Дерев'янко О.П. Вівчарство. – Харків: Еспада, 2002. – С. 221.

УДК 636.4.082.27

**PICT TA ROZVITOK MOLODNЯKA
NIMEЦЬKOЇ VIVCHARKI ZALEJNO
VІD TIPU GODIVLI**

В.А.Бурлака, доктор сільськогосподарських наук, професор

О.В.Благой, аспірант

В.М.Степаненко, асистент

Державний агроекологічний університет, м. Житомир

Д.О.Давидов, начальник центру кінології

УПППМ УМВС Житомирської області

Однією із головних умов життя собак є повноцінна годівля, а також морфологічна та функціональна мінливість. Характер годівлі впливає перш за все на травну систему і засвоювання корму, а також на весь організм собаки в цілому. Захворювання органів травлення у тварин найчастіше виникає у зв'язку з погіршенням і неповноцінною годівлею, що іноді призводить до летальних наслідків та до травматизму від незаразних хвороб, летальність від яких досягає до 40 %.

Годівля визначається швидкістю росту та розвитком собаки.

Неповноцінна годівля молодняка негативно відображається на живій масі та росту, впливає на розвиток будови тіла, фізіологічні та відтворюальні показники тварини. При незбалансованому раціоні собаки виростають плоскими, довгоногими, з неправильною лінією спини, частіше з відвислим черевом, з дуже розвиненою середньою частиною тулуба.

Від типу годівлі залежать також і відтворюальні властивості собак. Неповноцінна годівля ремонтного молодняка і племінних собак негативно впливає на спермо та оogenез, на ембріональний розвиток та якість приплоду. Незбалансована годівля порушує перебіг статевого циклу та частково є причиною народження слабкого, нежиттєздатного приплоду.

Велике значення має правильна годівля собак в племінній роботі, в підтримці і удосконалюванні існуючих та створенні нових порід і типів собак. Незбалансована годівля погіршує не тільки самих тварин, а й негативно впливає на якості нащадків, тобто змінюється спадковість.

Як відмічає С.Н.Хохрин (2001), організувати годівлю собак можливо лише при регулюванні кількості та якості корму, що включається в раціон залежно від фізіологічних потреб організму собаки. Раціон потрібно складати з кормових продуктів, які забезпечують природні потреби та смаки собаки. Їх включають в раціон в такій кількості, при якій не спостерігається негативні дії на здоров'я собаки. Кормові продукти слід підбирати так, щоб раціон сприятливо діяв на перетравлення по тому об'єму властивості травного каналу та здатності організму до перетравлення та всмоктування поживних речовин. Недостатнє надходження цих речовин до шлункового тракту негативно відображається на його моторній і секреторній діяльності, а також на загальному стані собаки.

Раціон слід складати з різноманітних кормових продуктів, більш привабливих і смачних для собак. Такі раціони з охотою поїдаються тваринами, викликаючи у них інтенсивну секрецію залоз.

Собаки поїдають корм в різних кількостях, і це залежить від хімічного складу, смакових та фізичних властивостей корму, а також від віку, маси тварини, вмістимості травного тракту і функці-

іональної діяльності. В таблиці 1 наводяться порівняльні довжини тонкого та товстого відділів кишечника тварин та людини до загальної довжини тіла. Довжина шлунково-кишкового тракту впливає на тривалість проходження перетравного корму по ньому і має велике значення.

Таблиця 1

Довжина кишечника та середнє значення проходження хімуса по шлунково-кишковому тракту (за Макселлом та ін., 2001)

Показник	Представники			
	Собака	Кішка	Людина	Кінь
Тонкий кишечник, м	3,90	1,70	7,00	20,00
Товстий кишечник, м	0,60	0,40	1,80	7,00
Загальна довжина, м	4,50	2,10	8,80	27,00
Довжина тіла, м	0,75	0,50	1,75	3,00
Співвідношення загальної довжини тіла та довжини кишечника	4-5	3	5	9
Середній час затримування їжі, год	22,6+2,2	13	45,6+11,1	37,9+ 5,3

Довжина тіла має велике значення, оскільки вона впливає на тривалість проходження їжі в кишечник та на тривалість травлення. В таблиці наведено також середні показники часу проходження перетравного корму (хімуса) (Warner, 1981), які можуть служити орієнтиром для практичного використання. Отже тривалість проходження хімуса може змінюватися. Рацион, частота годівлі, склад корму, температура зовнішнього середовища, вагітності, фізичні нарантування та вік тварини також можуть впливати на час проходження по шлунково-кишковому тракту (Е.Макселл та ін., 2001).

В останній час широкого розповсюдження набули сухі корми типу “Педігрі” та “Чапі”. Готові сухі корми класифікуються по трьом групам:

- вища категорія Super Premium,
- перша категорія-Premium,
- друга категорія- Groectomy Unilitarian.

Як вважає М.Джимов (2001), з трьох наведених груп тільки корма вищої категорії можуть гарантувати повноцінну годівлю со-

бак, в цьому випадку можливо включити додаткову підкормку. Однак не всі корми вищої категорії містять білкі ссавців, риби і птиці. Частіше за все приходиться змішувати два або три види корму разом. Годівля собак одними сухими кормами викликає сильне виділення слони, а також значне виділення шлункового соку.

Цей ефект відомий як смакова реакція, вперше був випробуваний в 1904 році І.П.Павловим (дослід з дзвоником). Слиновиділення та виділення шлункового соку продовжується і після потрапляння корму в ротову порожнину, при цьому ефект починається не тільки при жуванні, але при вловлюванні запаху. Тому при годівлі собак сухими кормами потрібно пам'ятати, що такі собаки повинні пити багато води, бо корми можуть викликати отік шлунку. У тварин, що поїдають сухі корми кислотність шлунку вища, ніж у собак, що поїдають вологі корми (Джимов М., 2001).

Сухі корми можуть бути основним, але не єдиним кормом. Кращим способом згодовування сухих кормів є чередування з натуральними кормовими продуктами або додаванням консервів до раціону. При годівлі собак одними сухими кормами, на думку фахівців, необхідно 2-3 рази на тиждень в їжу додавати полівітаміни.

Між тим, правила годівлі німецької вівчарки і цуценят — досить актуальна тема. Сучасні потреби, які пред'являються до порід — це покращання елегантності і в той же час робочої міці собаки. За європейськими мірками до 2 років німецька вівчарка повинна важити: кобель 32-40 кг, сука — 22-32 кг. Отже, це середні показники, але слід мати на увазі, що деякі особини німецької вівчарки досягають значно більшої маси. Відхилення цих показників пов'язані також з ростом, що відображається на робочих якостях собаки. Отже в разі гармонійного розвитку, а також успішного виконання робочих функцій і при зберіганні пропорцій, вони вважаються придатними до племінного розведення.

Таким чином, відпрацювання типів раціонів та використання вологих консервованих кормів для молодняка німецької вівчарки є актуальним.

Об'єктом досліджень є чистопородні племінні німецькі вівчарки, які утримуються в розпліднику УПППМ УМВС Житомирсь-

кої області, та ефект використання сухих кормів них виробництва України та закордонних фірм.

Мета досліджень: вивчити вплив різних типів годівлі на ріст та розвиток організму молодняка німецької вівчарки.

Перед початком проведення дослідів вивчали та проаналізували основний раціон собак у розпліднику УПППМ УМВС (м. Житомир), а також хімічний склад сухих та вологих кормів. Дослід проводився протягом 3 місяців (жовтень-грудень 2003р.).

Із загальної кількості собак для проведення досліджень був відібраний молодняк віком 6,5-9,0 місяців. Цей захід мотивуємо тим, що даний віковий період найбільш сильно реагує на зміни та збалансованість раціонів, завдяки інтенсивному росту і розвитку.

Добовий раціон собак контрольної групи

Таблиця 2

Склад раціону	Кількість корму, г	Міститься в раціоні				
		Енергія кДж	Білок, г	Жир, г	Легкоперетравні вуглеводи, г	Клітковина, г
Норма:		9000	135	39,6	300	24
М'ясо яловичина	400	2408,0	80,8	28,0	0,0	0,0
Крупа пшенична	350	4760,0	44,5	3,9	247,1	2,5
Овочі:						
картопля	200	694,0	4,0	0,2	39,4	2,0
морква	100	138,0	1,3	0,1	7,0	1,0
бурук столовий	100	201,0	1,7	0,0	10,8	0,9
Жир тваринний	10	375,3	0,0	10,0	0,0	0,0
Риб"ячі голови	90	432,0	13,2	6,5	0,0	0,0
Сіль кухонна	15	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Всього міститься в раціоні:		9008,3	145,5	48,6	304,3	6,4
± до норми		8,3	10,5	9,0	4,3	-17,7

Для досліджень було відібрано 45 голів собак середній вік по групам складав 7 місяців, середня жива маса 25 кг, висота в холці 55 см. Починаючи з 6 місяців молодняк поступово переводився на раціон дорослих собак. З 7 місячного віку молоду собаку годують як дорослу, двічі на добу. Завдяки цим факторам були підібрані і

сформовані 3 аналогічних групи собак: перша контрольна і дві дослідних. В кожну групу входило по 15 голів.

Аналіз раціону собак (контрольна група, табл.2) показав, що тварини отримували натуральні корми такі як: крупа, субпродукти (рубець, легені, вим'я, м'ясообріз ВРХ), жири рослинного та тваринного походження, рибу, яйце. Поживність такого раціону відповідає нормам як по обмінній енергії, органічним речовинам, так і по мікро- і макроелементам.

Перша контрольна група собак отримувала корми основного раціону, друга дослідна отримувала корми "Friskies Vitality +" і тварини 3 групи – раціон, який складався "Friskies Vitality +" та м'ясні консерви, які виготовлені за нашою рецептурою. Схема проведення досліду наведена в таблиці 3. Дослідження по вивченю даних раціонів на ріст та розвиток собак тривав 92 дні.

Таблиця 3
Схема досліду, (n=15)

Періоди	Мінімальна тривалість, діб	Група	Характер годівлі
Підготовчий	15	1-контрольна	ОР ^x
		2-дослідна	ОР + сухий корм Friskies Vitality + (привчання)
		3-дослідна	ОР + сухий корм Friskies Vitality + (привчання)
Основний	92	1-контрольна	ОР
		2-дослідна	Friskies Vitality + сухий корм 100%
		3-дослідна	сухий корм Friskies Vitality + консерви

Примітка: ^x – основний раціон

Під час підготовчого періоду, що тривав 15 днів, молодняк контрольної групи отримував корми основного раціону (табл.3); собак другої дослідної групи привчали до поїдання сухого корму, поступово збільшували його питому вагу в раціоні від 10 до 100% і собак третьої дослідної групи привчали до поїдання сухого корму та м'ясних консервів, поступово збільшували кількість сухих

кормів в раціоні від 10 до 100 %, при цьому співвідношення сухого корму і м'ясних консервів складало 1:1,7. Для досліджень підбрали сухий корм “Friskies Vitality+” для активних та молодих собак в період інтенсивного формування та росту м'язової тканини. Енергетична цінність 2200 кДж в 100 г.

Склад корму: м'ясо куряче, рисове борошно, яловичина, вітаміни А, D, Е.

Вміст поживних речовин в 100 г корму: сирий білок – 24 %, сирий жир – 10 %, клітковина – 3 %, волога – 9,5%, кальцій – 1,5 %, фосфор – 1,0 %, вітамін А – 5000 МО\кг, вітамін Е – 50 мг, вітамін D3 – 500 МО.

Добова норма сухого корму для піддослідних собак 2-ї групи в основний період складала з врахуванням живої маси в середньому 400 г, кількість питної води не обмежувалась. Добове надходження поживних речовин з сухим кормом Friskies Vitality+ в організм собак представлене в таблиці 4.

Третя група тварин отримувала раціон, який складався із сухого корму “Friskies Vitality+” та м'ясних консервів. До складу м'ясних консервів входили як традиційні корми для собак, так і нові, запропоновані нами.

Добова норма кормів у 3-ї дослідній групі становила 300 г сухого корму і 500 г фаршу. Поживна цінність даного раціону представлена у таблиці 4.

Аналізуючи таблицю можна сказати, що найкраще забезпечує потребу собак раціон, який складається з сухого корму та консервів, проте вміст жиру в даному раціоні у 1,5 рази перевищує норму, але при низькій кількості вуглеводів дана кількість жиру не є надлишковою.

Для вивчення впливу раціонів на ріст та розвиток німецької вівчарки ми застосовували такі методи: огляд, спостереження за їх поведінкою, зважування, пальпація, вимірювання, оцінка екстер'єру та конституції.

Найкращими показниками росту та розвитку собак є зміна живої маси та ріст. Дані досліджень, які представлені в таблиці 5, показали, що жива вага собак контрольної групи за 3 місяці

збільшилась на 10,3 кг, ріст на — 5 см. Тварини 2 дослідної групи, які отримували сухий корм, за дослідний період збільшили живу масу на 8 кг і зріст на 3 см. У 3 дослідній групі вівчарки набрали вагу 10,6 кг та їх зріст збільшився на 7 см. Аналізуючи ці показники ми можемо відмітити, що найбільшу живу масу та зріст за дослідний період набрали тварини, які отримували сухий корм “Friskies Vitality+” з додаванням м'ясних консервів. Споживання вівчарками суміші, раціон якої складався тільки з сухого корму, показало, що даний раціон негативно впливає на ріст та розвиток собак.

Характеристика раціонів для собак

Група	Характер годівлі	Обмінна енергія, Дж	Жир, г	Білок, г	Вуглеводи, г	Клітковина, г
1 - контрольна	Основний раціон	9008,3	48,6	145,5	304,3	6,4
2-дослідна	Сухий корм Friskies Vitality +	8802,0	40,0	96,0	-	12,0
3-дослідна	Сухий корм Friskies Vitality + м'ясні консерви	9004,5	38,7	135,0	302,0	20,0
Норма		9000,0	39,6	135,0	300,0	24,0

Вплив раціону годівлі на ріст та розвиток молодняка німецької вівчарки

Група	Характер годівлі	Жива маса, кг		Зріст в холці, см	
		на початку досліду	в кінці досліду	на початку досліду	в кінці досліду
Контрольна	Основний раціон	24,7	35	55	60
1-дослідна	Сухий корм Friskies Vitality +	25	33	55	58
2-дослідна	Сухий корм Friskies Vitality + м'ясні консерви	24,9	35,5	55	62

Спостереження за загальним станом здоров'я показало, що у собак першої дослідної групи були відмічені ознаки таких захворювань, як: дерматити, алергії, розлади в роботі шлунково-кишкового тракту, недоліки у будові передніх і задніх кінцівок, спини, шерсть була ламка, суха, тъмяна, протягом всього періоду у собак була схильність до інфекційних та вірусних захворювань. Всі ці ознаки та захворювання, в першу чергу, пов'язані з неповноцінною годівлею, нестачею в раціоні тих чи інших поживних та біологічно-активних речовин.

Загальний стан тварин двох останніх груп був майже однаковий, собаки мали здоровий вигляд, блискучу та густу шерсть, правильну постанову кінцівок, середню вгодованість. Протягом дослідного періоду у собак даних груп не відмічались захворювання кормового характеру. Дані показники говорять про те, що раціони у контрольній та 2-ї дослідній групах були збалансовані по основним поживним речовинам.

Таким чином, з даного досліду можна зробити наступні висновки: собаки, які отримували натуральні та комбіновані корми мали добрий екстер'єр та конституцію, були менш сприятливі до вірусних та інфекційних захворювань.

Подальші дослідження будуть полягати в біохімічних та гематологічних дослідженнях крові, а також проведення обмінного досліду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Букатевич Ю.В. Собаківництво. – К., 1993, – С.50-52.
2. Герхард Шюлер. Служебное собаководство. – М., 1999, – С.98-102.
3. Дамрачева Г.В.Болезни собак. – М., 1987, – С.150-155.
4. Делберт Г.Карлсон, Джеймс Гиффин. Ветеринарный справочник для владельцев собак. – М., 1996, – С.67-71.
5. Джимов М. Немецкая овчарка. – Д.: Сталкер, 2003. – С.81-103.
6. Зубко В.Н., редакция. Все о собаке. – М.: Эра, 1992. – С.30-35.
7. Зубко В.Н., редакция. Клуб служебного собаководства. – М.: ДОСААФ, 1992. – С.20-22.
8. Крушинский Л.В.и др. Служебная собака – М.: Сельхозиздат, 1970. – 34 с.
9. Кононский А.И.Биохимия животных. – К., 1986, – С.71-73.
10. Опаринская З.С.Экстер'єр и конституция собаки. – С-П., 1995. – С.66-67.
11. Пилищук Ф.И., Трофименко А.Л. Основы кинологии. Зоотехнический аспект. – К.: 1999. – С.28-33.
11. Хохрин С.Н., Кормление собак. -С-П.: Лань, 2001. – С. 14-59.

НЕЗБАЛАНСОВАНА ГОДІВЛЯ ТА КЛІНІЧНІ ВІДХИЛЕННЯ У СЛУЖБОВИХ СОБАК

В.П.Фасоля, доцент

В.Ф.Андрійчук, доцент

Державний агроекологічний університет, м.Житомир

Великим попитом у населення та у кінологів спеціалізованих підрозділів нашого міста користуються собаки службових порід — німецька, кавказька вівчарка та ротвейлери. У цьому наш регіон є унікальним, оскільки містить велику кількість спеціалізованих розплідників державної і приватної форм власності, а також республіканську школу з підготовки службових собак.

Залежно від потреб, службові собаки виконують різні функції після спеціального навчання, але для цього витрачається багато часу та матеріальних ресурсів.

Проживаючи довге і активне за способом життя, дана група тварин потребує підвищеної уваги з боку ветеринарної та зоотехнічної служби, адже від цього залежить їх продуктивність, термін використання.

В останні десятиріччя чисельність собак на території України стрімко збільшилась. Зросла і кількість проблем, які вимагають невідкладного вирішення, тому що собаки протягом життя потерпають від різноманітних хвороб. Так, диспансерне обстеження 85 собак показало, що у 43 (50,8 %) були зміни окремих показників печінки та ознаки гепатодистрофії [1, 2]. Реєструється у собак і патологія системи гемопоезу, відхилення у формених елементах крові [3]. Про це свідчать статистичні дані звітності навчально-науково-дослідної клініки патології дрібних тварин ДАУ за період 1998-2002 року. Протягом даного терміну пацієнтами клініки стали 4093 пси. На інфекційну патологію захворіло 96 собак (2,3 %), паразитарну — 29,6 %, решта проходили лікування з приводу хвороб незаразної етіології (68,1 %): хвороби обміну речовин, розлади шлунково-кишкового тракту, печінки, нирок, акушерсько-гінекологічні відхилення.

Для досліджень були відібрані службові собаки (100 голів) 5-ти кінологічних структур м. Житомира.

В одній із них утримувались собаки, що проходили навчання з усіх регіонів України, решта — місцеві пси. Тварин піддавали повному клінічному дослідження, проводили аналіз раціонів годівлі. Всі собаки, які клінічно досліджувалися, годувалися супами із крупи пшеничної та ячмінної, картоплі, моркви, буряка столового, м'яса яловичини, жиру тваринного. В супи обов'язково додавали кухонну сіль за нормою.

Зібравши інформацію із усіх розплідників нами був розрахований середній раціон годівлі собак (табл.1).

Утримання собак у розплідниках індивідуальне вольєрне і відповідає стандартним вимогам. Кожна тварина має іменний інвентар, який своєчасно дезінфікується.

Одним із основних параметрів, що визначає перспективу використання службових собак, є віковий, порідний і статевий склад поголів'я.

За породним складом, більшість собак (52 %) були німецькі вівчарки, ще 28 псів — кавказькі вівчарки, решта — ротвейлери, добермани, лабрадори, спанієлі. Це пояснюється вродженими якостями окремих порід до виконання службових функцій. Так, наприклад, у караульній службі добре себе зарекомендували кавказькі вівчарки, ротвейлери, у пошуковій — німецькі вівчарки, лабрадори, спанієлі.

Більшість собак на розплідниках — кобелі (56 %), хоча самці теж користуються попитом за свій покладистий характер і відтворювальну здатність.

Для виконання службових обов'язків тварини повинні мати добру вгодованість, проте 35 % собак мали знижену масу тіла, а на окремих розплідниках таких тварин було до 70 %.

Аналіз раціону показав, що він має надлишок енергії на 45 %, білку — 8 %, жиру — 23 % та вуглеводів — на 31 % порівняно із нормою годівлі.

Але мінеральна частина раціону є недостатньою за кальцієм на 97 %, фосфором — на 70 %, натрієм — на 88 %, хлором — на 89 %.

Таблиця 1

Кормовий раціон для дорослого собаки в період спокою, ж.м. 30 кг

Склад раціону		Міститься в раціоні						Бранині А, МО		Бранині Б, МО		Бранині С, МР	
		Енергія, кДж	Вітамін, г	Легко-перет. вугле-води, г	Кліторозенна, г	Карбонат, мг	Фосфоп. мг	Хлор, мг	Тартар., мг	Бромат, мг	Іод, мг	Бромат, мг	Іод, мг
Норма:	6900	135	39	279	24	7920	6600	1800	5400	3000	210	60	30
М'ясо яловичина	400	2403,0	80,8	28,0	0,0	0,0	40,0	752,0	292,0	236,0	0,0	0,0	0,0
Крупа пшенична	500	6800,0	63,5	5,5	353,0	3,5	190,0	1165,0	50,0	315,0	0,0	0,0	18,5
Овочі: картопля	40	138,8	0,8	0,0	7,9	0,4	4,0	23,2	11,2	23,2	0,0	0,0	8,0
морква	30	41,4	0,4	0,0	2,1	0,3	15,3	16,5	6,3	18,9	0,0	0,0	0,2
бурик столовий	30	60,3	0,5	0,0	3,2	0,3	11,1	12,9	25,8	12,9	0,0	0,0	0,1
Жир тваринний	15	563,0	0,0	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сіль і рисова	15	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,9	9,0	0,0	0,0	0,0
Всього міститься в раціоні	10011,40	146,045	48,525	3866,22	4,47	260,4	1969,6	391,15	615,00	0,00	0,00	19,58	12,50
± до норми	3111,45	111,045	9,525	87,22	-19,53	-7659,6	-4630,4	-1408,85	-4785,00	-3000,0	-210,00	-40,42	-17,50

У великому дефіциті також в раціоні вітаміни, там вони, як і мінеральні речовини, майже відсутні. Тобто можна зробити висновок, що собаки, які піддавались клінічному огляду, утримувалися на незадовільних раціонах за мінеральним та вітамінним складом.

Найбільш витривалими і міцними вважаються собаки віком 2,5-5 років, і хоча в середньому вік по розплідниках становить 4,2 роки, все ж у окремих підрозділах коливався від 6 до 10 років, що є ознакою відсутності своєчасного ремонту.

Клінічне дослідження даної групи тварин проводили згідно з діючими інструкціями. Звертали увагу на стан слизових оболонок, шкіри, лімфовузлів, кістково-опорного апарату, визначали наявність вроджених вад, аномалій, стан репродуктивних органів та шлунково-кишкового тракту.

Так, при дослідженні кольору слизових оболонок кон'юктиви у 38 собак із 100 був виявлений анемічний колір, ще у 10 % собак — навпаки, почервоніння, характерне для запальних процесів.

Кістково-опорний апарат у службових собак має бути добре розвиненим, адже це прямо зв'язане з витривалістю під час фізичних навантажень. При дослідженні у 48 % псів виявлено різnobічні порушення характерні для фосфорно-кальцієвого дистабалансу. Практично кожна друга тварина мала певну патологію, що проявлялося викривленням хребта, Х-подібною постановою тазових кінцівок, зближеністю грудних кінцівок, шероховатістю реберного каркасу, карієсом.

Одним із показників здоров'я собак вважається стан шерстного покриву. У хворих тварин шерсть змінена, подібні відхилення ми спостерігали у 50 % собак. Характерні зміни шерсті були у вигляді затримки линьки, зрідження шерстного покриву, наявності алопеїї, розчісів на шкірі.

Активний спосіб життя вимагає у службових собак здорової серцево-судинної системи. При аускультації серця нами виявлено відхилення у вигляді аритмії (17 % собак), ще у 3 собак аускультувались шуми в серці, характерні для клапанної недостатності.

Патологія шлунково-кишкового тракту у собак зустрічається досить часто, страждають на ней і собаки службових розплідників.

Нами виявлено різнобічні порушення роботи даної системи, зокрема, у 11 % собак це періодичні проноси в кишковику, зрідка — напади блювоти зранку.

При пальпації хворі тварини мали бульову чутливість в області шлунку, закрепи, незначно збільшенну печінку.

Звертає увагу на себе той факт, що у 12 % собак виявлено ознаки гормонального розладу, зокрема, це стосується щитоподібної залози. Збільшення органу, притаманне для гіпотиреозу I — II ступеня, поєднувалось зі специфічними проявами: низькорослістю, енофтальмом, зміною шерстного покриву, що може бути наслідком утриманням тварин в зоні йодної недостатності.

Поверхневий аналіз стану відтворювальної здатності дослідженого поголів'я вказує на серйозність даної проблеми у розплідниках. Фактична відсутність ремонтного молодняку, висока смертність цуценят в ранньому віці, часті аборти у самиць свідчать про наявність порушень у їх годівлі та догляді та акушерсько-гінекологічних проблемах хронічного характеру. Так, із 44 самиць у 10 тварин анамнестичні дані свідчать про порушення статевого циклу, ще у 12 особин вагітність закінчувалась мертвонародженими цуценятами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Показники диспансерізації собак службових порід./ Фасоля В.П., Дикий О.А./ / Вісник Білоцерківського державного аграрного університету. – Випуск 23. – Біла Церква, 2003. – С.206-207.
2. Показники гемопоезу та функції печінки у собак службових порід / В.І.Головаха, Л.М.Соловйова, О.А.Дикий, В.П.Фасоля // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету, – Випуск 16 – Біла Церква, 2001р. – С.46-51
3. Інформативність окремих показників для діагностики патології печінки і нирок у собак / О.А.Дикий, В.І.Головаха, В.П.Фасоля, Л.М.Соловйова // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету, – Випуск 11 – Біла Церква, 2000р. – С.32-37.
4. Структура хвороб собак у м. Житомирі /В.П.Фасоля, // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету, – Випуск 16 – Біла Церква, 2001р. – С.32-37.

РЕФЕРАТИ

УДК 636.7.061.(477)

КІНОЛОГІЧНА СПІЛКА УКРАЇНИ ЯК НАЦІОНАЛЬНА КІНОЛОГІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОЇ КІНОЛОГІЧНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.
С.С.Шевченко. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.6-14.

Висвітлено статутні завдання, історію розвитку, значення КСУ у розвитку вітчизняної кінології, міжнародну діяльність, організаційну структуру і основні завдання розвитку національної організації собаководів України.

УДК 820(73)2.36

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОРОДНОЙ ГЕНЕТИКИ И СЕЛЕКЦИИ СОБАК.
А.Л.Трофименко. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.14-21.

Сообщаются теоретические и фактические данные признаков, без которых не возможен научно-обоснованный подход к племенной работе.

Используя конкретные породы, наиболее распространенные в Украине, показаны модели их развития и сохранения. На популяции в исследовании и сохранении пород обнаруживается относительно низкая частота нарушений и аномалий во втором поколении и возрастающая – в последующих.

УДК 631.43.234

ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ СПИРУЛИНЫ В СОБАКОВОДСТВЕ.
В.А.Берестов. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.21-25.

Показана возможность применения микроводоросли Spirulina Platensis при кормлении и выращивании животных различных видов, в том числе и собак. Указаны дозы и способы скармливания спирулины.

УДК 636.72

ЮЖНОРУССКАЯ ОВЧАРКА В УКРАЇНІ. И.Ю.Фурьянова. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.26-30.

Приведены материалы становления южнорусской овчарки в Украине и факторы, определившие возрождение породы на исторической Родине. Охарактеризованы отличительные признаки строения и внешнего вида современного типа южнорусской овчарки.

УДК 343.982.6

ПРАКТИКА ОПЕРАТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК В СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБАХ І МІСІЇ ООН. В.І.Гринчак, В.М.Ященко. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.31-37.

У оперативно-службовій діяльності правоохранців службове собаків-

ництво є невід'ємною ланкою системи методів і засобів, що використовуються в боротьбі зі злочинністю.

Вдосконалення кінологічних методик на сучасному етапі має багатофункціональну спрямованість, проте головним залишається практичне використання собак у якості біологічного детектора – ідентифікатора запахів. Використання спеціально дресированих собак дозволяє ефективно відшукувати людей, здійснювати обшук об'єктів та території з метою виявлення вибухових та наркотичних речовин, виконувати одорологічну експертизу тощо.

УДК 636.72

ЗМІНИ ТІЛОБУДОВИ ПІВДЕННОРОСІЙСЬКОЇ ВІВЧАРКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ. М.І.Гиль. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.38-48.

Наведено динаміку змін тілобудови південноросійської вівчарки, лінійні характеристики сучасних представників породи. Здійснено аналіз причин формування породних особливостей собак и вказано характеристики відмінних ознак породи.

УДК 636.7.047

ОЦЕНКА РОБОТОСПОСОБНОСТИ СПЕЦІАЛЬНИХ СОБАК ПО ПОИСКУ НАРКОТИЧЕСКИХ ВЕЩЕСТВ И ОРУЖИЯ. Л.В.Була. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.48-53.

Показана можливость комплексной оценки работоспособности специальных собак по поиску наркотических веществ по итогам проведения испытаний, а также изучено влияние отдельных показателей работоспособности на эффективность использования животных на службе.

УДК 636.7.082

МОНІТОРИНГ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВІДТВОРНОЇ ФУНКЦІЇ СОБАК. В.О.Друченко, Б.П.Коваленко, Д.І.Барановський. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.53-57.

Вивчено деякі показники відтворної функції собак породи німецька вівчарка. Встановлено, що відтворні функції сук в умовах кінологічного центру знаходяться на високому рівні.

УДК 619:617:616.71:636.7/8

ХВОРОБИ КІНЦІВОК У СОБАК, ЩО ВИКЛИКАНІ ПОРУШЕННЯМ РОЗВИТКУ КІСТКОВО-СУГЛОБОВОГО АПАРАТУ. В.П.Сухонос. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.57-62.

У статті розглянуто найбільш поширені захворювання кінцівок у собак, які викликані порушенням розвитку кістково-суглобового апарату.

УДК 636.74

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШньОПОРДНИХ ТИПІВ СЕРЕДНЬОАЗІАТСЬКОЇ ВІВЧАРКИ І ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПОРОДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.
Н.В.Козловська. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, - с.62-68.

У статті розглянуто шляхи розвитку середньоазіатської породи вівчарок у європейсько-азіатській частині Євразійського континенту. Наведено особливості внутрішньопородних типів вівчарок і причини їх формування.

УДК 619: 617.55.- 072.1

РОЛЬ ЛАПАРОСКОПІЇ В ДІАГНОСТИЦІ ХІРУРГІЧНОЇ ПАТОЛОГІЇ ОРГАНІВ ЧЕРЕВНОЇ ПОРОЖНИНИ. М.Г.Ільніцький, Я.Я.Павлюк. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.68-72.

Лапароскопія - малоінвазивний метод, який дає уявлення про вмістиме черевної порожнини та перitoneальні поверхні. Ця стаття розглядає показання, обладнання і техніку лапароскопії.

УДК 636.7:612.6

ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕРМОПРОДУКЦІЇ КОБЕЛІВ-ПЛІДНИКІВ КІНОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ УМВС УКРАЇНИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.
В.О.Мельник, С.П.Кот, М.Палькіна, І.М.Пеньков, Г.М.Залюбовський. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.72-76.

У статті наведено результати роботи удосконалення мануального метода одержання сперми від кобелів-плідників, оцінка якості сперми, цитоморфологічна характеристика сперміїв.

УДК 619:616-089.5:599.742.1:611-08

ЗАСТОСУВАННЯ ЕПІДУРАЛЬНОЇ АНЕСТЕЗІЇ ТРИМЕКАЇНОМ У СОБАК В ЕКСПЕРИМЕНТІ. Д.В.Слюсаренко, О.В.Кантемир, А.М.Анічин. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.76-79.

Викладено дані по застосуванню 2% розчину тримекаїну гідрохлориду у собак епідурально. Однократна ін'єкція препарату забезпечує термін знеболювання в межах $44,3 \pm 1,72$ хв. Клінічні показники організму при цьому змінюються незначно.

УДК 636

ДОСВІД ПОКРАЩАННЯ ШОТЛАНДСЬКИХ ТЕР'ЄРІВ В УМОВАХ ПЛЕМІННИХ ЗАВОДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ. О.Б.Д'яконова. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.79-85.

Наведено підсумки 15-річної племінної роботи з удосконалення шотландських тер'єрів в племінних заводах півдня України. Надано особливості племінної роботи в окремих племінних заводах.

УДК 820 (73) 2.36

ВПЛИВ ЛІНІЙНОЇ НАЛЕЖНОСТІ ПЛІДНИКІВ ПОРОДИ РОТВЕЙЛЕР НА ЖИВУ МАСУ І ТІЛОБУДОВУ НАЩАДКІВ. О.В.Іванова, О.С.Висоцький. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.85-89.

У роботі розглянуто питання впливу лінійної належності плідників породи ротвейлер на тілобудову та живу масу нащадків. Виявлено вплив генотипу плідника на живу масу нащадків при народженні. Встановлено, що на швидкість росту нащадків більшою мірою, ніж лінійна належність батька, впливає кількість їх у підсисний період під сукою. Розглянуто питання препotentності плідників різних ліній.

УДК 619:615.33:616.727/.728:636.7

ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТУ ХІОНАТ ПРИ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ ХВОРОБАХ СУГЛОБІВ КІНЦІВОК НЕІНФЕКЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ У СОБАК. О.Ф.Петренко, Ю.М.Данілейко, К.В.Луценко, О.О.Петренко. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.89-91.

Вивчено ефективність застосування розчину гліказаміноглікану під час захворювання суглобів кінцівок собак неінфекційного характеру. Встановлено динаміку поліпшення конгруентності суглобових поверхонь та відсутність подальших патологічних змін у морфології суглобів.

УДК 636.72

СОБАКИ И ОВЦЫ – ИСТОРИЧЕСКИЙ ТАНДЕМ. В.А.Сухарлёв. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.91-98.

Приводится взаимосвязь развития видов собак и овцы от одомашнивания и до использования их в процессе производства продукции овцеводства.

УДК 636.4.082.27

РІСТ ТА РОЗВИТОК МОЛОДНЯКА НІМЕЦЬКОЇ ВІВЧАРКИ ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПУ ГОДІВЛІ. В.А.Бурлака, О.В.Благой, В.М.Степаненко, Д.О.Давидов. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.98-106.

У статті висвітлюються питання особливостей росту і розвитку молодняка німецької вівчарки у віці 7-9 місяців залежно від енергетичного рівня раціонів годівлі в умовах розплідника УМВС УПППМ кінологічного центру.

УДК 636.7:636.084

НЕЗБАЛАНСОВАНА ГОДІВЛЯ ТА КЛІНІЧНІ ВІДХИЛЕННЯ У СЛУЖБОВИХ СОБАК. В.П.Фасоля, В.Ф.Андрійчук. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2004 р., вип.1, т. 2, -с.107-111.

Клінічні дослідження собак у розплідниках Житомира показали, що неповноцінна за мінеральним та вітамінним складом годівля службових собак є причиною низькою живої маси у 35% тварин, слабкої опорно-рухової системи - 48%, гормональних порушень - 12%.

ЗМІСТ

С.С.Шевченко. КІНОЛОГІЧНА СПІЛКА УКРАЇНИ ЯК НАЦІОНАЛЬНА КІНОЛОГІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОЇ КІНОЛОГІЧНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	6
А.Л.Трофименко. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОРОДНОЙ ГЕНЕТИКИ И СЕЛЕКЦИИ СОБАК	14
В.А.Берестов. ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ СПИРУЛИНЫ В СОБАКОВОДСТВЕ	21
И.Ю.Фурьянова. ЮЖНОРУССКАЯ ОВЧАРКА В УКРАИНЕ	26
В.І.Гринчак. ПРАКТИКА ОПЕРАТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК В СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБАХ І МІСІЇ ООН	31
М.И.Гиль. ИЗМЕНЕНИЯ ТЕЛОСТРОЕНИЯ ЮЖНОРУССКОЙ ОВЧАРКИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	38
Л.В.Була. ОЦЕНКА РАБОТОСПОСОБНОСТИ СПЕЦІАЛЬНИХ СОБАК ПО ПОИСКУ НАРКОТИЧЕСКИХ ВЕЩЕСТВ И ОРУЖИЯ	48
В.О.Друченко, Б.П.Коваленко, Д.І.Барановський. МОНІТОРИНГ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ВІДТВОРНОЇ ФУНКЦІЇ СОБАК	53
В.П.Сухонос. ХВОРОБИ КІНЦІВОК У СОБАК, ЩО ВИКЛИКАНІ ПОРУШЕННЯМ РОЗВИТКУ КІСТКОВО-СУГЛОБОВОГО АПАРАТУ	57
Н.В.Козловська. ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШньОПОРОДНИХ ТИПІВ СЕРЕДНЬОАЗІАТСЬКОЇ ВІВЧАРКИ І ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПОРОДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	62
М.Г.Ільніцький, Я.Я.Павлюк. РОЛЬ ЛАПАРОСКОПІЇ В ДІАГНОСТИЦІ ХІРУРГІЧНОЇ ПАТОЛОГІЇ ОРГАНІВ ЧЕРЕВНОЇ ПОРОЖНІНИ	68
В.О.Мельник, С.П.Кот, М.Д.Палькіна, І.М.Пеньков, Г.М.Залюбовський. ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕРМОПРОДУКЦІЇ КОБЕЛІВ-ПЛІДНИКІВ КІНО- ЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ УМВС УКРАЇНИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	72
Д.В.Слюсаренко, О.В.Кантемир, А.М.Анічин. ЗАСТОСУВАННЯ ЕПІДУ- РАЛЬНОЇ АНЕСТЕЗІЇ ТРИМЕКАІНОМ У СОБАК В ЕКСПЕРИМЕНТІ	76
О.Б.Д'яконова. ДОСВІД ПОКРАЩАННЯ ШОТЛАНДСЬКИХ ТЕР'ЄРІВ В УМОВАХ ПЛЕМІННИХ ЗАВОДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	79

О.В.Іванова, О.С.Висоцький. ВПЛИВ ЛІНІЙНОЇ НАЛЕЖНОСТІ ПЛІДНИКІВ ПОРОДИ РОТВЕЙЛЕР НА ЖИВУ МАСУ І ТІЛОБУДОВУ НАЩАДКІВ	85
О.Ф.Петренко, Ю.М.Данілейко, К.В.Луценко, О.О.Петренко. ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТУ ХІОНАТ ПРИ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ ХВОРОБАХ СУГЛОБІВ КІНЦІВОК НЕІНФЕКЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ У СОБАК	89
В.А.Сухарлєв. СОБАКИ И ОВЦЫ – ИСТОРИЧЕСКИЙ ТАНДЕМ	91
В.А.Бурлака, О.В.Благой, В.М.Степаненко, Д.О.Давидов. РІСТ ТА РОЗВИТОК МОЛОДНЯКА НІМЕЦЬКОЇ ВІВЧАРКИ ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПУ ГОДІВЛІ	98
В.П.Фасоля, В.Ф.Андрійчук. НЕЗБАЛАНСОВАНА ГОДІВЛЯ ТА КЛІНІЧНІ ВІДХИЛЕННЯ У СЛУЖБОВИХ СОБАК	107
РЕФЕРАТИ	112

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ АВТОРІВ СТАТЕЙ

До збірника приймаються статті проблемно-постановчого (теоретичного) і експериментального та методичного характеру, в яких висвітлюються результати наукових досліджень із статистичною обробкою даних, що мають теоретичне і практичне значення, є актуальними для сільського господарства і раніше не публікувалися.

Перелік документів, які подаються до редакції:

Авторі подають до редакції такі матеріали:

1. Стаття (УДК – обов'язково).
2. Анотація та ключові слова (українською, російською та англійською мовами).
3. Дискета з текстами статті та анотації, файлами рисунків.
4. Рецензія на статтю.

1. Стаття повинна бути побудована в логічній послідовності, без повторень, з чіткими формулюваннями, без граматичних помилок, насычена фактичним матеріалом, містити огляд літератури (актуальність та постанову задачі), методику досліджень, результати досліджень, висновки і список літератури.

Стаття подається українською мовою, обсягом не більше 0,3 обліково-видавничого аркуша. Кожна сторінка друкується на одному боці стандартного паперового аркуша (210×297 мм, формат А4), через інтервал 1,5, при цьому ліве поле – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Рукопис статті подається у двох примірниках: на дискеті і віддрукованний, підписаний авторами.

2. Дискета – на дискеті має бути чотири текстових файла, один з текстом статті, називається прізвищем автора, інші – з анотаціями (Ann_u, Ann_r, Ann_e).

Текст статті має бути набраний в редакторі Microsoft Word, версія 6.0, 7.0, 8.0; шрифт Times New Roman Суг, 14 pt; ЗАГОЛОВОК СТАТТІ – великими літерами, виключка по центру. Цитати в тексті повинні супроводжуватись повним і точним посиланням на джерело, яке подається у списку літератури. Список літератури подавати за алфавітом, пронумерованим списком у кінці статті із зазначенням у тексті посилань на цитовану роботу цифрами у квадратних дужках. Бібліографічний список оформити за ДОСТ 7.1.-84. Іноземні прізвища в тексті даються на мові оригіналу.

НАПРИКЛАД:

УДК 631.43.234

АНАЛІЗ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В РЕГІОНІ

A.M.Іванов, к.т.н, доцент, Миколаївський державний аграрний університет

*** Стаття ***

ЛІТЕРАТУРА

1. Т.А.Бойко Економічне регулювання сфери відтворення робочої сили. -К.:ІАЭ, 2001.-№5.-С.110
2. Карич Д.Маркетинг на підприємствах АПК //Економіка АПК.-2002.-№5.-С.110.

2. Таблиці — мають бути набрані в програмі Microsoft Word '95, '97, 2000 або MS Excel; шрифт — Times New Roman Cyr, 14 pt; обрамлення, виключка по центру. Таблиці повинні мати заголовок, а якщо їх більше однієї, нумерувати арабськими цифрами.

Таблиця 1

Характеристика продуктів

Якість	Товарність	Тварини	Години
34	36	28	41
32	46	39	24

3. Формули — повинні бути написані в програмі Equation Editor 3.0. (цей редактор є внутрішнім редактором формул у Microsoft Word); змінні математичні величини в тексті відповідно до формул — похилими літерами.

4. Малюнки — потрібно виконувати у редакторі Microsoft Word '95, версія 6.0 або 7.0 за допомогою функції “Створити малюнок”, а не виконувати малюнок поверх тексту! Малюнок має бути розташований по центру, ширину — не більше 11 см. У випадку складних креслень виконувати їх у редакторі Corel Draw версії не нижче 5.0, або у одному з форматів — PCX, BMP, JPEG, WMF. Фотографії — повинні бути відскановані і внесені на цю ж дискету в окремий файл під назвою Photo у одному з форматів — PCX, BMP, JPEG. У самому ж тексті повинно бути вказане місце для Photo.

5. Графіки — зроблені в програмі MS Excel, як малюнки.

На кожну формулу, таблицю, малюнок, графік потрібно робити в тексті посилання.

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 1, том 2 (25) – 2004 р.

*Технічний редактор: О.М.Кушнарьова
Комп'ютерна верстка: К.С.Яновський,
І.Р.Василишин.*

Підписано до друку _____.2004. Формат 60 х 84 1/₁₆.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. _____.
Тираж 300 прим. Зак. № _____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського державного аграрного університету
54010, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9